ANKARA ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

KENTSEL TASARIMIN KENT KİMLİĞİ ÜZERİNE ETKİLERİ: KEÇİÖREN ÖRNEĞİ

LEYLA UÇKAÇ

PEYZAJ MİMARLIĞI ANABİLİM DALI

ANKARA
2006

Her hakkı saklıdır

ÖZET

Yüksek Lisans Tezi

KENTSEL TASARIMIN KENT KİMLİĞİ ÜZERİNE ETKİLERİ:
KEÇİÖREN ÖRNEĞİ

Leyla UÇKAÇ

Ankara Üniversitesi
Fen Bilimleri Enstitüsü
Peyzaj Mimarlığı Anabilim Dalı

Danışman: Doç. Dr. M. Emin BARIŞ

Kent kimliğinin oluşum, değişim ve yeniden üretim süreçlerinde kentsel mekânlar önemli bir yere sahiptir. Kentlerin kimliklerinin hızla bozunduğu ve kaybolduğu günümüz koşullarında, kentsel mekânlar ve bunların fiziksel ve sosyal yönlerinin tasarımı için bir araç olan kentsel tasarımın önemi daha da artmaktadır.

Tezin temel amacı, kentsel tasarım ve kent kimliği kavramlarını kapsamlı biçimde irdeleyerek, bu kavramları güncel veriler ve yaklaşımlarla yeniden tanımlamak; kent kimliğinin oluşum, değişim ve yeniden üretim sürecinde kentsel tasarımın etkilerini ortaya koymaktır.

Araştırmanın diğer bir amacı ise Ankara Keçiören'de yaşayanların başta kendi yaşam çevreleri olmak üzere, yaşadıkları kenti hangi öğelerle tanımladıklarını saptayarak kent kimliğini oluşturan öğeleri belirlemek; zaman içinde kimlik öğelerinde ve kent kimliğinde meydana gelen değişimleri ortaya koymak; bu değişimlerde kentsel tasarım çalışmalarının rolünü incelemektir.

Bu kapsamda yapılan çalışmada, kentsel tasarımın kent kimliğini hem fiziksel hem de sosyal açıdan etkileyen en önemli faktörlerden biri olduğu; kentsel tasarımın kent kimliğini olumlu etkileyebilmesi için kamu yararını başat hale getiren bir yaklaşımla ele alınması gerektiği; Keçiören'in kimliğinde meydana gelen değişimin en önemli nedenlerinden birinin orada gerçekleştirilen kentsel tasarım çalışmaları olduğu sonucuna varılmıştır.

2006, 134 sayfa

Anahtar Kelimeler: kent kimliği, kentsel tasarım, Keçiören, kent, Ankara

ABSTRACT

Master Thesis

THE EFFECTS OF URBAN DESIGN ON URBAN IDENTITY:
THE CASE OF KEÇİÖREN

Leyla UÇKAÇ

Ankara University
Graduate School of Natural and Applied Sciences
Department of Landscape Architecture

Supervisor: Assoc. Prof. Dr. M. Emin BARIŞ

Urban places have an essential position in the formation, adaptation and reproduction of the urban identity. As city identities are rapidly spoiling and disappearing in our times, the significance of urban design, which is an instrument to design urban places and their physical and social aspects, increases.

The basic aim of this thesis is to redefine the terms urban design and urban identity by means of examining these terms in a comprehensive manner, in the lights of recent data and approaches; and to expose the effects of the urban design in the process of change and reproduction of the urban identity.

Another purpose of this study is to determine the elements figuring urban identity by determining the elements that the residents of Ankara Keçiören use to define the city they live in, and principally to determine their own neighborhood; to describe the alteration which occur in their identity elements in time; and to analyze the role of the urban design attempts in those changes.

In this context, it is made as a conclusion that the urban design is a factor which has an effect on the urban identity not only physically but also socially; urban design should be undertaken in the course that public utility is the first and foremost issue, so that urban design could influence urban identity positively; and the urban design practices applied in Keçiören are one of the main causes of the change in the identity of Keçiören.

2006, 134 pages

Key Words: urban design, urban identity, Keçiören, city, Ankara

TEŞEKKÜRLER

Bu tezin hazırlanmasındaki öneri ve yönlendirmelerinden dolayı danışman hocam Sayın Doç. Dr. Emin BARIŞ'a, yardımlarını gördüğüm Sayın Doç. Dr. Aysel ODABAŞ USLU ve Sayın Doç. Dr. Hülagü Kaplan'a (Gazi Üniversitesi Mühendislik Mimarlık Fakültesi Şehir ve Bölge Planlama Bölümü), fikirleriyle ufkumu genişleten Araş. Gör. Tahsin YILMAZ'a, anketin uygulanması gereken kişi sayısının belirlenmesinde ve anket sorularının değerlendirilmesindeki yardımlarından dolayı Cenk BALKAN'a, tezin çeşitli aşamalarındaki destek ve yardımlarından dolayı Başak ÖZER'e, Sultan UÇKAÇ'a, B. Oğuz AYOĞLU'na, Mustafa TERZİOĞLU'na ve aileme sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

Leyla UÇKAÇ
Ankara, Ekim 2006

İÇİNDEKİLER

ÖZET.....i
ABSTRACT.....ii
TEŞEKKÜRLER.....iii
ŞEKİLLER DİZİNİ.....vi
ÇİZELGELER DİZİNİ.....vii
1. GİRİŞ.....1
2. KURAMSAL TEMELLER.....3
2.1 Kent Kimliği ile Birlikte Anılan Kavramlar.....3
2.1.1 Çevresel algılama.....3
2.1.2 Çevre imajı / imge.....4
2.1.3 Çevresel değerlendirme.....9
2.1.4 Kent.....10
2.1.5 Aidiyet - kentlilik.....13
2.1.6 Kimlik.....14
2.1.7 Bireysel - toplumsal kimlik.....15
2.1.8 Sembolik öğe / simge.....16
2.1.9 Kent kişiliği.....17
2.2 Kent Kimliği.....17
2.3 Kent Kimliğini Etkileyen Faktörler.....19
2.3.1 Fiziksel faktörler.....21
2.3.1.1 Doğal faktörler.....21
2.3.1.2 Yapay faktörler.....23
2.3.2 Sosyal faktörler.....28
2.3.2.1 Sosyo - kültürel yapı.....30
2.3.2.2 İdeoloji.....32
2.3.2.3 Ekonomik yapı.....35
2.3.2.4 Teknoloji.....35
2.3.2.5 Planlama ve tasarım.....37
2.4 Kentsel Tasarım.....37
2.4.1 Kentsel tasarımın ortaya çıkışı ve gelişimi.....40

2.4.2 Kentsel tasarımın amacı.....43
2.4.3 Kentsel tasarımın özellikleri.....44
2.4.4 Kentsel tasarım tartışmaları.....45
3. MATERYAL VE YÖNTEM.....51
3.1 Materyal.....51
3.2 Yöntem.....51
3.2.1 Literatür çalışması.....51
3.2.2 Anket çalışması.....51
3.2.2.1 Anket çalışmasının örneklemi.....52
3.2.2.2 Anket formu.....52
3.2.2.3 Anketin uygulanması.....52
3.2.2.4 Anket verilerin değerlendirilmesi.....53
4. BULGULAR.....54
4.1 Kent Kimliği ve Kentsel Tasarım Etkileşimi.....54
4.2 Örnek Çalışma Alanının Genel Özellikleri.....60
4.3 Anket Bulguları.....65
4.3.1 Yaş grupları ile bazı anket soruları arasındaki ilişkiler.....74
4.3.2 Eğitim durumu ile bazı anket soruları arasındaki ilişkiler.....78
4.3.3 Ankara'da yaşama süresi ile bazı anket soruları arasındaki ilişkiler.....92
4.3.4 Keçiören'de yaşama süresi ile bazı anket soruları arasındaki ilişkiler.....98
4.3.5 Katılımcıların Keçiören'deki değişime ilişkin değerlendirmeleri ile bazı anket soruları arasındaki ilişkiler.....108
4.4 Bulguların Değerlendirilmesi.....116
5. TARTIŞMA VE SONUÇ.....121
KAYNAKLAR.....127
EK 1 Anket Soru Kâğıdı.....131
ÖZGEÇMİŞ.....133

ŞEKİLLER DİZİNİ

Şekil 4.1	Keçiören Belediyesi Tören Alanı.....	61
Şekil 4.2	Orhun Anıtları.....	62
Şekil 4.3	Şehitler Anıtı.....	62
Şekil 4.4	Şehitler Anıtı ve Cumhuriyet Anıtı.....	63
Şekil 4.5	Osmanlı Çeşmesi.....	64
Şekil 4.6	Şelale.....	64
Şekil 4.7	Estergon Türk Kültür Merkezi.....	65

ÇİZELGELER DİZİNİ

Çizelge 4.1 Katılımcıların cinsiyet dağılımı..... 65
Çizelge 4.2 Katılımcıların yaş dağılımı..... 66
Çizelge 4.3 Katılımcıların eğitim durumu dağılımı..... 66
Çizelge 4.4 Katılımcıların meslek dağılımları..... 67
Çizelge 4.5 Katılımcıların Ankara'da yaşama süreleri..... 67
Çizelge 4.6 Katılımcıların Ankara'nın işlevlerine göre ortaya çıkan kimliğine ilişkin düşünceleri..... 68
Çizelge 4.7 Katılımcıların Ankara'nın kent kimliğini oluşturan öğelere ilişkin düşünceleri..... 69
Çizelge 4.8 Katılımcıların imaj değişimine uğrayan semtlere ilişkin düşünceleri..... 70
Çizelge 4.9 Katılımcıların imaj değimine neden olan belediye çalışmalarına ilişkin düşünceleri..... 71
Çizelge 4.10 Katılımcıların Keçiören'de yaşama süreleri..... 71
Çizelge 4.11 Katılımcıların Keçiören'i anlatan özelliklere ilişkin düşünceleri... 72
Çizelge 4.12 Katılımcıların Keçiören'in sembollerine ilişkin düşünceleri..... 73
Çizelge 4.13 Katılımcıların Keçiören'deki imajın ne ölçüde değiştiğine ilişkin düşünceleri..... 74
Çizelge 4.14 Katılımcıların Keçiören'deki imaj değişimine ilişkin değerlendirmeleri..... 74
Çizelge 4.15 Katılımcıların yaş grupları ile cinsiyet ilişkisinin karşılaştırması.. 75
Çizelge 4.16 Yaş – cinsiyet ilişkisi ki – kare testi..... 76
Çizelge 4.17 Katılımcıların yaş grupları ile Ankara'nın ulaşım kenti olmasına ilişkin düşüncelerinin karşılaştırılması..... 77
Çizelge 4.18 Yaş – Ankara'nın ulaşım kenti olması ilişkisi ki – kare testi..... 78
Çizelge 4.19 Yaş – Ankara'nın ulaşım kenti olması ilişkisi gamma testi..... 78
Çizelge 4.20 Katılımcıların eğitim durumları ile Ankara'nın üniversite kenti olmasına ilişkin düşüncelerinin karşılaştırılması..... 79
Çizelge 4.21 Eğitim durumu – Ankara'nın ulaşım kenti olması ilişkisi ki – kare testi..... 80
Çizelge 4.22 Eğitim durumu – Ankara'nın ulaşım kenti olması ilişkisi gamma testi..... 80
Çizelge 4.23 Katılımcıların eğitim durumları ile belediyenin çevre düzenleme çalışmalarının imaj değişimini etkilemesine ilişkin düşüncelerinin karşılaştırılması..... 81
Çizelge 4.24 Eğitim durumu – belediyenin çevre düzenleme çalışmalarının imaj değişimini etkilemesi ilişkisi ki – kare testi..... 82
Çizelge 4.25 Katılımcıların eğitim durumları ile Keçiören'in Ankara'ya gelen yerli / yabancı turistlerin görmesi gereken mekanlara sahip bir yer olmasına ilişkin düşüncelerinin karşılaştırılması..... 83
Çizelge 4.26 Eğitim durumu – turistler tarafından görülmesi gereken mekanlara sahip olma ilişkisi ki – kare testi..... 84
Çizelge 4.27 Katılımcıların eğitim durumları ile belediye tarafından yapılan çevre düzenleme çalışmalarının ideolojik mesajlar içermesine ilişkin düşüncelerinin karşılaştırılması..... 85

Çizelge 4.28 Eğitim durumu – çevre düzenleme çalışmalarının ideolojik mesajlar içermesi ilişkisi ki – kare testi..... 86
Çizelge 4.29 Eğitim durumu – çevre düzenleme çalışmalarının ideolojik mesajlar içermesi ilişkisi gamma testi..... 86
Çizelge 4.30 Katılımcıların eğitim durumları ile şelalelerin Keçiören'in sembolleri arasında yer almasına ilişkin düşüncelerinin karşılaştırılması..... 87
Çizelge 4.31 Eğitim durumu – şelalelerin Keçiören'in sembolleri arasında yer alması ilişkisi ki – kare testi..... 88
Çizelge 4.32 Eğitim durumu – şelalelerin Keçiören'in sembolleri arasında yer alması ilişkisi gamma testi..... 88
Çizelge 4.33 Katılımcıların eğitim durumları ile Estergon Türk Kültür Merkezi'nin Keçiören'in sembolleri arasında yer almasına ilişkin düşüncelerinin karşılaştırılması..... 89
Çizelge 4.34 Eğitim durumu – Estergon Türk Kültür Merkezi'nin Keçiören'in sembolleri arasında yer alması ilişkisi ki – kare testi..... 90
Çizelge 4.35 Katılımcıların eğitim durumları ile yapılan çevre düzenleme çalışmalarının Keçiören'in imajını değiştirmesine ilişkin düşüncelerinin karşılaştırılması..... 91
Çizelge 4.36 Eğitim durumu – çevre düzenleme çalışmalarının imaja etkileri ilişkisi ki – kare testi..... 92
Çizelge 4.37 Katılımcıların Ankara'da yaşama süreleri ile Ankara'nın üniversite kenti olmasına ilişkin düşüncelerinin karşılaştırılması.. 93
Çizelge 4.38 Ankara'da yaşama süresi – Ankara'nın üniversite kenti olması ilişkisi ki – kare testi..... 94
Çizelge 4.39 Ankara'da yaşama süresi – Ankara'nın üniversite kenti olması ilişkisi gamma testi..... 94
Çizelge 4.40 Katılımcıların Ankara'da yaşama süreleri ile Ankara'nın ulaşım kenti olmasına ilişkin düşüncelerinin karşılaştırılması..... 95
Çizelge 4.41 Ankara'da yaşama süresi – Ankara'nın ulaşım kenti olması ilişkisi ki – kare testi..... 96
Çizelge 4.42 Ankara'da yaşama süresi – Ankara'nın ulaşım kenti olması ilişkisi gamma testi..... 96
Çizelge 4.43 Katılımcıların Ankara'da yaşama süreleri ile Ankara'nın memur kenti olmasına ilişkin düşüncelerinin karşılaştırılması..... 97
Çizelge 4.44 Ankara'da yaşama süresi – Ankara'nın memur kenti olması ilişkisi ki – kare testi..... 98
Çizelge 4.45 Ankara'da yaşama süresi – Ankara'nın memur kenti olması ilişkisi gamma testi..... 98
Çizelge 4.46 Katılımcıların Keçiören'de yaşama süreleri ile yeşil alanların fazlalığının Keçiören'i anlatan bir özellik olmasına ilişkin düşüncelerinin karşılaştırılması..... 99
Çizelge 4.47 Keçiören'de yaşama süresi – yeşil alanların Keçiören'i anlatan bir özellik olması ilişkisi ki – kare testi..... 100
Çizelge 4.48 Keçiören'de yaşama süresi – yeşil alanların Keçiören'i anlatan bir özellik olması ilişkisi gamma testi..... 100
Çizelge 4.49 Katılımcıların Keçiören'de yaşama süreleri ile kendine özgü sembolik öğelerinin bulunmasının Keçiören'i anlatan bir özellik

olmasına ilişkin düşüncelerinin karşılaştırılması..... 101
Çizelge 4.50 Keçiören'de yaşama süresi – Keçiören'in kendine özgü sembolik öğelerinin bulunması ilişkisi ki – kare testi..... 102
Çizelge 4.51 Katılımcıların Keçiören'de yaşama süreleri ile belediye tarafından yapılan kentsel mekanların ideolojik mesajlar içermesine ilişkin düşüncelerinin karşılaştırılması..... 103
Çizelge 4.52 Keçiören'de yaşama süresi – kentsel mekanların ideolojik mesajlar içermesi ilişkisi ki – kare testi..... 104
Çizelge 4.53 Katılımcıların Keçiören'de yaşama süreleri ile bağ evlerinin Keçiören'in sembolleri arasında yer almasına ilişkin düşüncelerinin karşılaştırılması..... 105
Çizelge 4.54 Keçiören'de yaşam süresi – bağ evlerinin Keçiören'in sembolleri arasında yer alması ilişkisi ki – kare testi..... 106
Çizelge 4.55 Keçiören'de yaşam süresi – bağ evlerinin Keçiören'in sembolleri arasında yer alması ilişkisi gamma testi..... 106
Çizelge 4.56 Katılımcıların Keçiören'de yaşama süreleri ile yapılan çevre düzenleme çalışmalarının Keçiören'in imajını değiştirmesine ilişkin düşüncelerinin karşılaştırılması..... 107
Çizelge 4.57 Keçiören'de yaşam süresi – çevre düzenleme çalışmalarının imaja etkileri ilişkisi ki – kare testi..... 108
Çizelge 4.58 Keçiören'de yaşam süresi – çevre düzenleme çalışmalarının imaja etkileri ilişkisi gamma testi..... 108
Çizelge 4.59 Katılımcıların Keçiören'in imaj değişimi ile ilgili değerlendirmeleri ile yeşil alanların fazlalığının Keçiören'i anlatan bir özellik olmasına ilişkin düşüncelerinin karşılaştırılması..... 109
Çizelge 4.60 Değişimi değerlendirme – yeşil alanların Keçiören'i anlatan bir özellik olması ilişkisi ki – kare testi..... 109
Çizelge 4.61 Değişimi değerlendirme – yeşil alanların Keçiören'i anlatan bir özellik olması ilişkisi gamma testi..... 110
Çizelge 4.62 Katılımcıların Keçiören'in imaj değişimi ile ilgili değerlendirmeleri ile kamusal alanların iyi düzenlenmesinin Keçiören'i anlatan bir özellik olmasına ilişkin düşüncelerinin karşılaştırılması..... 111
Çizelge 4.63 Değişimi değerlendirme – kamusal alanların iyi düzenlenmesinin Keçiören'i anlatan bir özellik olması ilişkisi ki – kare testi..... 111
Çizelge 4.64 Değişimi değerlendirme – kamusal alanların iyi düzenlenmesinin Keçiören'i anlatan bir özellik olması ilişkisi gamma testi..... 112
Çizelge 4.65 Katılımcıların Keçiören'in imaj değişimi ile ilgili değerlendirmeleri ile kendine özgü sembolik öğelerinin bulunmasının Keçiören'i anlatan bir özellik olmasına ilişkin düşüncelerinin karşılaştırılması..... 113
Çizelge 4.66 Değişimi değerlendirme – Keçiören'in kendine özgü sembolik öğelerinin bulunması ilişkisi ki – kare testi..... 113
Çizelge 4.67 Değişimi değerlendirme – Keçiören'in kendine özgü sembolik öğelerinin bulunması ilişkisi gamma testi..... 114
Çizelge 4.68 Katılımcıların Keçiören'in imaj değişimi ile ilgili değerlendirmeleri ile belediye tarafından yapılan kentsel

mekanların ideolojik mesajlar içermesinin Keçiören'i anlatan bir özellik olmasına ilişkin düşüncelerinin karşılaştırılması..... 115
Çizelge 4.69 Değişimi değerlendirme – kentsel mekanların ideolojik mesajlar içermesi ilişkisi ki – kare testi..... 116
Çizelge 4.70 Değişimi değerlendirme – kentsel mekanların ideolojik mesajlar içermesi ilişkisi gamma testi..... 116

1. GİRİŞ

Kent kimliği, bir kenti diğer kentlerden ayırt etmeye, bir anlamda başkalaştırmaya yardımcı olan nitelikler ve kente özgü olduğu tartışma götürmeyen öğeler bütünüdür. Kentlerin kimlikleri, tanım buldukları kentlerin oluşum ve değişimlerine koşut olarak, toplumsal, tarihsel, ekonomik, coğrafi ve siyasal birçok etmenin etkisiyle biçimlenmekte ve bu etmenlerle ilişkili olarak değişim göstermektedirler.

1950'li yıllardan başlayarak ivme kazanan hızlı kentleşme ve ona paralel olarak gelişen bozuk, çarpık ve estetik özelliklerden uzak yapılaşma süreci ülkemizde birbirine benzer nitelikte kentlerin oluşumuna neden olmuştur. Bunun yanı sıra yaşanan sosyo–ekonomik ve politik değişiklikler sonucunda kentlerimizin genelinde kent kültürü ve kent kimliği bozunmaya ve yitirilmeye başlanmıştır.

Kentlerimizin pek çoğunun içinde bulunduğu kimlik bunalımı sürecinde, bu sürece müdahil olan en önemli somut bileşenlerden biri kentsel tasarım ürünleridir. Kentsel tasarım, genel anlamıyla, farklı meslek disiplinlerinin kent adına yarattığı mekânsal hizmetler bütünüdür. Kentsel tasarım eylemleri ile yaratılan kentsel mekânlar, kent kimliğini açısından belirleyici ve yönlendirici parametreler olarak karşımıza çıkmaktadır.

Tezin temel amacı, kentsel tasarım ve kent kimliği kavramlarını kapsamlı biçimde irdeleyerek, bu kavramları güncel veriler ve yaklaşımlarla yeniden tanımlamak; kent kimliğinin oluşum, değişim ve yeniden üretim sürecinde kentsel tasarımın etkilerini ortaya koymaktır.

Bu amaç doğrultusunda yapılan çalışmalar Ankara Keçiören örneği üzerinde somutlaştırılmaya çalışılmıştır. Son yıllarda yapılan kentsel tasarım çalışmaları ile görünümü ve imajı en çok değişen yerleşim alanlarından biri olması; bunun paralelinde, yapılan kentsel tasarım çalışmaları doğrultusunda Ankara kentinin kimlik öğeleri

arasında yer almaya başlamış kentsel mekânlara sahip olması; ilçede toplumun değişik tabakalarına ait kullanıcıların yer alması gibi nedenlerle örnek çalışma alanı olarak Keçiören İlçesi seçilmiştir.

Araştırmanın diğer bir amacı ise Ankara Keçiören İlçesi'nde yaşayanların başta kendi yaşam çevreleri olmak üzere, yaşadıkları kenti hangi öğelerle tanımladıklarını saptayarak kent kimliğini oluşturan öğeleri belirlemek; zaman içinde kimlik öğelerinde ve kent kimliğinde meydana gelen değişimleri ortaya koymak; bu değişimlerde kentsel tasarım çalışmalarının rolünü incelemektir.

2. KURAMSAL TEMELLER

2.1 Kent Kimliği ile Birlikte Anılan Kavramlar

2.1.1 Çevresel algılama

İnsan, doğduğu andan itibaren içinde bulunduğu çevre ile iletişim kurmaya başlar. Çevreden gelen iletilerle başlayan bu kavrayış durumu, bebeklik ve çocukluk dönemlerinde daha yalın ve dolaysızdır. Ancak insan çevresine ve kendine dair bilgileri biriktirmeye, anlamlar çıkarmaya, ayırımlar yapmaya, fikirler, çıkarsamalar, inanışlar ve kabullenişler geliştirmeye başladıkça, çevreden gelen uyarıcıları algılama süreci de bu eksende değişmektedir.

Fromm'a (1978) göre, bebekler ve çocuklar çevrede gördüklerini tam olarak yaşantılaştırırlar. Oysa erişkin insan düşündüğünü görür. Bir diğer deyişle, düşündüklerini kanıtlamak amacıyla çevreye bakar. Bu konuda benzer bir görüşe sahip olan Rapoport'a (1973) göre ise, genel olarak algılama, uyarıcının niteliğine bağlı olduğu kadar, algılama fizyolojisine; algılayan kişinin umutlarını, dikkatini, yönelimini, seçiciliğini, uyumunu vb. içeren genel durumuna da bağlıdır (Başakman 1982).

Rapoport (1977), algılamanın üç boyutu olduğunu ileri sürmektedir (Aydıngün 2000):

1. Bilginin nasıl elde edildiği konusu ile ilgili olan; doğrudan çevre algılama deneyimine dayanan 'çevre algılaması',
2. Çevreyi zihnin haritalarıyla algılama biçimi olan 'bilişsel algılama',

(Birçok incelemede, çoğu araştırmacı, bunların faydalı biçimde birbirinden ayırt edilmesini önermişlerse de, 'algı' ve 'biliş' terimleri birbirlerinin yerine geçecek biçimde kullanılmıştır.)

3. Çevre kalitesinin ve bundan dolayı da tercihin, seçimin, davranış ve kararların algılanması olan 'çevre değerlendirmesi' ya da tercihi.

Downs ve Stea'ya (1973) göre algı, bir nesnenin bir ya da birkaç duyuyla doğrudan kavranışıyla sonuçlanan bir süreçtir. Rapoport'a (1976) göre ise, seçici konumdaki insanın kendisine yararlı olacak ve çeşitli ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla çevreden gelen uyarıcıların kendisiyle ilgili olanlarını seçerek duyu organlarıyla almalarıdır. Çevresel algılama ise, çevrenin direkt duyular ile hissedilmesidir. İnsanın çevreden gelen uyarıcıları ve bilgileri almasıyla oluşan algılama olayı; görsel yol ile, işitsel yol ile, dokunma yolu ile, koku alma yolu ile, tat alma yolu ile ve iletişimsel yol ile gerçekleşmektedir (Kara 1997).

Çevrenin algılanması, bilinmesi ve değerlendirilmesinin sürekliliği, çevrenin duyu organları ile hissedilmesi, çevrenin algılanış biçiminin anlaşılması ve çevrenin niteliklerinin tanınması sonucunda, seçim yapma, karar verme sürecidir (Rapoport 1977).

Duyularımızdan çevre hakkında alınan bilgiler, bize ve yaşantımıza anlamlı gelen bir şekilde işlenip düzenlenmektedir. Belleğimizin kullanılmasını zorunlu kılan bu süreçte, sonuçlar zihnimizde test edilerek ortaya konmakta; anlamlı, tutarlı ve uygun olanlar ise, ağırlıklı olarak kültürel deneyimlerimizden etkilenerek değerlendirilmektedir (Kancıoğlu 2001).

Çevresel algılama, kişinin içinde bulunduğu fiziki çevreyi tanımlamakta kullandığı anılar, düşünceler, fikirler, hisler, yaklaşımlar değerler, tercihler ve anlamlar bütünü çerçevesinde oluşmaktadır (Proshansky e*t al.* 1983).

2.1.2 Çevre imajı / imge

Kent ile o kentin içinde yaşayan ya da kenti gören insanlar arasında bir iletişim bulunmaktadır. Bu iletişim çerçevesinde, insanların zihinlerinde o kente dair hayali bir resim oluşmaktadır.

İnsanlar, sözcükler aracılığıyla sözlü iletişim kurdukları gibi, giyim, mimikler, yüz ifadesi ve benzer araçlarla da sözsüz iletişim kurarlar. Aynı biçimde, kent ve kentteki yapılı çevreler de mesajlar oluşturarak sözsüz iletişimin bir yolunu temsil etmektedirler (Rapoport 1990).

Çevre, belirgin özellikleri ve ilişkileri sunmakta; gözlemci ise amaçları doğrultusunda bu bilgileri seçmekte, sınıflandırmakta ve etkili olanları hafızasına yerleştirmektedir. İmajlar çevresel niteliklerin gruplandırılması ve belirli kurallara göre bir araya getirilmesiyle mevcut gerçekliğin zihinsel temsilcilerini oluşturmaktadır (Kancıoğlu 2001).

İmaj, bir uyaran ya da uyaran kompleksinin duyu organlarıyla algılanması sonucu oluşmaktadır. İnsanlar yaşadıkları çevre ile ilgili bilgileri, önceki bilgiler ile de ilişkili olarak basitleştirilmiş biçimlerde biriktirirler. Bu bilgiler kişilerin zihinlerinde çevre ile karşılıklı etkileşim sonucu oluşturdukları şematik bir strüktür içerisine yerleştirilir. Buna çevresel imaj veya imge adı verilmektedir (Kara 1997).

Aydınlı (1993), çevre imajını, "bireyin çevresiyle tarihsel, ekonomik, politik, sosyal ve kültürel ilişkileri neticesinde amaçlı olarak seçtiği ve kalıcı etki yaratan biçimsel özelliklerin bilişsel ve duyuşsal alanda bir bütün oluşturduğu bir zihinsel şema" biçiminde tanımlamaktadır.

Kentsel imgeler, gözlemci ile kenti arasındaki iki yönlü sürecin ürünüdür. Bir taraftan, kent, farklılıklar ve ilişkiler önermekte; diğer taraftan da gözlemci gördüğünü seçmekte, düzenlemekte ve buna anlam vermektedir. Soyut ve somut uyarıcı bilgilerden oluşan imajlar, bireylerin duygu ve tecrübelerine dayalı olarak şekillenmektedir. Dolayısıyla çevre imajı; fikirleri, değerleri, inançları, ideal düşünceleri vb. ekseninde her insan için farklı bir zihinsel şema olarak karşımıza çıkabilmektedir (Lynch 1960).

Bununla beraber, Lynch (1960), aynı çevrenin gerçeklerinin oluşturduğu imgeler konusunda, aynı grup üyeleri arasında önemli ölçüde benzerlikler olabileceğini öne sürmektedir. Buna koşut biçimde, Michelson'a (1976) göre, benzer kültürel ve sosyo-ekonomik özelliklere sahip birey grupları ortak değer ve imajları paylaşmaktadır.

Pocock ve Hudson'a (1978) göre, kent imgesi, gerçek çevrenin zihinsel bir temsili olup; bu temsil, kısmi (tüm şehri kapsamaz), basitleştirilmiş (kapsanan bölgelere ait birçok bilgiyi atlar), kişiye özgü (her kişinin kente ait imgesi, o kişiye özgüdür) ve çarpıtılmış (öznel uzaklık ve yöne dayalıdır) özellikler taşımaktadır (Aydıngün 2000).

Bu görüşe paralel olarak, Yürekli (1977) de, zihinsel imajda şekil ve ölçülerin saptırılmış, uzaklıkların farklılaştırılmış, mekânsal ilişkilerin değiştirilmiş, alanlardaki ayrıntıların azaltılmış veya arttırılmış olabileceğine değinerek, gerçek çevre ile çevre imajı arasında her zaman bire bir ilişki olmadığını belirtmektedir.

Lynch (1960), fiziksel dış dünyanın insan zihninde yer alan, genelleştirilmiş resmi olarak tanımladığı çevresel imajı; kimlik, strüktür ve anlam olmak üzere üç bileşene ayırmaktadır. İşlevsel bir imgenin öncelikle diğerlerinden farklılığın ifadesi olarak bir objenin kimliğine gereksinim duyduğuna değinmektedir. Burada kimlik, ayırt edilebilen, ayrı bir nesne olarak kabul edilebilen, benzersiz olan anlamında kullanılmaktadır. Strüktür; gözlemci ve diğer nesneler açısından, objenin mekânsal ve örgüsel ilişkileri ile ilintilidir. Anlam ise; objenin gözleyen için duygu ve düşünce bakımından ne ifade ettiği ile açıklanmaktadır.

Harrison and Howard (1972), anlamın, bireylerin kent imgeleri konusunda yaptıkları seçimleri yönlendirdiğini ve değerlendirmeyle ilgili olan özelliklerin imaj gücünü oluşturduğunu belirtmektedir (Evans e*t al.* 1982).

Sağlıklı bir kent yerleşimini ve sonucunda ortaya çıkan kent imgesini sağlayan en önemli faktörlerden biri okunaklılıktır. Görünümü belirli bir açıklıkta olan, bölümleri kolaylıkla tanınan, anlaşılır bir kalıba oturtulabilen kent; mahalleleri, simgeleri ya da

yolları kolaylıkla tanınabilen, ayrıntılı bir kalıbın içine kolayca kümelendirilebilen bir mekân anlamına gelmektedir. Açıklık ve okunaklılık parametrelerini anlayabilmek için, kenti salt kendi başına bir oluşum olarak görmek yerine, içinde yaşayanların onu nasıl algıladığına bakılmalıdır (Lynch 1960).

Krupat (1985), bireyin bulunduğu çevre içindeki davranışları ve tepkilerinin, geliştirdiği çevre imajını yansıtmakta olduğunu ve bireyin bu imaj ile çevreden edindiği bilgileri yorumlayarak eylemlerini düzenlediğini belirtmektedir (Kancıoğlu 2001). İçinde yaşayan ya da dolaşan insanlar tarafından imgelenebilen (okunaklı ya da görünür olan) kentlerde, imgeler, bireylerin çevreye karşı olan farkındalığının artmasına ve çevreyi daha iyi kavramasına neden olmaktadır. Böylece kent imgeleri, bireylerin çevreleriyle düzenli ve daha derin ilişkiler kurmalarına ve çevreye karşı güven hislerinin oluşmasına yardımcı olmaktadır.

Lynch'e (1960) göre, kent imajları fiziksel formları bağlamında beş elemanda toplanmaktadır. Bunlar:

1. İzler: Sokaklar, caddeler, yürüyüş yolları, koşu yolları, toplu taşım güzergâhları gibi kentte iz oluşturan öğelerdir. İzler, çevreyi kullanan kişi tarafından doğrudan kullanılıyor olabildiği gibi yalnızca gözlemleniyor da olabilir. İzlere dair algılama ve kavrama, kişinin biliş durumuna, kullanım niteliğine ve hareket hızına göre değişmektedir (Kaplan 2006).

2. Kenarlar: Çevreyi kullanan kişi tarafından iz olarak kullanılmayan veya iz olarak kavranmayan doğrusal kent imgesi öğeleridir. Yatay koordinat çizgilerinden çok, düşey izdüşümsel referanslar olarak karşımıza çıkmaktadırlar.

Zaman – mekân oluşumunda farklılaşma sınırı, süreklilikteki kırıklık / açıklık, şev, deniz, göl, akarsu kıyısı, duvar vb. öğeler kenar anlamı taşımaktadır (Kaplan 2006).

Lynch'e (1960) göre, kenarlar, kentin önemli örgütleyici öğeleridir ve özellikle su yüzeyi, su kıyısı, kent suru gibi formlarda kentin farklı bölgelerini birbirinden ayırma ya da birbirleriyle ilişkilendirme işlevlerini üstlenmektedirler.

3. Bölgeler / Kesimler: Belli ortak, nitelendirici ve kimlik verici özellikleriyle tanıma ve kentsel biliş sağlamakta yardımcı, sokak veya bina grubu örtüsünden daha büyük kentsel imgelem oluşumu öğeleridir. Birçok kullanıcı kent bütününü kentin kesimleri aracılığıyla kavramakta ve kullanmaktadır (Kaplan 2006).

4. Düğümler: Kullanıcıların giriş yapabildiği, sübjektif hareketlilik – erişebilirlik karşılaştırmasını algıladıkları ve belli kullanım veya kullanım karmaşalarının yoğunlaştığı stratejik noktasal / alansal mekânlardır. Meydanlar, kavşaklar, kentsel yapılı çevre izlerinin kesişim alanları, aktarma alanı anlamındaki ulaşım mekânları ve diğer toplanma – dağılma mekânları bu kapsamda yer almaktadır (Kaplan 2006).

Lynch'e (1960) göre, düğümler belli kullanımların özeği olabilir; bir kesimin toplamının özünün odaklandığı, kesim özelliğinin bu odaktan yayıldığı simgesel bir anlam ifade edebilirler (Kaplan 2006).

5. Nirengi / Özgün Görsel Odak Noktaları: Lynch'e (1960) göre, nirengiler referans noktalarıdır. Büyük ölçekte olabileceği gibi, bir meydandaki betimleyici bir ağaç, bir dükkânın cephesi, özgün nitelikli bir binanın kapısı ve hatta bir kapı tokmağı nirengi noktası olabilmektedir.

Nirengi noktalarının düğüm ile benzerliği, her ikisinin de noktasal bir anlam ifade etmesi; farklılığı ise, kullanıcıların nirengiye giriş yapamamasıdır. Dolayısı ile nirengilere ilişkin içsellik kavrayışı olmaksızın, dışsal bir tanıma gerçekleştirilebilir. Nirengi anlamını taşıyabilen bir yapıt, bina vb. bunun istisnasıdır (Kaplan 2006).

Nirengiler, saat kulesi, cami minare ve kubbeleri, kent heykellerinin bazıları, çevresinden farkı ile algılanan tepeler, dağlar vb. gibi kentsel, kesimsel veya yerel olabilirler (Kaplan 2006).

2.1.3 Çevresel değerlendirme

Çevresel değerlendirme, kişilerin çevreden edindikleri bilgileri farklı biçimlerde yorumlayarak çevreye karşı oluşturdukları tepkilerdir.

Çevresel değerlendirme, insanların çevreyi algılamalarının ve çevreye olan tepkilerinin özeğini oluşturmaktadır. Çevresel değerlendirme ve imge yaratabilme özellikleri birbirleri ile oldukça yakın ilişkili kavramlardır. İnsanlar güçlü duygular besledikleri yerleri anımsayacaklar ve kentin akılda imge yaratma özelliği olan yerlerine karşı güçlü duygular besleyeceklerdir (Aydıngün 2000). Nasar (1997), bu bağlantıyı "değerlendirme reaksiyonları, imge yaratabilme gücünü arttırır; imge yaratabilme özelliği ise, değerlendirmeyi yoğunlaştırır" biçiminde özetlemektedir.

İnsanların çevrelerine ve çevresel imgelere karşı geliştirdikleri tepkiler hem pozitif hem de negatif yönde olabilmektedir. İmge yaratma özelliğine sahip unsurlar hoş ya da hoş olmayan unsurlar olarak algılanabilir. Ancak her iki durumda da değerlendirmeyi yoğunlaştıran güçlü duygulardan söz etmek mümkündür. Appleyard (1976) tarafından yapılan araştırma, bunu doğrular biçimde, bir kentte imge yaratabilme özelliği en baskın olan binaların, hem pozitif hem de negatif yönde en güçlü değerlendirmelere neden olduğunu göstermektedir.

Lynch'in çevresel imge konusundaki çalışmalarını daha da genişleten çevresel değerlendirme yaklaşımı, imge yaratabilme özelliğinin, insanlara, çevreye uyum sağlama ve yön bulma konusunda yardımcı olduğu ve böylece de kentten daha fazla zevk almalarını sağladığı savındadır (Aydıngün 2000).

2.1.4 Kent

Kent olgusu, günümüze kadar üzerinde tartışılagelmiş, ancak coğrafi, demografik, ekonomik, sosyal, kültürel, politik birçok parametrenin birbiri içine geçerek buluştuğu bir alan olduğu için, üzerinde uzlaşılmış tek bir tanıma sahip olmayan bir kavramdır. Kente dair tanımlamalar, disiplinlere göre farklılaşmaktadır.

Kent;

- Başkent, il, ilçe merkezi gibi belli yönetsel sınır ölçütüne,
- İnsan sayısına, yani nüfus ölçütüne,
- İnsan gruplarının mekândaki yoğunluk ölçütüne,
- Sanayi kenti, liman kenti, ticaret kenti, rekreasyon ve turizm kenti, maden ya da petrol kenti, üniversite kenti, turistik kent vb. işgücü ve üretim kriterleri gibi ekonomik ölçütlere,
- Sosyal farklılaşma, aile büyüklüğü, eğitim oranları gibi özelliklere sahip bireylerin oluşturduğu sosyal ölçütlere,
- İklim kuşaklarına, dağ, orman, vadi, ova ve kıyıda bulunan kentler gibi yerel özelliklere ve coğrafi ölçütlere,
- Yerleşmelerin belli nüfuslara hizmet edecek donatım tesislerini kapsamalarına, bunların şehir organizasyonu yönünden belli bölgelere yerleştirilmesi ve bu alanların dengeli ilişkilerinin planlama ölçütüne göre tanımlanmaktadır (Özer 1998).

Kentin genel geçer bir tanımını yapmak oldukça zordur. Çeşitli meslek disiplinlerinden bilim insanları, özellikle de sosyologlar bu konuda çok kapsamlı çalışmalar gerçekleştirmektedirler.

Park, Kenzie ve Burgess tarafından geliştirilen kentsel ekolojik kuram, kenti sistematik olarak inceleyen ilk kuramdır. Bu kuram bireylerin ve kurumların fiziksel dağılım, yerleşim ve örgütlenme biçimlerini analiz etmektedir. Birey – toplum arasındaki ilişkiler, bütün organizmaların kurduğu karşılıklı bağımlılık ilişkisi, kentteki mekânsal

ilişkileri açıklayan hakimiyet kavramı, ekolojik süreçlerin kente yansısı, kentteki rekabetçi iktisadi sistemin işleyişi gibi konulara vurgu yapılmaktadır (Aslanoğlu 2000).

Sjoberg (1967), kentlerin yapısal nitelikleri üzerinde durarak, kentleri, sanayi öncesi kentler, geçiş halindeki kentler ve sanayi kentleri olarak ayırmaktadır. Bu üç kentten ilki sanayi öncesi toplumun, ikincisi gelişmekte olan toplumun, üçüncüsü ise sanayileşmiş toplumun kentleridir (Aslanoğlu 2000).

Durkheim, Marks, Weber ve Wirth, kenti sosyolojik açıdan bulundukları dönemin koşullarına göre tanımlamışlardır. Durkheim kenti, işbölümü ve dayanışma kavramlarıyla ilişkili olarak ele almaktadır. Marks ve Weber'e göre, önemli olan kentin ekonomik ve siyasal örgütlenme biçimidir. Kapitalizmin gelişiminin sosyal, ekonomik, politik sonuçlarını farklı kuramsal yaklaşımlar çerçevesinde analiz etmişlerdir. Wirth ise, kentin ekolojik, örgütsel ve sosyo – psikolojik özelliklerini kapsayan bir kent kuramı geliştirmiştir (Can 1999).

Castells, Lefebvre ve Harvey, kenti kapital birikim süreçleri çerçevesinde analiz etmektedirler. Kentsel mekânın ekonomik, siyasal ve ideolojik düzlemde ekonominin belirleyiciliği ile oluştuğunu vurgulayan yaklaşımında, Castells, kenti, "emeğin yeniden üretimi için gerekli olan kolektif tüketimin elde edildiği mekân" olarak tanımlamaktadır. Lefebvre ve Harvey'in çalışmalarında ise, kent, kapitalizmin içinde sermaye birikimini ilgilendirdiği ölçüde ele alınmaktadır (Aslanoğlu 2000).

Simmel, Berman gibi araştırmacılar kenti modernizm çerçevesinden ele almaktadır. Berman'a göre, pozitivist – teknosantrik, doğrusal ilerleme ve rasyonel planlamanın egemen olduğu, bilginin ve üretimin standardize edildiği modernleşme sürecinde kent, kırdan göç eden yığınların modernite deneyimini yaşadıkları mekândır. Kent modernizmin bir üst anlatısıdır, kültürün oluştuğu alandır (Aslanoğlu 2000).

Postmodernistler ise, kente farklılık, kimlik ve çeşitlilik kavramları açısından yaklaşmaktadırlar. Kent kitle üretiminin ve tüketiminin yapıldığı rasyonalize bir mekân;

bir göstergeler ve imgeler mekânıdır. Kenti tanımlayan bu gösterge ve imgeler, kolaj – montaj halinde bir arada durmaktadır. Postmodernistlerin kent tanımlarında, kente dair bir bütünlük ve süreklilik bulunmamaktadır (Can 1999).

Kent olgusuna daha çok sosyolojik temeller üzerinden değinen tüm bu yaklaşımlar, kent kavramına getirdikleri değişik bakış açıları bağlamında önemli bir yere sahiptirler. Bu yaklaşımların yanı sıra, tasarımcı ve plancı disiplinlerin kent kavramının daha çok mekânsal ve fiziksel özellikleri bakımından geliştirdikleri yaklaşımlar şu şekildedir:

- Ekonomik–konumsal yaklaşım; büyük ölçüde alan kullanımlarıyla, arsa değerleriyle ve bunları etkileyen erişilebilirlik ilişkileri ile ilgilenmektedir. Kentsel etkinlikler arasındaki mekân uzaklık olarak, uzaklık ise maliyet olarak değerlendirilmektedir. Sermayeyi gözeten bir yaklaşımdır (Çakmaklı 1992).
- Biçimsel yaklaşım; binaların ve diğer yapılı mekânların bir araya gelerek oluşturduğu bir kent kavramı ortaya koymaktadır. Kentteki fiziksel biçim ile etkinlikler arasında belirli bir ilişkinin varlığı savlanmaktadır. Böylece, tasarımcı, fiziksel dokuya müdahale ederek, toplumu yönlendiren bir unsur olarak ortaya çıkmaktadır (Çakmaklı 1992).
- Algısal yaklaşım; fiziki donanımların anlamlı bir biçimde algılanıp değerlendirildiği ve böylece mekânın kullanıcı ile ilişkisinin gözetildiği bir çerçevede mekânsal ve fiziksel özelliklerini ele almaktadır. Bu yaklaşım kentsel çevreyi oluşturan öğelerde bir dengeye gereksinme olduğunu vurgulamaktadır. Bu denge hem algısal deneyimi güçlendiren çeşitliliği, karmaşıklığı, hem de kentin anlaşılır olmasını sağlayan okunabilirliği içermektedir (Çakmaklı 1992).

Çakmaklı (1992), kent olgusunun tanımlanmasında, ekonomik, biçimsel ve algısal yaklaşımın yeterli olmadığını belirterek, bütüncül bir bakış olarak, kentsel biçim – bilim yaklaşımının esas alınması gerektiğini savlamaktadır. Bu yaklaşım, kenti tariflemekte kullanılan kentsel biçimin, tarihsel perspektif içinde değerlendirilmesinin önemini vurgulamaktadır. Bu yaklaşıma göre, fiziki form ve sosyal süreçler sürekli

etkileşimdedir; sosyo – kültürel fiziki değişimlerin tek nedeni olarak düşünülmese bile mekânsal değişmeler bazı sosyal süreçlere zemin hazırlayabilmektedir.

Köşger (2006) da, Çakmaklı'nın (1992) bildirdiklerine koşut olarak, kent kavramının ne salt sosyal yönüyle ele alınıp mimari ve estetik yönlerinin yadsınması, ne de tarihselliğe saplanılarak kentin içeri unsurlarını göz ardı edilmesi ile tanımlanamayacağını belirtmektedir.

2.1.5 Aidiyet – kentlilik

Kentli, kentte yaşayan ve kentin kendine özgü kültürünü benimsemiş olan, kırın yaşam biçimlerinden farklı bir yaşam biçimi sürdüren, geçimini tarım ve hayvancılık dışı faaliyetlerden kazanan kişidir (Ulusoy ve Vural 2006).

Kentlilik olgusu, kentte yaşıyor olmaktan öte kenti kavrama ve kente dair aidiyet duygusu geliştirme kavramlarıyla ilintilidir.

Aidiyet kavramı, kentsel mekân için kullanıldığında; kişilerin kendilerini bir mekânın parçası olarak görmeleri, dolayısıyla kendilerini o mekân üzerinde hak ve sorumluluk sahibi hissetmeleri durumunu ifade etmektedir. Aidiyet hissi kent bütününde olduğunda kentlilik olarak adlandırılmaktadır. Kentlilik, kişilerin kendilerini bir kentin parçası olarak görüp, o kente ait olan her şeyi kendi yaşamlarının bir parçası olarak sahiplenmelerine ve korumalarına neden olan sosyal bir olgudur (Aydoğan 2001).

Kentlilerin kente ilişkin aidiyet duygusu ve kentlilik bilinci geliştirebilmeleri için, öncelikle kentlerine dair bir kavrayışa sahip olmaları gerekmektedir. Kentini tanıyan, yaşayan; başka bir deyişle kendine okunabilir bir mekânsal dil sunan kentine dair bir algılama ve değerlendirme geliştiren kentliler, kendilerini kent ile bütünleştirmekte, güven hisleri kuvvetlenmektedir. Kimlikli bir kentte, kendini o kentin ve o kimliğin bir parçası olarak gören kentlilerin, daha 'kentli', kent sorunlarına daha duyarlı, kente dair

sorumluluk, sahiplenme ve daha ileriye taşıma duyguları daha gelişkin bireyler oldukları yadsınamaz bir gerçektir. Bu noktada, okunabilir, mekânsal dokusu bir bütün olarak algılanabilen ve kimlikli kentlerin, kent yaşamını ve kentlileri ne denli etkilediği açıkça görülmektedir.

2.1.6 Kimlik

Tekeli (1991), kent kimliği kavramını irdelemek için, iki yol tariflemektedir. Bunlardan birincisi, kimlik ve kişilik gibi terimlerin temelde birey olarak insanı daha iyi anlamak için geliştiği olgusundan yola çıkarak; öncelikle bu kavramların psikoloji ve antropoloji gibi insanbilimi ya da insanın varlığına ilişkin felsefe alanlarında kullanılışına açıklık kazandırmaya çalışmak, sonra bu bulguları kente taşımaktır. İkinci yol ise, bu kavramların insanbilimleri alanlarında kullanılışının aracılığına başvurmadan, bu kavramlar üzerindeki çözümlemeleri doğrudan kent üzerinde yürütmektir. Tekeli (1991), bir bilimsel alan için geliştirilen kavramı, bir başka alana taşımanın getireceği sorunları gerekçe göstererek, birinci yolun seçiminin sakınca doğurabileceğine işaret etmektedir.

Bu çalışmada, Tekeli'nin (1991) önerdiği ikinci yol kullanılacak olmakta birlikte, kent kimliği tartışmalarından önce, kimlik kavramının genel tanımı ortaya konulmaya çalışılacaktır.

Lynch (1960), kimlik kavramını, doğadaki herhangi bir canlıyı veya objeyi diğerlerinden ayıran, öncelikle onun duyularla algılanan kendine özgü durumu şeklinde tanımlamakta; benzerliklerle değil farklılıklarla oluşacağını vurgulamaktadır.

Can'ın (1999) aktarımına göre, Aykut (1996), kimliğin özünün birey ile "öbürü" arasındaki farklılık ilişkisinde aranması gerektiğini belirtmektedir. Aykut'a (1996) göre, bu, benzeşim içinde bir ayırımdır. Başka bir ifadeyle, kimliğin varolduğu bir alandır. Dünden bugüne gelişiminde ayırım sağlayıcı semboller, geçmişin bilgileniminden

bağımsız değildir. Böylesi bir düşünce edinimi rastlantısal değil, kendine özgü gelişmeyi olanaklı kılmaktadır.

Gürsel'e (1996) göre, bir insanın diğerlerinden farklılığı, kimliğini oluşturan davranış çeşitliliği ve zenginliğini değişik tutum ve davranışlar arasında uyumlu ve tutarlı bir şekilde koruması, kimlikli olmanın temel göstergelerinden biridir. Ancak yalnızca uyum, benzerlik, tutarlılık gibi kavramlar yeterli olmamakta; kimlik kavramının aynı zamanda gelişme ve değişme dinamiğini içinde barındırması gerekmektedir. Kimlik, kendi içinde çelişik bir kavram olarak farklılıkları içermektedir. Diğerlerinden o kategori içindeki farklılığını ortaya koyarken, aynı zamanda kendi içinde de farklılıkları barındırmaktadır (Can 1999).

2.1.7 Bireysel – toplumsal kimlik

Kimlik basit anlamıyla ve kişiler için kullanıldığında, birinin belli bir kimse olmasını sağlayan çeşitli şartların tümü anlamına gelmektedir. Sosyal anlamda bireyin sahip olduğu kimlik daha geniş kapsamlı ele alınması gereken bir kavramdır. Bireyin kendisini tarif edişinin yanı sıra toplumun bireyi tarif ediş biçimi bireyin kimliğinin oluşumunda son derece etkilidir. Bireyin sahip olduğu özellikler, yaşama ilişkin yapmış olduğu tüm tercihler ve kendisine biçtiği rol, bir kimlik taslağı olarak ortaya çıkmaktadır. Bireyin oluşturduğu bu kimlik taslağı, toplumsal ilişkilerle kimlik haline dönüşmektedir. Bireyin etnik kökeni, sosyal grubu, ekonomik düzeyi, dini inançları, kültürel özellikleri ve kişisel tercihleri kimliğin oluşumunda etkin olan bileşenlerdir (Aydoğan 2001).

Toplumsal kimlik ise bireylerin tek tek kimliklerini biçimlendiren etkenlerden ve bunun dışında çok daha geniş ölçekte şekillenen ve toplumun diğer toplumlardan farklılaşmasını sağlayan şartların tümüdür. Elbette bireylerin kimliklerinin bir araya gelmesinin çok daha ötesinde toplumun kültürel yapısına bağlı olarak gelişen, bireyleri ve kenti biçimlendiren bir üst oluşumdur (Aydoğan 2001).

2.1.8 Sembolik öğe / simge

Simge veya sembollerin kullanılması kentsel mekânda iki farklı biçimde olmaktadır. Bunların birincisi tüm kentin oluşum sistemini bir sembolün üzerine oturtmak, kent planında sembolizme gitmektir. İkincisi ise kentsel mekânda bazı öğelerin kendiliğinden veya bilinçli bir biçimde tasarlanarak dikkat çeken öğe konumuna, odak noktası haline dönüştürülmesi ile oluşan simgeleşmedir. Günümüz kentlerinde ikinci tip sembol kullanımı, yani bazı öğelerin sembolleştirilmesi çok daha yaygın olarak görülen bir uygulama biçimidir (Aydoğan 2001).

Hemen her tür yerleşmede kent içinde odak noktası olan yapılar, sembolik binalar için çekim noktaları oluşturacak biçimde düzenlenmiş sembolik alanlar veya meydanlar mevcuttur. Sembolleştirilen ve kent için simgeselleştirilen bileşen, bir anıt (Çanakkale Anıtı), heykel (Samsun'daki Atatürk heykeli), anıtsal yapı (Sultanahmet Camii), meydan (Pekin'deki Tiananmen Meydanı), doğal bir oluşum (Pamukkale), bir canlı türü (Denizli horozu), dini veya tarihi öneme sahip bir kentsel öğe (Kemeraltı'nda yer alan Camiler veya Kadifekale) olabilir (Aydoğan 2001).

Kent simgeleri, genel olarak, kent içerisinde dikkati çeken, kolayca akılda kalan ve bir imgelem yaratan öğelerdir. Bu anlamıyla kent simgeleri, kent kimliğini oluşturan faktörlerden biri olabilir. Ancak günümüzde sık sık karşılaşıldığı üzere, kent kimliğini salt sembolik öğelere indirgemek doğru bir yaklaşım değildir. Kent kimliği çok daha geniş kapsamlı bir kavramdır.

Tekeli (2001), kentte her akılda kalan sembolik öğenin kimliğin bir parçası olmadığını belirterek bunu iki nedene dayandırmaktadır. Bunlardan birincisi, kent kimliğinin salt fiziki ve görsel olarak oluşmamasıdır. Diğeri ise, akılda kalan her simgenin iyi, güzel, hoş olarak değerlendirilmediği görüşüyle bağlantılı olarak, kimliğin olumluluklar yüklenen bir kavram olmasından kaynaklanmaktadır.

2.1.9 Kent kişiliği

Her kentin sahip olduğu fiziksel, ekonomik, sosyal birtakım özellikler vardır. Bu özellikler ve onların mekâna yansıma biçimleri kentin kişiliğini oluşturmaktadır. Kent kimliği ve kent kişiliği birbirlerinden farklı şeyler ifade eden kavramlar olduğu halde, sık sık karıştırıldıkları görülmektedir.

Kentin kimliği daha çok bir idea olarak kurulmaktadır. Oysa kentin kişiliği daha çok gözlemsel olarak dış dünyaya dayanarak ortaya koyulmaya çalışılmaktadır. Bir kentin kimliği söz konusu olduğunda, kentte yaşayanların onda buldukları değerler ve amaçlar kümesinden, kente yüklenen bir idealleştirmeden söz edilmiş olur. Kimlik kente yakıştırılan bir şey, potansiyel bir proje olma niteliğini taşımaktadır (Tekeli 1991).

Oysa kent kişiliğinden söz edildiğinde, bundan farklı bir şey betimlenilmektedir. Kentin kişiliğini ona yakıştırılan özellikler değil, doğrudan onda gözlenenler oluşturmaktadır. Eğer bir kentte kaotik bir yapı gözleniyorsa, onun kişiliğinin kaotik olduğunu söylenebilir. Ancak bu kentin bir kimliği olduğundan değil; tersine kimliksiz olduğu ifade edilebilir (Tekeli 1991).

2.2 Kent Kimliği

Kent kimliği, bir kenti diğer kentlerden ayırt etmeye, bir anlamda başkalaştırmaya yardımcı olan nitelikler ve kente özgü olduğu tartışma götürmeyen öğeler olarak tanımlanmaktadır (Lynch 1960).

Çöl (1998), Lynch'in (1960) tanımını biraz daha detaylandırarak, kent kimliğini, kent imajını etkileyen; her kentte farklı ölçek ve yorumlarla kendine özgü nitelikler taşıyan; fiziksel, kültürel, sosyo – ekonomik, tarihsel ve biçimsel faktörlerle şekillenen; kentliler ve onların yaşam biçiminin oluşturduğu; sürekli gelişen, geçmişten geleceğe uzanan büyük bir sürecin ortaya çıkardığı anlam bütünlüğü olarak tanımlamaktadır.

Kimlik bir kenti tanımlanabilir kılan özellikleri ortaya koyduğuna göre, diğer benzerlerinden ayırt edici özelliklere de sahip olmalıdır. Kimliği farklılaştıran, mekânsal ve sosyal faktörler yerin kimliğini oluşturarak, kent ve mekâna diğer benzerlerinden ayrıcalıklı, kendine özgün, yerel nitelikler belirlemektedir. Bu faktörler; yerin karakteri, mekânın karakteri ve anlamları şeklinde üç bileşen olarak belirtilmektedir (Özer 2001).

- Yerin karakteri: İklim, topografya, jeolojik oluşum ve bitki örtüsünün oluşturduğu doğal çevre içerisindeki özelliklerdir (Özer 2001).
- Mekânın karakteri: Dolu ve boşlukların oluşturduğu biçim, strüktürel yapı, simgesel etki, kullanılan malzemeler vb. açısından oluşturduğu form ve görüntüdür (Özer 2001).

  Mekân karakterinin, kentlerin geçmişlerinden geleceklerine sürekliliği sağlayan bağlantı öğeleri olmaları bağlamında, kentlerin belleği açısından çok önemli sembolik değerleri vardır (Can 1999).
- Anlam: Kimlik, geçmişin toplumsal yaşamları ve kültürlerin günümüzde kentsel mekânda somutlaşmış ürünleridir. Bu, zaman diliminde toplumların yaşam mekânlarına, yaşamları, mücadeleleri, acıları, sevinçleri, özlemleri vs. ile yükledikleri anlamlar dizisidir.

Kentsel mekânın kimlik elemanı olarak değerlendirilmesinde etkin olan bu bileşenler, genel bir öncelik sırası izlemezler. Farklı kültürlerde ve bölgelerde farklı değerler ön plana çıkmaktadır. Gelibolu Yarımadası'nın savaşla kazanmış olduğu anlam, İstanbul'un coğrafyası ve doğal değerleri, Şanlıurfa'nın iklimsel özellikleri, mekânın biçimlenmesinde ağırlıklı olan öğeler olabilir.

Kentlerin sosyal, ekonomik ve fiziksel boyutlu, karmaşık özellikler taşıdığı göz önünde bulundurulacak olursa, kimliklerinin salt fiziksel oluşumlar olarak algılanması sığ bir yaklaşım olacaktır. Kent kimliğini etkileyen diğer önemli ölçütler, kentteki yaşam biçimi, kentlilerin mekâna yükledikleri anlam, kentlilerin aidiyet ve kentlilik duyguları,

kentin tarihi nitelikleri, kentteki başat üretim biçimi, ekonomik yapı, kentlilerin sahip olduğu ortak kültürel ve geleneksel özellikler ve kentin politik yapısıdır.

Ayten'e (1997) göre, kent kimliği şu üç temel unsurdan oluşmaktadır:

- Büyüyen ve her kent için önemli ve değişmez anlamlar ifade ederek değişik biçimlerde bireyin belleğinde ortaya çıkarak günümüze ulaşması; tarihselliği,
- Farklı kültürlerin etkisiyle eklemlenerek, sentezinin ortaya çıkması; sürekliliği,
- Belli dönem siyasi, kültürel yapı ile yaşam biçimini temsil eden şekilde mekâna yansıması; mekânsallığı ve belli bir mekân içindeki varlığıdır.

Kent kimliği, değişmez değil, dinamik bir yapıdadır. Bunun nedenini, kent kimliğini etkileyen fiziksel ve sosyal süreçlerde aramak yerinde olacaktır. Kentler, günümüzde artan doğal afetler, küresel ısınma gibi tehditler, savaşlar vb. etkilerden dolayı fiziksel olarak değişime uğrayabilmektedir. Bu değişimler kent kimliğini etkilemektedir. Bunun yanı sıra, planlama ve tasarım çalışmaları ile de kentlerin fiziksel özellikleri ve kimlikleri değiştirilip, dönüştürülebilmektedir.

Öte yandan, kentteki toplum ve insan ilişkileri de, teknolojik, politik, bilimsel, ekonomik etkenler doğrultusunda, sürekli değişim halindedir. Bu değişim, kimliğin sürekli olarak yeniden tanımlanması ve üretilmesini gerektirmektedir. Bunun nedeni, her dönemde, toplumun oluşturduğu bu tanımlamaların, geçmişten öğeler ve geçmişten öğelerin yeniden yorumlanmalarının yanı sıra tamamen yeni öğeleri de içeriyor olmasıdır (Tekeli 1991).

2.3 Kent Kimliğini Etkileyen Faktörler

Kent kimliği, bir kenti diğerlerinden ayırt etmeye, bir anlamda başkalaştırmaya yardımcı olan nitelikler ve kente özgü olduğu tartışma götürmeyen öğeleri içermektedir. Bu farklılık yaratan özellikleri kentin fiziksel yapısı üzerinde yoğunlaştıran çeşitli yaklaşımlar bulunmaktadır. Bir kentin kimliğini çevrenin doğal ve yapay elemanları

üzerinden tanımlayan yaklaşımlarda, doğal çevre kapsamında iklim, topografya, jeolojik oluşum ve bitki örtüsü; yapay çevre kapsamında ise, yapılar, yollar ve açık alanların yer aldığı görülmektedir.

Bazı araştırmacılar ise, kimlik öğelerinde bu iki bileşenin yeterli olmadığına değinerek, mekânın belli bir yere ait olması için sosyal ve ekonomik yapının da önemli olduğuna değinmektedirler. Carver ve Doxiadis, kimliği belirleyen doğal ve fiziksel öğelerin yanında, birey ve toplum niteliklerinin yerleşme ve yapılanma biçimi üzerindeki sosyo – kültürel belirleyiciler ve psikolojik gereksinmelerinin önemini vurgulamaktadır (Özer 1998).

Belli bir toplumun belli dönemlerdeki siyasal, ekonomik, askeri ve özellikle dinsel özellikleri dönemin sosyal kimliğini oluşturmakta ve kentsel mekânı, dolayısıyla da kent kimliğini etkilemektedir (Özer 2001).

Kent kimliğini oluşturan, tanımlayan ve onu öne çıkaran özellikler kimliği belirleyici olabilmektedir. Bazı kentler coğrafi özellikler ile tanınır; İstanbul Boğazı, Venedik Kanalları, Cape Town topoğrafyası, Antalya Falezleri ile tanınmaktadır. Bazı kentler için iklim özellikleri de belirleyici olabilmektedir; Londra'nın sisi ile tanınan bir kent olması gibi. İstanbul cami silüeti, Paris Eiffel Kulesi ile yani, anıt yapıları veya kent silüetini belirleyici yapıları ile özdeşleşen kentlerdendir. Bazı kentler meydan veya sokaklarla özdeşleşmektedir; Venedik San Marco Meydanı, Paris Champs Elyées Bulvarı, Londra Hyde Park, Moskova Kızıl Meydan bunun en iyi örneklerindendir. Bazı kentler ise sosyo - kültürel özellikleriyle daha öne çıkmaktadır; Viyana valsleri, Rio karnavalı, Frankfurt festivalleri ile kimlik kazanan kentler arasında yer almaktadır (Hacıhasanoğlu 1995).

2.3.1 Fiziksel faktörler

Kent kimliğini oluşturan fiziksel faktörler doğal faktörler ve yapay faktörler olmak üzere iki bileşenden oluşmaktadır.

2.3.1.1 Doğal faktörler

Tüm kentler, doğal olduğu üzere, bir fiziksel çevre üzerinde kurulmakta ve gelişmekte ve bu süreçlerde bulundukları çevrenin doğal özelliklerinden çeşitli biçimlerde etkilenmektedir. Tarih boyunca, kentlerin topoğrafya, bitki örtüsü, iklim ve jeolojik yapıları, kent kimliğini oluşturan en önemli faktörler olmuştur.

- **Topografya**

Tüm kentler bir arazi üzerinde konumlanmaktadır. Bu arazinin topografik özellikleri kentlerin biçimlenmesinde ve kent genelinde kullanılan yapı tipleri ve malzemelerinin seçiminde önemli rol oynamaktadır.

Yer küreyi oluşturan yükseltiler, çöküntüler, eğimler ve düzlükler topografik oluşumun sonuçlarıdır. Topografya, iklimsel etmenleri, toprak oluşumunu, su bilânçosunu ve canlı varlıkların dağılımını etkilemektedir; kentsel mekânların biçimlenmesinde de belirleyici rol oynamaktadır. Topografyayı biçimlendiren ve tanımlayan koşullar, eğim, yükseltiler ve bakı öğeleridir (Özer 1998).

Yüzey özelliklerinden her biri kentler için farklı formlar empoze ederek, kent formunun oluşumunu etkileyebilirler. Doğanın tabii haliyle kent içerisine nehirler, dereler, sahiller ve tepeler olarak girdiği görülmekte; burada kent doğanın formunu almaktadır. Kent ve yüzey şekilleri arasındaki uyum ne kadar dengeli olursa, kentlerin kimlikleri de o kadar kalıcı olmakta, insanların doğayı algılaması ve kentle bütünleşmesi kolaylaşmaktadır (Can 1999).

Günümüzde, kimliğini büyük ölçüde koruyabilen kentler, Diyarbakır, Urfa, Mardin ve Antalya gibi, kimliği arazi yapısından dolayı oluşmuş kentlerdir.

Özer (1998) tarafından bildirildiğine göre, Özdeş (1972) ve Güçer (1994) topografyaya göre biçimlenen kentleri, düz alanlar, eğimli araziler, tepeler, vadiler, semerler ve su kenarları olmak üzere altı grupta toplamaktadır. Konya, Manisa gibi bazı kentler düzlükte; Amasya, Tokat gibi kentler vadilerde; Mardin, Trabzon, Erzurum; Harput, Van, Antakya, Kahramanmaraş gibi bazı kentler tepe yamaç ve eteklerinde; Göynük gibi bir kısmı semer adı verilen iki tepe arasında; İzmir, Antalya ve İstanbul gibi kentler ise deniz kenarında kurulmuştur.

- **İklim**

Isı, ışık, yağışlar, nem, rüzgarlar ve güneş açıları gibi faktörler, kentte yaşayan insanların günlük yaşamlarını ve etkinliklerini, ekolojik ilişkileri ve kentlerin yapısal özelliklerini etkileyen iklimsel verilerdir.

İklimsel veriler, kentsel dokuların görünüşlerinde farklılıklara yol açmaktadır. Sıcak ve soğuk iklim bölgelerinde, kentsel mekânlar, içine kapalı, yoğun bir organizasyon gösterirken; ılımlı ve normal iklim bölgelerinde, açık, az yoğun bir yapı arz etmektedir. Farklı iklim bölgelerinde farklı kent dokusu çözümlerine gidilmesi gerekmektedir. İklim özellikleri nedeni ile kentsel mekân düzenlemeleri, yapısal elemanlar, yapı biçimleri ve malzemeler açısından belirgin farklılıklar göstermektedir (Can 1999).

Bodrum denince ilk akla gelenlerden birinin, beyaz evlerin oluşturduğu görsellik olması, iklimin ortaya çıkardığı bir farklılıktır. Antalya'nın turizm kenti olarak kimlik kazanması, diğer doğal özelliklerinin yanı sıra, iklim faktörünün etkili olduğu bir durumdur.

- **Bitki örtüsü**

Kentlerdeki iklimsel ve jeolojik farklılıklardan dolayı, özellikle iklimsel olarak farklı kentlerde farklı bitki örtüsüne rastlamak doğaldır. Kentsel mekânlarda yer alan bitki örtüsü, kent için bir kimlik öğesi olarak karşımıza çıkmaktadır. Ege'de zeytin ağaçları, Akdeniz'de narenciye ağaçları, sıcak iklim bölgelerinde hurma ve palmiye buna örnek oluşturabilecek türden bitkilerdir.

Ayrıca, kentsel mekânlarda, bitki örtüsünün kullanım yoğunluğu da kent kimliğini etkilemektedir. Bursa'nın 'Yeşil Bursa' olarak anılması ve Bursa denince insanların aklına ilk gelenin yeşil bir kent imgesi olması buna örnek teşkil etmektedir.

- **Jeolojik yapı**

Kentlerin jeolojik yapısı, kent silüetini ve kent genelinde kullanılan yapı malzemelerini etkilemektedir. Jeolojik yapı, yapıların boyutlarını ve yüksekliklerini etkileyen en önemli etmen olarak kent silüetini ve dolayısıyla kimliğini farklılaştırmaktadır.

Kent ve mimari yapı elemanlarını etkileyen Foça taşı, Ankara taşı, Çeşme taşı, Efes mermeri gibi jeolojik yapı unsurlarının, sahip oldukları morfolojik özellikleri nedeniyle görsel, eğitsel ve turistik açıdan, bölge, ülke ve hatta dünya çapında kentlere ün kazandırdıkları bilinmektedir. Jeolojik yapıdan kaynaklanan travertenler Pamukkale'yi, Peri Bacaları Göreme'yi diğer kentlerden farklı ve kimlikli kılmaktadır (Özer 1998).

2.3.1.2 Yapay faktörler

Kent kimliğini oluşturan yapay faktörler, kentsel mekânlar olarak kentsel doku kapsamı içerisinde yer almaktadır.

Kentsel mekânlar, kentte yaşayan insanlar üzerinde imge yaratma özelliğine sahiptir. Kentsel mekânlarda bulunan bazı öğeler, insanın mekânı algılaması ve mekânla arasında bir bağlantı kurmasında önemli rol oynamaktadır. Mekânın, o kentte yaşayan insanlar tarafından kavranmasını sağlayan kentsel doku, kentlerin kimliklerini oluşturan en önemli etmenlerden biridir (Özer 1998).

Lynch (1960), kentsel doku içerisinde yer alan kent imgelerini fiziksel özelliklerine bağlı olarak, izler, kenarlar, bölgeler, düğümler ve odak noktaları olarak belirtmektedir. Kentsel doku elemanları, yollar, açık alanlar ve yapılar olarak sıralanabilir. Bu öğeler, içinde bulunduğumuz kenti tanımamıza ve algılamamıza, böylece de kimliklendirmemize yardımcı olmaktadır.

Birçok araştırmacı kent mekânını, dolaşım (yollar, sirkülasyon, izler), açık alanlar (meydanlar, yeşil alanlar, avlular) ve yapılar olmak üzere üç ana grupta tanımlamaktadır (Can 1999).

- **Yollar**

Yollar, kent içerisinde ayrı ayrı oluşan kentsel mekânları birbirine bağlayarak bir bütün ortaya çıkarırlar. Böylece kentsel mekânların ve kent kimliğinin anlaşılmasına yardımcı olurlar. Ana akslar, bu aksları belirleyen yapılar ve diğer öğelerle, bu akslara bağlanan diğer yollar kentliler tarafından çok iyi tanınan öğelerdir (Özer 1998).

Sokaklar da kent içinde iz oluşturan yapay unsurlardır. Özellikle eski kent sokaklarında rastladığımız farklı ölçü, zemin kaplama malzemeleri vb. mekân kimliğini etkilemektedir.

- **Açık alanlar**

Krier'e (1979) göre, açık alanlar, bireylere istemli ve istemsiz gelişigüzel hareketlilik sağlayan, içinde sürekli ve yönlendirilmiş bir hareket düzeninden çok durma olanağı veren ve hareketliliğe zorlamayan mekânlardır.

Can'a (1999) göre, açık alanlar insanlar arası ilişki ve bilgi alışverişinin sağlandığı ve kent kültürünün geliştiği mekânlardır. Kent topluma açık ve kişilere özel, yarı açık ve açık alanlardan oluşmaktadır.

Kent içinde meydanlar, yeşil alanlar, avlular, yaya bölgeleri vb. açık alanları oluşturmaktadır. Açık alanlar, kentin yaşandığı, kentin insanlarla iletişime en açık olduğu mekânlardır. Gerek mekânın genel kurgulanış biçimi gerekse bu mekânlarda kullanılan öğeler çeşitli mesajlarla kentlilere ulaşmakta ve kent kimliğini etkilemektedir.

Bakan ve Konuk (1987), özellikle yaya alanlarının, kentin yaşanan mekânları ve kenti yaşatan mekânlar olduğunu belirterek bu mekânların kent imgesini canlandırmada ve kent siluetini oluşturmada etkili olduklarını bildirmektedir.

Kent içerisinde kimliği önemli ölçüde etkileyen bir diğer açık alan meydanlardır. Meydanlar fiziksel yapılarının yanı sıra, işlevleri dolayısıyla kültürel ve politik anlamda da kenti ve kent kimliğini etkilemektedir. Can (1999), meydanları, "sadece üzerinden geçilip gidilen yerler değil, kentlilerin özel günlerde kültürel, politik, ticari faaliyetler için birlikte olabilecekleri kentsel odak noktaları ve sembolik öğeleri" olarak tanımlamaktadır. Meydanlar, fiziksel özellikleri ile kentlilerin bir araya geldikleri, birbirlerini tanıdıkları ve etkileşimde bulunma nitelikleri ile kentte bir arada yaşama mekânları ve kent kimliği ideallerinin aynı zamanda tartışıldığı noktalardır.

Açık alanlar, içinde kullanılan birçok öğe ile bir bütünlük oluşturmaktadır. Plastik öğeler ve kent mobilyaları olarak sınıflandırılabilecek bu öğeler, açık alanların insanlar tarafından algılanan mesajlarını güçlendirmektedir.

a) Plastik öğeler

Plastik öğeler, kent içerisinde dikkati çeken, kolayca akılda kalan öğelerdir. Bu anlamda kentteki insanlarda kolayca imgelem yaratma özelliğine sahiptirler. Özellikle dikkat çekecek boyutlarda olan, bulunduğu çevrenin fiziksel yapısı ve ruhu ile bütünleşen plastik öğeler, kent için birer simge özelliği taşıyabilmektedir. Ancak bu noktada, her simgesel öğenin kent kimliğini etkileyen bir faktör olmadığını unutmamak gerekmektedir.

Plastik öğeler içerisinde, özellikle kentliler açısından anı, anlam ve değer yüklü olanlar kent kimliğini etkileyen faktörler arasında yer almaktadır. Asiliskender vd. (2005), bu öğeleri, konuştuğumuz dil gibi, topluma özgü kimlik tanımlamalarını, mekânsal olarak geçmişten geleceğe aktaran yapı taşları olarak değerlendirmektedir.

b) Kent mobilyaları

Kent, onu yaşayan ve algılayan insanlar için çeşitli mesajlarla dolu bir sistemdir. Toker (1992), bu görüşü, kenti, "insan yaratan bir medya" olarak tanımlayarak bildirmektedir. Kent mobilyaları da bu iletişim ortamına değişik boyutlarda katkıda bulunmaktadır.

Kentsel görünüm içerisinde, yola bağlı olarak göz önüne serilen öğeler, imgelenmeyi ve ilgiyi doğurmaktadır. Kent mobilyaları, kentsel çevre karakterini güçlendirici görüntü elemanlarıdır. Bu elemanlar, genellikle mekânı tanımlayan veya tamamlayan öğeler niteliğindedir (Can 1999).

Aydınlatma elemanları, oturma birimleri, trafik işaretleri, telefon kulübeleri, çöp kutuları, reklam panoları, yangın muslukları, direkler, parkmetreler, afişler vb. özellikle yapılı alanlar içerisinde sıkça kullanılan ve hem bu mekânların, hem de kentin önemli bir parçası olan öğelerdir.

Kent mobilyaları, toplumun değişik kesimlerinden tüm kültür grupları tarafından anlaşılabilecek yalınlıkta olmalıdır. Her kültürel kökenli kullanım nesnesi gibi, kent mobilyaları da temel kullanım işlevlerinin yanı sıra, toplum içinde zamanla bir anlam aktarma, anlamaya konu olma, bilgi iletme, bir bilginin taşıyanı olma gibi iletişimsel işlevleri de yüklenmaktedir. Böylece nesne kendisini anlatmakla kalmaz, katıldığı çevre içerisinde işlevsel, anlamsal ve estetik boyutlarda görevler yüklenerek kent kimliğinin ayırıcı, özelleştirici varlıklarından biri olarak yerini alır (Bayrakçı 1992).

- **Yapılar**

Yapılar, toplumun çeşitli gereksinimlerine cevap vermek üzere, çağın inşaat tekniğine dayalı malzemelerle bir fiziksel mekânın etrafını çeviren kütlelerdir (Özer 1998).

Kentlerde, özellikle binlerce yıllık geçmişe sahip Anadolu kentlerinde, kentin kültür mirasını oluşturan ve kentlere kimlik kazandıran tek yapı öğeleri, anıtsal yapılar ve sivil mimarlık örnekleri olmak üzere iki grupta incelenmektedir. Anıtsal yapılar bir kentte antik çağlardan bu yana inşa edilmiş, büyük ölçekli ve genellikle sosyo - kültürel ve dini nitelik taşıyan yapılardır. Ülkemizde bu yapılar; tapınaklar, tiyatrolar, stadyumlar, odeonlar, agoralar, kiliseler, vb antik çağ yapıları; hanlar, hamamlar, bedestenler, camiler, külliyeler, imarethaneler, arastalar, kapalı çarşılar vb. Selçuklu ve Osmanlı Dönemi yapıları; okul, hükümet binası, gar binası, belediye binası vb. kamu yapıları ile çeşitli kamu yatırımları (sağlık, kültürel, mali, idari yapılar) gibi Cumhuriyet Dönemi yapıları olabilmektedir. Sivil mimarlık örnekleri ise, Anadolu Kentlerinde kent kimliğini oluşturan, kentlerde korunması ve geliştirilmesi gerekli dokuları oluşturan geleneksel mimarlık örnekleridir. Hemen her kentte o yöreye özgü mimari tarz ve malzeme ile yapılmış, konaklar, evler ve daha mütevazı ölçeklerde bazen bir doku

oluşturan yapılar bulunmaktadır (http://www.Yapiworld.com/cevre/tuncer_ankara_kimlik.htm., 2005)

Kentlerdeki mimari dil de önemli bir kimlik unsurudur. Belirgin bir mimari stil ve yapı malzemesi ile oluşturulmuş yapıların yer aldığı kentlerde belirgin bir kimlikten söz etmek mümkündür.

Kimliği belirleyen en önemli karakteristiklerden biri ritimdir. Kentsel boyuttan tek bina boyutuna geçildiğinde çoğu kez cephelerin kimliğini oluşturan çok etkili faktörlerden birinin yine ritim olduğu görülmektedir. Bu bakış açısı ile ritim faktörüne bağlı kimlik arayışı bir pencere ya da bir kapıdan bütün cepheye, bir binadan binalar grubunun genel kompozisyonuna kadar yayılabilmektedir (Yanar 1996).

Yapılar, içinde yaşayan, onları kullanan insanların dünya görüşünü, estetik tercihlerini, yaşam biçimlerini; kısacası, kültürel kimliklerini ifade edebilmektedir. Her insan veya toplum yaşadığı mekânları ve çevreyi kendi kültürüne göre düzenlemektedir. Yapılar, toplumların yönetim biçimlerini, ideolojilerini ifade etme görevi yüklenebilir. Bu yolla mimari, siyasi rejimin kimliğinin anlatılması için araç ve amaç olarak kullanılabilir. Belediye yapıları, adliye sarayı, önemli kamu yapıları gibi mimari eserler, pratik fonksiyonlarının yanı sıra, kent içinde psikolojik fonksiyonları da yerine getirerek önemli yapıların simgesel kimliklerini belirlemektedir (Kortan 1996).

2.3.2 Sosyal faktörler

Kent kimliği, kente özgü fiziksel niteliklerin yanı sıra o kentte yaşayan kentlilerin sosyo – kültürel özellikleri ile tanım bulmaktadır. Kentte yaşayanların tarihsel süreçte oluşturdukları kültürel birikim, alışkanlıklar, değerler, inançlar mekânın oluşumunda ve kimlik kazanmasında önemli rol oynamaktadır (Can 1999).

Kent kimliğini etkileyen sosyal faktörler, birey kimliği ve toplum kimliği ile yakından ilintilidir.

Bireylerin kent kimliğine ilişkin algılamaları, kişilik özellikleri, yaş, cinsiyet, eğitim durumu, sosyal sınıf ve diğer sosyal belirleyenlere bağlı olarak değişmektedir (Proshansky *et al.* 1983).

Bireyin kimliği, öncelikle içinde yaşadığı çevrenin bilinmesiyle oluşmakta ve olgunlaşmaktadır. Birey kimliğinin oluşum ve gelişimi sadece başka birey kimlikleriyle kurulan ilişki sonucu farklılıkların belirlenmesi ile sınırlı değil, aynı zamanda birey etrafındaki obje ve mekân ile ilgili ilişkilerin gelişmesiyle de ilgilidir. Bireyin kendi geçmişiyle ilgili bilinçli ya da bilinçsiz tüm algıları, bilgileri, birikim ve deneyimleri, düşünceleri, davranışları, gelecekle ilgili beklenti ve tahminleri, gereksinim ve istekleri, ayrıca içinde yaşadığı topluluğun ortak örf, adet, gelenek, inanç ve beklentileri hesaba katılmalıdır (Ocakçı 1993).

Toplumsal kimlik, bireylerin kimliklerinin bir araya gelmesinin çok daha ötesinde toplumun kültürel yapısına bağlı olarak gelişen, bireyleri ve kenti biçimlendiren bir üst oluşumdur (Aydoğan 2001).

Kent kimliğini etkileyen faktörler, birey ve topluma bağlı olarak üç başlık altında toplanmaktadır (Ocakçı 1993):

- Demografik yapı elemanları
    - Nüfusun büyüklüğü, yoğunluğu, artış oranı
    - Yaş gruplarının dağılımı, toplam nüfus içindeki oranları
    - Çalışan nüfus oranı, niteliği
    - Doğum – ölüm oranı
    - Belirgin, ortak, fizyolojik özellikler
- Kurumsal yapı elemanları
    - Politik, yönetsel, hukuksal yapı

    - Ekonomik yapı
    - Teknoloji düzeyi
    - Askeri yapı
    - Dini yapı
    - Eğitim, sağlık, sosyal hizmetler yapısı ve bu yapıyı oluşturan kurumsal hizmetler
- Kültürel yapı elemanları

Kültür bir grubun özgün durumudur ve o grubu tanımlar, gruba kimlik verir. Sembolik olarak nesillerden nesillere aktarılır. Kültür, bir grubun üyesi olarak bireyin öğrendiği bilgi, sanat, gelenek, görenek, yetenek, beceri, alışkanlık, ve diğer özelliklerini içine alan karmaşık bir bütündür. Kent kimliği ile etkileşimli olarak ise kültür, insan çevre ilişkilerinin hareket noktası olan eylemlere kaynak oluşturmaktadır (Ocakçı 1993).

Özer'in (1998) aktarımına göre, kentsel mekânlar, toplumların sosyal yaşamı, kültürü, ekonomik yapısı, teknolojisi, politik yapısı ve sanat anlayışına göre farklılık göstermektedir. Bu farklılıkları doğuran yine toplumun sosyal yaşamı, kültürü, ekonomik yapısı, teknolojisi, politik yapısı ve sanat anlayışının fiziki mekâna yansımasıdır (Ayan 1985).

2.3.2.1 Sosyo – kültürel yapı

Kent kimliği kavramının üretimi, bireylerin bulundukları çevreleri algılama, yorumlama ve tanımlamaları ile başlamaktadır. Ancak kent gibi bütünsel bir yapıdan söz edildiğinde, kent kimliğinin tariflenebilmesi için tek tek bireylerin algısından çok, toplumsal bir algı ve bunun bileşenlerini irdelemek gerekmektedir. Tekeli (1991), kimliğin toplumsal olarak oluşturulduğunu ve bu durumun kimliği bireysel olmaktan çıkarıp öznellerarası hale getirdiğini belirtmektedir.

Kentler, yalnız büyük insan topluluklarının yaşadıkları yerler değil, aynı zamanda insanların karşılıklı tinsel ilgilerinden meydana gelen kültür mekânlarıdır. Kültürler kentte doğarlar, kentte yaşarlar ve kentte kente etki yaparlar. Bu niteliğiyle kentler, belli bir kültürü simgelemektedirler (Tunalı 2004).

Toplumsal olarak oluşturulan kent kimliğini, sosyal faktörler açısından etkileyen en önemli etken kültürdür. Kültür, kentsel yaşam kalitesini ve değerlerini, kentli olma durumunu ve kentte yaşam şeklini belirlemektedir. Bu anlamıyla kentlerin geçmişlerinden geleceklerine sürekliliği sağlayan bağlantının en önemli kimlik öğesi olarak bireylerin bir topluluğa ve mekâna ait olma gereksinimini cevaplamaktadır (Güley 2001).

Kültür, her toplumda geçerli olan ve gelenek halinde devam eden, her türlü, dil, duygu, düşünce, inanç, sanat ve yaşayış öğelerinin tümüdür (Turan 1990).

Velioğlu ve Tavşan'ın (1992) aktarımına göre, Köksal (1990), kültür kavramını, zaman içinde gelip geçen, bireylerin bütününde belli davranışların yaratılması biçiminde ortaya çıkan ve insanı bir örtü gibi bürüyen birtakım bilgilerin (teknoloji, bilim), insanlar arası davranışların (aile, iyelik, gelenekler), inançların, öğretilerin, kuramların (din, sanat, töre) tümünden örülü bir yumak olarak ifade etmekte ve bu yumağa "kültür yumağı" adını vermektedir.

Kültür tanımı örnekleri daha da çoğaltılabileceği gibi, bütün görüşlerin ortak yönleri, tinsel – düşünsel ayırımı yapılmaksızın, toplum yaşayışını belirleyen her türlü öğe ve etkenin kültür tanımı içine dahil edilmiş olmasıdır. Bu tanımlamalar doğrultusundaki en önemli bulgu, kültürün toplum kimliği ile eşdeğer bir nitelik olarak ortaya çıkmasıdır. Bu bağlamda toplumun hem tinsel, hem de düşünsel bütün varlık, yetenek ve özlemlerinin katılımı, o topluma ait kültürü, yani toplum kimliğine ilişkin en önemli öğesidir. Kentsel mekân da o toplumun dil, duygu düşünce, inanç, sanat ve yaşayış öğelerini yansıtmaktadır (Özer 1998).

Kentsel kültür, belli yerleşim yerlerinin somut koşullarında, yerleşik düzende yaşayan toplulukların ekonomik, siyasal toplumsal düzlemlerdeki birlikte yaşam pratiklerinin tarihsel süreç içindeki birikimi ve birleşimidir. Kentsel kültür, içinde heterojenlikler taşımaktadır (Can 1999).

Tatlıdil'e (1992) göre, bireylerin tutum ve davranışlarını yönlendiren ve anlamlandıran kültür, kentsel merkezlerde gelişmiş ve kendi koşullarında yaşama anlam kazandırmıştır. Kentsel alanlarda gerçekleştirilen yaşam tarzı ve bu yaşam tarzına anlam veren kültür, birbirine benzemeyen düşünce ve yaşam anlayışlarına sahip olan insanları bir arada tutabilmektedir. Kent kültürü adı verilen bu güçlü yapıştırıcı, kentlerin kendi tarih ve yaşam deneyimleri ve insanoğlunun bu güne değin yaratmış olduğu bilgi birikimlerinin ürünüdür (Can 1999).

Toplumların süreç içindeki tüm etkinliklerinin sonucu olarak ortaya çıkan ve onun yapısını yansıtan kentsel mekânların varolduğu bütün "kültürel çevre" olarak tanımlanmaktadır. İnsan fiziksel çevreyi oluştururken, doğa şartlarının getirdiği kısıtlamalara rağmen, günün teknolojik, ekonomik, sosyal durumundan, toplum beğenileri, akımları, dini görüşlerine varıncaya kadar belli bir birikimi ve durumu da yansıtmaktadır. Bir bakıma, kültürel çevrenin bir parçası olarak ortamı hem etkileyip hem de ortamdan etkilenerek, kültürle sürekli bir etkileşime girmektedir. İnsanın çevresiyle ilişkilerinde kültür, iletişim aracı olarak ve mekânı belirleyici niteliği ile önemli rol oynamaktadır (Velioğlu ve Tavşan 1992).

2.3.2.2 İdeoloji

Işık'a (1994) göre, mekân, kişinin konumuna ilişkin edilgin bir öğe değildir. Sadece toplumun değil bireyin de kurucu bir öğesi olan mekân, politika ve ideoloji yüklüdür. Toplumsal yaşamın görünürde masum mekân pratiklerinin altında soyut iktidar ilişkileri gizlidir. Gündelik yaşamın coğrafyasında, göze kolay görünmeyen bir dizi ideolojik ve politik öğe bulunmaktadır. Mekânsal pratikler hiçbir zaman tarafsız değil, her zaman belirli bir ideolojinin taşıyıcısıdır. Mekân politiktir; çünkü toplumdaki eşitsiz güç

ilişkilerinin bir aracı ve örtülü bir ifadesidir. Mekân toplumdaki çelişkilerin normalleştirilip sıradanlaştırıldığı, gündelik yaşamın içinde eritildiği bir alandır. Ancak mekânın ideolojik ve politik niteliği örtüktür, göze hemen görülmez; bundan dolayı da mekânsal pratiklerin deşifre edilmesi, bunlara karşı çıkılması güçtür. Ancak ne kadar örtülü olsa da mekânsal pratikler, öznelliğin oluşumunu derinden etkilemektedir (Can 1999).

Kentsel mekânların biçimlenmesinde, toplumların belli dönemlerdeki siyasal, askeri ve dinsel etkenlerinin etkisi büyüktür. Örneğin, Versailles'in büyük ölçüde Güneş Kralı XIV. Louis'in erkinin ürünü olduğu; İmparator III. Napoleon'un ve Vali Haussmann'ın XIX. yüzyıl Paris'inin gerçek mimar ve plancıları sayılmaları gerektiği; Roma'nın bugünkü görünümünü kazanmasında, bir zamanlar dinsel erkin yanı sıra siyasal gücü de ellerinde tutan papaların büyük paylarının bulunduğu; eğer Hint – Türk Hükümdarı Şah Cihan olmasaydı Tac Mahal'in de olamayacağı; Notre Dame Karedrali'nin mimarının değil, bu ünlü katedralin yapılmasına önayak olan Paris Piskoposu Mavrica da Sully'nin adının bilindiği; faşizmin ve Hitler'in Alman, komünizmin ve Stalin'in Sovyet mimarisini ve kentsel mekânlarını yönlendirdiği yadsınamaz gerçeklerdir (Özer 1998).

- **İnanç ideolojisi**

Toplumda egemen sınıfın belirlediği ideolojinin temelini oluşturan öğe, kentsel mekânın biçimlenmesinin de belirleyicisi olmaktadır. Tarihin birçok döneminde din bu temel işlevi yüklenmiştir. Örneğin tarihteki, dinsel yönetimlerin birleştiği despot kentler, tanrı kralın kentleridir. Bu ideoloji ile gelişimini sağlayan kentlerde, savaş, kenti biçimlendiren temel olgudur. Surlar, hendekler ve kuleler kentin biçimini oluşturmaktadır. Ortaçağda ortaya çıkan psikoposluk kentlerinin ideal modeli manastırdır (Can 1999).

Avrupa kentleri ile İslam kentleri arasındaki biçimsel farklılıkların birçoğu yine inanç ideolojisinden kaynaklanmaktadır. İslam kentlerinde, kentin dinsel işlevinin mekânsal yapıyı belirlediği ve caminin kültürel, eğitimsel, kültürel işlevleri dolayısıyla kenti

belirleyen en önemli öğe olduğu öne sürülmektedir. İslamiyette kent, bir müslümanın dinsel görevlerinin karşılandığı mekân olarak tanımlanmaktadır (Aslanoğlu 2000).

İslam kentlerinde, kamusal alan ya da bu kavrama denk düşen bir mekân söz konusu değildir. Bunun en belirgin örneği meydanların İslam kentlerinde yer almamasıdır (Özer 1998).

- **Devlet ideolojisi**

Dinsel ideolojinin yanında, demokratik yapının kentlerin temel belirleyicisinin olduğu kentler, Antik Çağ ve X. yüzyıldan itibaren ticaretin canlanmasıyla ortaya çıkan kentlerdir. Monarjik, feodal, mutlakıyetçi ve demokratik idare, kentsel mekânların temel belirleyicileri olmuştur (Özer 1998).

Kentsel mekânların biçimlendirilmesi ve bu mekânlarda ortaya çıkan sorunların çözümüne ilişkin geliştirilen stratejiler de devlet ideolojisinin bir parçasıdır. Faşizmin ve Hitler'in Alman, Komünizmin ve Stalin'in Sovyet mimarisini ve kentsel mekânlarını yönlendirdiği yadsınamaz gerçeklerdir. Bu örneklerin yanı sıra, günümüzde de kentler, bu kadar baskın görüntülerle olmasa da, kentsel mekânların politik mesajlar üreten yerler olması bağlamında, devlet ideolojisinin etkisi altında biçimlenmektedir. Özer (1998), günümüzde küreselleşme söylemlerinin ve bunun paralelinde yerellik kavramının öneminin artmasıyla, devlet ideolojisinden çok daha baskın biçimde yerel idarenin ideolojisinin mekâna yansıdığını belirtmektedir.

- **Sanat anlayışı**

Bauhaus, rasyonalizm, realizm, modernizm, postmodernizm gibi, aslında varolan ideolojik yapıdan ayrı tutulamayacak birçok sanatsal akım, her alanda olduğu gibi kent planlama ve kentsel tasarımı da büyük ölçüde etkileyerek, farklı kentsel mekânlar oluşmasında önemli rol oynamaktadır (Özer 1998).

2.3.2.3 Ekonomik yapı

Kentlerin tarihsel gelişimi incelendiğinde, çeşitli dönemlerde farklı işlevleri üstlendikleri görülmektedir. Bunun yanı sıra, kentin işlevsel yapısında birbirine benzeşen, tekrar eden kamusal ve özel etkinlikler yer almaktadır. Ekonomik anlamda kentin kalkınması için, mekânda farklı işlevlerin farklı alanlarda yer seçtiği görülmektedir. Bu durum kentin konut, sosyal ve teknik altyapı ile ilgili durumunu da etkilemektedir. (Can 1999).

Kentlerin ekonomik yapısındaki gelişmeler ile sosyo – kültürel yapısındaki gelişmeler arasındaki dengesizlikler fiziksel yapıya da yansımaktadır. Kent kimliğinin devamlılığının sağlanması, ancak bu üçlü yapının dengeli gelişmesi ile mümkün olabilecektir (Güley 2001).

Günümüzde bazı kentler, o kentin yaşamasını sağlayan ve o kente hayat veren işlevlerin adıyla anılmaktadır. Bu tip kentlerde genellikle tek tip fonksiyon ve iş alanı yoğunluktadır ve kent de bu iş alanının sayesinde gelişmiştir. Bu tip kentlerde kimlik, işleve bağlı olarak ortaya çıkmakta ve kentsel mekânlar bu işlev ve kimlik ekseninde şekillenmektedir (Çöl 1998).

Kocaelini'nin "sanayi kenti", Eskişehir'in "üniversite kenti", Antalya'nın "turizm kenti", Zonguldak'ın "maden kenti" kimliği ile anılması buna örnek teşkil etmektedir (Çöl 1998). Benzeri biçimde, bazı kentler sektörel etkinliklerine göre, "tarım kenti", "ulaşım kenti", "ticaret kenti", "hizmet kenti", "hastane kenti", "fuar kenti" vb. adlarla anılmaktadır.

2.3.2.4 Teknoloji

Özer'in (1998) aktarımına göre, teknolojik gelişmeler toplumun refahını artırmakta, bu da yeni değişimleri doğurmaktadır. Lim'e göre, ülkelerde değişme, endüstrileşme ve

teknolojik gelişmelere bağlıdır. Lim, teknolojinin kendi kalıpları olduğunu ve bu çerçevede kültürel ve tarihsel değerlerin teknolojinin gerekleriyle çatışması durumunda değişimin gerekli hale geldiğini; gelişmekte olan ülkelerin hiçbirinin herhangi bir zaman süresi için gelişmemek pahasına kendi tarihsel ve kültürel değerlerinde direnemeyeceğini belirtmektedir (Tartan 1992).

Dünyada sanayi toplumundan bilgi toplumuna geçişin yaşandığı savlanırken, kentler teknolojik yeniliklerin sonuçlarının hemen alındığı mekânlardır. Bunlar, yalnızca teknolojiye bağlı yapım tekniklerinin farklılaşması, yeni malzemelerin bulunması vb. teknolojinin kentsel mekânlarda direkt kullanımına ilişkin sonuçlar değildir.

1990'lı yıllar, iletişim ve bilişim teknolojilerindeki bütünleşme sonucu, mekâna ilişkin sınırların büyük ölçüde kalktığı bir dönemdir. Hayatımıza giren bilgisayar, faks, televizyon, video gibi hızlı iletişim araçları zaman – mekân algımızı değiştirirken, "yer" kavramını da bulanıklaştırmıştır. Bu iletişim araçlarıyla uzak yerler yakınlaşırken, yakın yerler de uzaklaşmıştır. Dolayısıyla yakınlığın değil, evimizdeki ekrana, büromuzdaki faksa ve elimizdeki magazine ulaşılabilirliğin olguları biçimlendirdiği bir dünyada, "yere özel" bir mimari elemanı salt kimlik oluşturmak amacı ile alıp kullanmak yapay bir zorlama haline gelmektedir (Can 1999).

İletişim teknolojisinin gücünün doruğunda olduğu bir dönemde, onun tekdüzeleştiriciliğine, küreselleştiriciliğine tepkiler de eşzamanlı olarak gelişmekte; kişisel ve kolektif kimlik arayışları, insanların ve grupların kendi farklarını ortaya koyma ihtiyaçlarını da gündeme getirmektedir. Elektronik iletişim teknolojisinin hemen hemen hayatın her alanını etkileyen bir paradigmaya dönüştüğü dönemimizde, bir yandan küreselleşme, bir yandan da yere özel farklılığı koruma söylemleri, varlıklarını beraberce gerilim içinde sürdürmektedir (Can 1999).

2.3.2.5 Planlama ve tasarım

Kenti insan için yaşanabilir mekânlara dönüştürmek ve kentin insanın yaşamına imgesel açıdan olumlu katkıda bulunmasını amaçlayan kentsel görünüm çalışmalarında, kent plancıları, mimarlar ve peyzaj mimarları gibi çeşitli meslek gruplarının, kentsel kimliğin oluşumunda disiplinler arası ilişkileri önemli rol oynamaktadır (Can 1999).

Hacıhasanoğlu (1995), kent planlaması kararları, imar ve koruma planları ve uygulamaları ile dönemin üslupları, geçerli mimari dil, malzeme ve yapı teknolojisi kullanımı ve yasaların da kent kimliğinin oluşumunda etkili olduğunu belirtmektedir.

Planlama ve tasarım çalışmalarının kent kimliği üzerine etkileri iki boyutlu olarak gelişmektedir. Birinci boyut, bu çalışmaların, kentsel mekânların biçimlenmesinde etkin rol oynamasıyla ilintilidir. İkinci boyut ise, planlama ve tasarım çalışmaları ve planlamacı ve tasarımcı meslek disiplinlerinin sahip olması gereken misyonla açıklanabilir. Planlama ve tasarım, yalnızca kentsel mekânların biçimlendirilmesi ile sınırlı değildir; bu çalışmalar aynı zamanda toplumu da değiştirip dönüştüren, uzun vadede toplum kültürünün ve toplumsal kimliğin biçimlenmesinde de etkili olan çalışmalardır.

2.4 Kentsel Tasarım

Kentsel tasarım kavramının, üzerinde uzlaşılmış, yaygın kabul gören bir tanımı bulunmamaktadır. Bununla birlikte, kentsel tasarıma ilişkin sayısız tanımlar arasında, kentsel tasarımın kent çevresini biçimlendirmek, kullanmak ve düzenlemek için kullanılan bir süreç olduğuna dair bir oydaşma söz konusudur (Aydıngün 2000).

Shirvani'ye (1985) göre, kentsel tasarım, bir grup bilim insanı tarafından yalnızca, güzelleştirme ve süsleme sanatı olarak görülmektedir. Bunun tam karşısında ise, kentsel tasarımı kentsel planlamanın merkezi ve odağı olarak tanımlayan bir grup yer

almaktadır. Bu iki uç tutumun arasında yer alan grupların da varlığına rağmen, yapılan tanımlamalar, kentsel tasarım disiplin alanı ve sınırları konusunda net bir çerçeve çizememektedir (Günay 1999).

Kentsel tasarım, kentsel gelişmeye kılavuzluk etmesine ve kentsel yapılı çevrenin kalite iyileştirmesinde esaslı bir rol oynamasına rağmen, bu sosyal sanat ancak son zamanlarda ayrı bir disiplin olarak önemsenmeye başlamıştır. Bununla birlikte, rolüne, diline, spesifik konusuna dair tanım ve yorumlar halen evrilmektedir. Hem profesyoneller hem de akademik çevrelerce tartışılan konular, yalnızca kentsel tasarımın bileşen elementlerine dair değil, aynı zamanda, kent planlama, mimarlık, peyzaj mimarlığı, mühendislik gibi yapısal sanatlarla olan ilişkileri bağlamında yoğunlaşmaktadır (Greene 1992).

Kentsel tasarım kavramının açıklanmasına yönelik olarak günümüze kadar birçok tanım üretilmiştir. Bu tanımlamalardan bazıları şu şekildedir:

"Kentsel tasarım, sosyal, politik, ekonomik, yönetimsel ve fiziksel yapısı sürekli değişim içinde olan kentin, farklı kullanımdaki bina gruplarının ve bunları besleyen yaya hareketlerinin, servislerinin, bunların arasındaki mekânlar ve objelerinin tasarımı eylemidir. Bu değişimlere bağlı olarak kentsel çevrenin form ve karakterinin yeniden düzenlenmesini ve değiştirilmesini sağlayan yaratıcı bir eylemdir. Burada aktivite sistemlerini kurabilme, yerel özellikleri kavrayıp tasarımda yorumlayabilme yetisinin önemi ortaya çıkmaktadır. Kentsel tasarım, kamusal alanın fiziksel tasarımıdır" (Karaman 1999).

Kentsel tasarım, mevcut imar düzenindeki kent planlamanın kentsel yaşamdaki isteklerin karşılanmasındaki boşluklarını doldurması ve çözümsüz ve / veya çözümü başarısız sorunlarla ilgili yeni bir imar düzeninin getirilmesi kapsamında işlemektedir. Aynı zamanda geleneksel disiplinleri destekleyen, sorunların çözümlenmesinde yetersizlikleri gideren yeni bir meslek disiplinidir. Yani kentsel tasarım, kentleşmeden

doğan kargaşa ve boşluğun, geçmişten gelen değerlerin yok olmasının ve gelişmelere koşut yeni yaşam tarzlarının ortaya çıkardığı bir eylemdir (Çubuk 1991).

Kentsel tasarım, "kentsel mekânda fiziksel, sosyo - kültürel ve sosyo - ekonomik bağlamlarda çok boyutlu, kentsel detay irdeleme ve çözümlemelerini içeren ayrıntılı bir düzenleme yöntemidir" (Kaplan vd. 2003).

Kentsel tasarım, kent planlamasının, kentin fiziksel formuyla uğraş veren, imgelem gücü ve sanatsal kapasitenin ön planda olduğu bölümüdür. Bu nedenle en zor ve tartışmalı süreç olduğu kabul edilmektedir (Sert 1956).

"Kentsel tasarım, kentsel mekânda çok boyutlu ve ayrıntılı düzenleme yöntemidir. Burada çok boyutluluk, fiziksel üç boyuta ek olarak, maliyet – olabilirlik ve programlama – zamanlama anlamında dördüncü ve beşinci boyutların da katılması; ayrıntılı düzenleme ise, uygulama için gereken tüm ayrıntıların, uygulama politika ve araçları ile birlikte düzenleme kapsamı içinde tanımlanması anlamındadır" (Bilsel vd. 1991).

Lynch (1979) tanımlamalarında "kentsel tasarım" kavramına denk düşecek biçimde, "şehir tasarımı" ifadesini kullanmaktadır. Lynch'e (1979) göre, şehir tasarımı (city design), genişletilmiş uzay ve geçici çevrenin yönetimi ve form çözümlerinin üretimindeki hünerlerdir. Bir başka deyişle, kentsel mekânların kullanıcılar üzerindeki gündelik yaşama dair etkilerinin özel olarak irdelenmesi ve kullanıcıların günlük deneyimleri ve kişisel gelişimlerini iyileştirme arayışıdır. Bu anlamıyla fiziksel şehir planlamasına yakın dursa da, şehir tasarımı, çevresel ve kullanıcılara dair kaygılara daha fazla odaklanmış, insani amaçlara daha fazla ilgi gösterir durumdadır. Şehir tasarımı, fiziksel çevre ile bağlantısını insanlar üzerinden kurmaktadır; birincil olarak, sosyal aktörler olan insanlar ve duygusal bağlantılarını idrak ederek, dört boyutlu fiziksel çevre ile ilgilenmektedir.

“Kentsel tasarım, belli bir binanın ya da bir parçanın ayrıntılı olarak tasarımından önce, insan yapısı çevrenin genel düzeyde, büyük parçalarının tasarlanması sanatıdır” (Bartholomew 1980).

2.4.1 Kentsel tasarımın ortaya çıkışı ve gelişimi

Kent, coğrafi, demografik, ekonomik, sosyal, kültürel, politik birçok parametrenin birbiri içine geçerek buluştuğu bir alandır. Kent gibi kente dair her olgu da, bu parametrelerin karşılıklı etkileşimleri irdelenerek açıklık kazanmaktadır. Bu anlamda, bu çalışmada, kentsel tasarımın ortaya çıkışı bu parametreler ışığında açıklanmaya çalışılacaktır.

16. yüzyıldan başlayarak Kuzeybatı Avrupa’da kendini gösteren ve oradan giderek dünyanın diğer yerlerini etkileyip büyük bir dönüşümü belirleyen kapitalizm; 19. yüzyılda sanayi devrimi ile beraber hem olgunlaşmış, hem de yeni bir aşamaya girmiştir. Kentleşme, bu aşamada, sanayi devrimi ile başlayan bir olgudur (Gencer 2002).

Sanayi devrimiyle birlikte tarıma dayalı ekonomik yapı değişmiş; ekonomik yapı üzerinde kırsal kesimin ağırlığı azalarak, onun yerine üretimin makinelerle gerçekleştiği yeni bir ekonomik düzen oluşmuştur.

Endüstri kenti, 19. yüzyılda toplu üretim ve rekabetçi sermayenin oluşturduğu ekonomik ilişkilerin biçimlendiği, yeni iş örgütlenmeleri, sermaye dolaşımı, sosyal hayat ve refahla ilgili modern değerlerin filizlendiği kent olarak adlandırılabilir. Geleneksel üretim biçiminden fordist üretim biçimine geçiş sonucunda, endüstri kentinden modern kente geçiş süreci de başlamıştır. Modern kent ise, kısaca, endüstri kentinin yeniden inşasıyla ortaya çıkan halidir. Bu yeniden inşa sürecinde; sosyal konut, ulaşım, sosyal refahı artıracak altyapı ve sosyal donatılara verilen önem; kent ve özel sektörün planlama konusunda artan gücü ve katılımı dikkat çekici özelliklerdir (Yiğitcanlar 2001).

Bu döneme damgasını vuran olaylardan biri olan II. Dünya Savaşı, başta Amerika ve Avrupa kentleri olmak üzere pek çok kentte yok olma, bozunma ve yıpranmaya neden olmuştur. Çetiz'e (2000) göre, kentsel tasarımın ortaya çıkışı bu döneme rast gelmektedir. II. Dünya savaşı'ndan sonra, kentlerin yeniden inşa edilmesine yönelik çalışmalar, kentsel yenileme projelerinin yapılması ve sosyal değişim süreci, kentsel mekânların düzenlenmesinde yeni bir kavram olarak kentsel tasarımı gündeme getirmiştir.

Batı dünyasında, kentsel tasarımın konsept aciliyeti 60'lı yıllara; hakim politikaların yeni kentlerin inşası ve savaş sonrası zarar görmüş alanların yeniden inşasını kapsadığı zamana uzanmaktadır (Aktüre 1991).

Bu dönemde ekonomik, politik, sosyal süreçlerin sebep – sonuç ilişkileri içerisinde yer bulan modernizm, üretim teknolojilerinde bir standartlaşma getirirken, bundan mimari ve kentsel tasarım da etkilenmiştir. Savaştan çıkmış ülke ekonomileri, yaşanan ekonomik kriz ve kısa sürede inşa edilebilmeleri dolayısıyla tercih edilen standartlaşmış yapı teknikleri, sadece her yerde kolay ve ucuz mimari ve kentsel tasarım ürünleri ortaya koymakla kalmamış; aynı zamanda bütün insanların istek ve beklentilerinin de aynı olduğu düşüncesiyle, zevkleri ve yaşam stillerini standartlaştıran bir anlayışa neden olmuştur (Uçkaç 2005).

1960'ların ortaları ve 1970'lerde fordist üretim biçimi, katı yapısından kaynaklanan ciddi sosyo – ekonomik problemlerin yaşanmasına sebep olmuştur. İzleyen yıllarda dünyayı sarsan 1973 petrol krizi, ekonomik sistemlerin tekrar ciddi olarak gözden geçirilmesi gerekliliğini ortaya koymuştur. Mevcut fordist üretim biçimine ve modernizme karşı tepkiler karşısında esnek üretim biçimi olan post – fordist üretim biçimi ortaya çıkmıştır. Bu süreç ile yayılan ekonomik ve politik değişim kenti ve kent sistemini etkisi altına alarak değişime sürüklemiş ve modernist dönemden ve modern kentten post – modern dönem ve kente geçiş süreci de başlamıştır (Yiğitcanlar 2001).

Post – modern kentlerdeki kent sistemi yapısı bazı yeni özellikleri içermektedir. Bunlardan, global pazar çapında kent bazlı tasarım ve moda faaliyetlerin ortaya çıkması, kentlerin imaj ve pazarlamasının önem kazanması ve inşa edilmiş çevrenin kalitesine önem verilmesi gerektiğinin tekrar keşfedilmesi, kentsel tasarım kavramını yeniden kentler için önemli bir parametre haline getirmiştir. Relph (1987), "nasıl modernizmin planlamadaki karşılığı, rakamlara indirgenmiş bir planlama pratiği ise; post - modernizmin planlama karşılığı da kentsel tasarım oldu" diyerek bu konuya vurgu yapmaktadır.

Bu dönemde kent planlamasında parçacı yaklaşımların temel alınmasıyla yıldızı parlayan kentsel tasarımda da bazı değişimler söz konusu olmuştur. Bu değişimleri Duyguluer (1992) şöyle özetlemektedir:

- Post - modern dönemde, modern dönemin sade, süssüz, işlevsel tasarım öğelerinin tersine; geçmişten esintilerin ve çoğu zaman da birebir kopyaların hakim olduğu eklektik bir kurgu sözkonusudur.
- Modern dönemde daha çok yapı ve yapılar arası ilişkilenişi ön planda tutan kentsel tasarımda, yapılar arası mekânlar önem kazanmaya başlamıştır.
- Planlamada parçacı yaklaşımlar esas olmaktadır. Buna koşut olarak, planlama sürecinden kopuk ve rant temelinde şekillenen kentsel tasarım projeleri ortaya çıkmaktadır.
- Tasarımda insan ölçeği önemli hale gelmiştir.
- Kent içindeki ulaşılabilirlik artık sadece konut – iş ilişkisi için değil, özellikle kentin içindeki sosyal donanımlara, çeşitli faaliyetlere ve çeşitli olanaklara ulaşma için de gündeme gelmiştir.
- Post – modern dönemde tarihe ve geleneksel davranışlara ve tarihten örnek alma gibi konular gündeme gelirken; buna koşut olarak, kentsel tasarımın kapsamı içinde yer alabilecek kent kimliği, kimlik kazandırma ya da varolan kimliğin korunması ve kentsel yenileme gibi konular önem kazanmıştır.

2.4.2 Kentsel tasarımın amacı

Kentsel tasarım tanımlamalarında olduğu gibi, kentsel tasarımın amacına dair de çeşitli görüşler bulunmaktadır. Bu görüşler, yine kentsel tasarımın nasıl tanımlandığına bağlı olarak çeşitlilikler göstermektedir. Aydıngün (2000), kentsel tasarımın amaçlarının saptanmasına dair yapılan çalışmalarda; insan yapısı çevrenin hem güzelduyu hem de işlevsel kalitesini zenginleştirmek konusunda genel bir kabulün hakim olduğunu belirtmektedir.

Bu ön kabulle birlikte, kentsel mekânların kalitesinin salt fiziksel verilerle değerlendirilmesi sığ bir yaklaşımı tariflemektedir. Kentsel çevrenin kalitesi ve gelişmesinin yalnızca sınırlı ölçüde fiziksel koşullar kapsamında tartışılması, konunun sosyal, ekonomik ve politik boyutunun göz ardı edilmesi anlamını taşımaktadır (Gallion and Eisner 1986).

(Günay 1999), kentsel tasarımın temel amacını, kentsel mekânlarda gerçekleştirilen fiziksel düzen ile ekonomik ve sosyal yaşamın bütünlüğünü kurmak olarak özetlemektedir.

Lynch ve Rodwin (1958), kentsel formu kuramsallaştırmak için objektif bir çerçeve üretmeye yönelik olarak yaptıkları çalışmada, kentsel tasarım ve tasarımcının amaçlarını şu şekilde alt gruplara ayırmaktadır:

- İnsan ve obje ilişkilerinin önemi açısından:
  - Doğrudan fonksiyonellik için yapılması gerekenler; sürdürülebilir ve uzun ömür sunan bir çevre yaratmak gibi, biyolojik veya teknik amaçlar,
  - İnsanların mekânla ilişkileri için yapılması gerekenler; anlam zenginliği taşıyan bir çevre yaratmak gibi, psikolojik ve estetik amaçlar.

- İnsanlar arası ilişkilerinin önemi açısından:

- İnsanların iç dünyaları için yapılması gerekenler; insanın iç iletişimini maksimize edecek kentsel mekânlar yaratmak gibi, sosyolojik ve psikolojik amaçlar,
- Grup fonksiyonelliği için yapılması gerekenler; grubun hayatta kalması ve sürekliliğinin sağlanması gibi, sosyal amaçlar.

2.4.3 Kentsel tasarımın özellikleri

Kentsel tasarım, öncelikli olarak, kentsel mekânların fiziksel özelliklerine ilişkin hizmet vermektedir. Ancak, kentsel mekânların fiziki yapısı, kentin ve toplumun sosyo – kültürel özellikleri, politik süreçleri, ekonomik yapısından ayrı düşünülemez. Banerjee and Southworth'e (1990) göre, kentin ve kentsel mekânların görünen formu, onların içinde oluşturulduğu ve muhafaza edildiği sosyal ve ekonomik kurulumu yansıtmaktadır.

Rapoport'a (1977) göre, kentsel tasarım, uzay, zaman, anlam ve iletişim organizasyonu olmakla birlikte, bu faktörlerden birinin kendi başına varlığından çok, diğer faktörlerle ve bu faktörleri oluşturan koşullarla ilişkilenişi ile ilgilenmektedir.

Tasarım ve kentsel boyutlar eşzamanlı olarak ele alındığı için, kentsel tasarım söz konusu olduğunda sosyo – ekonomik yapıları, politik süreçleri ve kültürel altlıkları da tartışmak zorunluluk halini almıştır. Ayrıca kentsel tasarımın bir özelliğinin de planlama kararlarının işlenmesi sürecinde bir araç olmasından dolayı, doğal olarak vergi yasaması çerçeve çalışmaları, finansal oranlar, toprak sahipliliği ve davranış modelleri kapsama dahil olmaktadır (Günay 1999).

Kentsel tasarımın konusu olan kentsel mekânlar, kentlilerin önceden tanımlanmış kentsel çevre özelliklerine dair algı ve idrakı ile yapılan bir değerlendirmenin konusudur. Bu anlamda, kentsel tasarım, kentlileri ve onların kentle etkileşim yollarını ele almak zorundadır (Günay 1999).

Banerjee and Southworth (1990), kentsel tasarımın odak noktasına kullanıcıları yerleştirerek, ancak kentlilerin gereksinim ve değerlerini önemseyen bir kentsel tasarım yaklaşımıyla kaliteli kentsel mekânlar üretilebileceğini belirtmektedir.

Kentsel tasarım eylemleri, kentsel mekânlar üzerinde gerçekleştirilmektedir. İnankul vd. (1992)'ne göre, kentlilerin ortak kullanım alanları olan kentsel mekânlar "toplumsal alan" ya da "kamusal alan" kapsamı içerisinde yer almaktadır. Schurc'e (1999) göre ise, kentsel tasarım eylemleri için, kamusal alan ve kamu yararının gözetilmesi vazgeçilmez parametrelerdir.

Gencer'in (2002) aktarımına göre, Pittas, kentsel tasarımın özelliklerini şöyle sıralamaktadır:

- Kentsel tasarımın kamusal bir boyutu vardır, ilgi odağı kamusal mekândır.
- Uzun erimli eylem ve belirsiz bir gelecek içerir.
- Sonuç ürünü kesin değildir.
- Mekân düzenlemesine katkı yapar, onu belirlemez.
- Ürünü kişisel değil, anonimdir.
- Müşterisi tek değil, çoktur; kurumsaldır.
- Mekânsal, üç boyutlu forma dönüktür.

2.4.4 Kentsel tasarım tartışmaları

Günümüzde, kentsel tasarımın, mesleki tanım, ölçek, kapsam, süreç ve yetki sınırlarına ilişkin tartışmalar sıcaklığını korumaktadır. Bayraktar vd. (2006), bu durumu, varolan yönetmeliklerde, kentsel tasarımın kavram, kapsam ve sürecine ilişkin herhangi bir değerlendirme bulunmamasına bağlamaktadır. Bayraktar vd.'ne (2006) göre, tasarımla ilgili meslek disiplinlerini ilgilendiren yönetmelik kurallarının anlam ve yaptırım belirsizlikleri; kuralların ve kural uygulayıcıların birbiri ile çelişen yaklaşımları, amaçlanan süreçlerin ve hedeflerin dışında uygulamalara ve kentsel tasarıma ilişkin eksik ve yetersiz değerlendirmeler yapılmasına neden olmaktadır.

Kentsel tasarım tartışmalarına konu olan faktörleri şu başlıklar altında toplamak mümkündür:

- **Farklı disiplinler ve faaliyetleri arasındaki ilişki:**

Kentsel tasarımın, başlı başına bir meslek disiplini mi yoksa çeşitli mesleklerin ara kesitinde bir alan mı olduğu sorusu, kentsel tasarım tartışmalarının başında yer almaktadır.

Aydıngün (2000), bu konuda Eckbo (1963) ve Vigier'in (1965) görüşlerine dikkat çekmektedir. Eckbo'ya (1963) göre, kentsel tasarım yeni bir tasarım alanıdır; fakat varolan diğer alanlardan herhangi birinin yerine geçmez. Tesislerin parçalarından çok, bir bütün olarak kent bütünüyle ilgilenir. Kendilerini, organik kent bütününe entegre edecek olan tesisler arasındaki ilişkilerin tasarımı aracılığıyla kentsel bölgelere şekil veren bir süreçtir. Vigier (1965) ise, kentsel tasarımın geleneksel olarak planlama, mimarlık ya da peyzaj mimarlığının üstlenmiş olduğu işlevleri kendi üzerine almaya ya da bunları kendisi yapmaya çalışmayan; bunun yerine, bunlar arasında ortaya çıkabilecek herhangi bir boşluğu doldurmayı amaçlayarak yardımcı bir bağlantı olarak hizmet edecek bir bilim dalı olduğunu savunmaktadır.

Konuya dair oluşturulmuş bu görüşlerin yanı sıra, kentsel tasarımın disiplinler arası bir çalışma alanı olduğu konusundaki yorumlar, daha baskın bir izlence oluşturmaktadır.

Powell (1992), kentsel tasarımın sosyal ve fiziksel birçok konu üzerine yoğunlaşmasına bağlı olarak, bir ekip çalışması gerektirdiğini belirtmekte ve bu ekip çalışmasının çerçevesini, her mesleğin uzmanlık alanındaki çalışmalarını ustaca bütünleştirmek olarak çizmektedir. Bu görüşe ek olarak, Dagenhart and Sawicki (1994), kentsel tasarıma müdahil olan disiplinlerin aralarındaki ortaklıklardan öte, her birinin kuramsal çerçeveleri ve yöntemleri bağlamındaki farklılıklarını kentsel tasarıma yansıtmalarının önemli olduğunu vurgulamaktadır.

Kentsel tasarım, henüz net bir tanımı olmayan, farklı koşullarda farklı yorumlanabilen bir kavramdır. Bu muğlaklığa rağmen kesin olan, kentsel tasarımın disiplinlerarası bir eylem olması ve farklı meslek disiplinlerinden profesyonellerin birlikte çalışmasını gerektirmesidir (Madanipour 1996).

Aydıngün'ün (2000) aktarımına göre, Harvard Tasarım Lisansüstü Okulu, kentsel tasarımı, "planlama, mimarlık ve peyzaj mimarlığı arasındaki karşılıklı etkileşim alanı" olarak tanımlamaktadır. Ulusoy ve Tokol (2001), bu üç mesleğin kentsel tasarıma katkılarını irdeledikleri çalışmalarında, mimarlığın, mekânın üç boyutlu kurgulanması, tasarım dili, alamı ve mesajı; planlamanın, hem fiziksel olarak projenin ana sistemlerinin oluşturulması hem de toplumsal açıdan kamu yararının gözetilmesi; peyzaj mimarlığının, yere / zemine bağımlılığı ve zamanın önemli bir tasarım etmeni olarak kullanılmasındaki birikimi sayesinde, gerek fiziki bağlamın, gerekse doğanın ve doğal elemanların anlamlı bir biçimde tasarıma katılması konularında rol oynayacağını belirtmektedir.

Çetiz (2000) tarafından bildirildiğine göre, kentsel tasarımın ilişkili olduğu meslek grupları sadece planlama ve tasarım meslekleri ile sınırlı değildir. Mimar, kent plancısı, peyzaj mimarı, mühendis, girişimci, ekonomist, hukukçu, kamu yöneticisi, politikacı, kent coğrafyacısı vb. kentsel tasarım sürecinde farklı rolleri üstlenen mesleklerdir. Burada rol gruplarının katkısı, sahip olunan formasyon, yetenekler ve rol alınan aşama ile sınırlıdır (Lang 1994). Schurc (1999) da, mühendislik, ekonomi, ekoloji, hukuk, işletme gibi meslek ve disiplinlerin, doğrudan katılımları olmasa bile, kentsel tasarım ürünlerine etkileri olduğunu belirtmektedir.

- **Kentsel tasarımın yöneldiği kentsel dokunun ölçeği:**

Kentsel tasarım projelerinin ölçeğini, çevre düzeni planları, nazım ve imar planları gibi net bir biçimde ortaya koymak oldukça güçtür. Tunçer (2003), kentsel tasarım projelerinin "1/500 – 1/200 - ….1/1" ölçeklerde hazırlanması gerektiğini bildirmekte; ancak kentsel tasarım projelerinin yasal olarak nasıl hazırlanması gerektiği ve

niteliklerinin tam belirgin olmadığının da belirterek, tasarım ve detayların belli standartlardan yoksun ve denetimsiz olarak hazırlandığını vurgulamaktadır.

Kentsel tasarım bir ölçek konusu değil bir yaşam tarzı olarak ele alınmalıdır. Bu kapsamda kentsel tasarım projelerinde üst ölçeklerde planlama kararlarından, kent mobilyaları, işaret levhaları gibi ürünlerin tasarımına kadar geniş bir ölçek yelpazesinin bütünlük içinde ele alınması gerekmektedir (Ulusoy ve Tokol 2001).

Kentsel tasarım tartışmalarında telaffuz edilen ölçekler birbirinden çok farklıdır. Makro ölçeklerle tanımlanan kentsel tasarım, alanların organizasyonu ve işlevleri konusunda odaklanırken, mikro ölçeklerle tanımlanan kentsel tasarım, kentlerin bir parçası olan kamusal alanlar ve bu ölçekteki tasarımların ayrıntıları üzerinde yoğunlaşmaktadır. Sonuç olarak, ölçek konusundaki belirsizliğe karşı koymak için kentsel tasarımı tüm ölçeklerde kentsel mekân ile ilişkilendirmek gerekmektedir (Cömertler 2003).

- **Kentsel tasarımın kamu ya da özel sektör ilişkisi**

Bugün, kentsel tasarımın özel sektör mü yoksa kamu sektörü mü tarafından ele alınması gerektiği de konuya ilişkin önemli sorulardan biridir.

Kentsel tasarımın, tamamıyla özel sektör eliyle yürütülmesi, özel sektör yatırımlarının geri dönüşünü artırmak üzere kentin ve kentsel dokunun yönetilmesi anlamını taşıyacaktır. Bununla beraber, kentsel tasarım projelerine, kamunun yararını gözeterek ele alacak ve sürdürebilecek büyüklük ve kapasitedeki her sektör tarafından müdahil olunması sakıncalı görülmemektedir (Önal 2001).

Konuya ilişkin diğer görüş, kentsel tasarımın ancak kamu eliyle yapılması durumunda kamu hizmetine yönelik olarak uygulanacağı yönündedir. Ancak, güncel durumda, kentlerin yapısını oluşturan önemli kararların büyük çoğunluğunun, kentsel tasarıma müdahil olan meslek insanlarının yerine, çoğu kez bu konuda eğitim almamış, merkezi

ve yerel yönetimler içinde çalışan politikacılar, işadamları, yatırımcılar vb. tarafından alındığı görülmektedir. Bu da konuya ilişkin sorunsalın başka bir boyutunu oluşturmaktadır (Önal 2001).

Gerçekte, bu sektörlerin her biri kentsel tasarımla ilgilenebilir ya da bu konuda işbirliğine girebilir. Önemli olan, kamu yararını amaçlayan kentsel tasarım eylemlerinin ortaya çıkarılmasıdır.

- **Kentsel tasarımda süreç ile ürün arasındaki ilişki**

Bazı teorisyenler kentsel tasarımı bir süreç olarak düşünürken, bazıları ise bir ürün olarak ele almaktadır. Aslında kentsel tasarım hem bir süreç hem de bir ürün şeklinde düşünülebilir. Bir ürün olarak kentsel tasarım, sokak peyzajı gibi kentin parçasından bütününe kadar farklı ölçeklerde meydana gelmektedir. Diğer taraftan, bir süreç olarak kentsel tasarım, birçok farklı aktör tarafından zaman içinde yapılaşmış çevrenin şekillendirilmesi sanatının kapsamaktadır. Sonuç olarak, kentsel tasarım, hem bu şekillendirme süreciyle, hem de şekillendirmesine yardımcı olduğu mekânla ilgilenmektedir (Cömertler 2003).

- **Kentsel tasarım süreci**

Cömertler (2003) tarafından bildirildiğine göre, Madanipour (1996), kentsel tasarım sürecini üç farklı görüş açısından açıklamaya çalışmaktadır. Bunlar:

Teknik Bir Süreç Olarak Kentsel Tasarım: Bu görüşte kentsel tasarıma tamamen teknik bir süreç olarak bakılmaktadır. Bu süreçte kaynakların yararlı kılınması için yüksek bir bilimsel düzey ve teknik yeterlilik gerekmektedir. Burada, kentsel tasarımın asıl ilgilendiği fiziksel mekânların dönüşümü olmaktadır.

Sosyal Bir Süreç Olarak Kentsel Tasarım: Burada, kentsel tasarım sürecine, farklı aşamalarda çeşitli roller ve amaçlarla katılan çok sayıda aktörü kapsaması nedeniyle, sosyal bir süreç olarak bakılmaktadır.

Yaratıcı Bir Süreç Olarak Kentsel Tasarım: Üçüncü bakış açısında kentsel tasarım yaratıcı bir süreçtir. Burada, tasarımcılar kendi öznellikleriyle estetik anlayışlarını ve grafik yeteneklerini kullanarak uygun bir formda mekânsal konseptlerini ifade etmektedirler.

Kentsel tasarımla ilgilenen profesyoneller, genelde bu süreçlerden yalnızca birini benimsemeye eğilimlidir. Ancak kentsel tasarım, tüm bunların bileşkesi olarak, teknik, sosyal ve yaratıcı bir süreçtir.

3. MATERYAL VE YÖNTEM

3.1 Materyal

Çalışmanın ana materyalini, Ankara Keçiören İlçesi ve araştırma kapsamında bu ilçede uygulanan anket formlarından elde edilen veriler oluşturmaktadır. Bunun yanı sıra, tez konusu kapsamında yurt içi ve yurt dışında hazırlanmış kitap, tez, dergi, makale, bildiri, fotoğraf gibi yazılı ve görsel kaynaklar, çalışmanın diğer materyallerini teşkil etmektedir.

Literatür çalışmasında konu ile ilgili hazırlanmış olan tez çalışmaları, Yüksek Öğrenim Kurumu Dokümantasyon Merkezi'nde yapılan literatür taraması sonucunda elde edilmiştir.

3.2 Yöntem

3.2.1 Literatür çalışması

Çalışmada, kent kimliği, kentsel tasarım ve bu konular ile ilişkili diğer konuların araştırılmasında öncelikle literatür taraması yapılmıştır. Literatür taraması sonucunda elde edilen veriler karşılaştırılarak konuya ilişkin farklı yaklaşımlar ve güncel yorumlar ortaya çıkarılmış; değerlendirmeler yapılmış ve sonuçlara ulaşılmıştır.

3.2.2 Anket çalışması

Çalışma kapsamında kentsel tasarımın kent kimliği üzerine etkilerini irdelemek üzere, Ankara Kenti Keçiören İlçesi'nde bir anket çalışması yapılmıştır. Anket çalışmasının amacı, tezin amacına paralel olarak, Keçiören' de yaşayanların başta kendi yaşam çevreleri olmak üzere, yaşadıkları kenti hangi öğelerle tanımladıklarını saptayarak kent kimliğini oluşturan öğeleri belirlemek; zaman içinde kimlik öğelerinde ve kent

kimliğinde meydana gelen değişimleri ortaya koymak; bu değişimlerde kentsel tasarım çalışmalarının rolünü incelemektir. Anket çalışmasından elde edilen verilerin değerlendirilmesi, literatür çalışması ile elde edilen veriler ışığında gerçekleştirilmiştir.

3.2.2.1 Anket çalışmasının örneklemi

Anket çalışması, rastlantısal örnekleme tekniği kullanılarak gerçekleştirilmiştir. Bu teknikte, Keçiören'in 625167 olan toplam nüfusu üzerinden %95 güvenilirlik ve 0,05 hata payı ile 272 kişiye anket uygulanması yeterlidir. Bu veriye dayanarak, çalışma kapsamında 288 kişi ile görüşülmüştür.

3.2.2.2 Anket formu

Anket formu, araştırmanın amaçlarına ve anket formu hazırlama tekniklerine uygun olarak oluşturulmuştur (Ek 1). Sorular, örneklem grubundaki insanların anlayabileceği yalın ve açık bir dille ifade edilmiştir. Soru kâğıdında, dokuzu kapalı uçlu, beşi açık uçlu olmak üzere toplam on dört adet soru bulunmaktadır.

3.2.2.3 Anketin uygulanması

Anket, Keçiören'in merkezinde yer alan Keçiören Belediye Sarayı çevresi ve yakın çevresinde yer alan kentsel mekânlarda, rastlantısal örnekleme tekniği ile 288 kişiye uygulanmıştır.

Anketin uygulaması, 2006 yılı Temmuz ayı içerisinde, sözü edilen kentsel mekânlarda, kullanımın yoğun olduğu 13.30 ile 20.00 saatleri arasında gerçekleştirilmiştir.

Verilerin toplanması için deneklerle yüz yüze görüşülerek soru – cevap yöntemi kullanılmıştır.

3.2.2.4 Anket verilerinin değerlendirilmesi

Deneklere uygulanan anketlerden elde edilen verilerin değerlendirilmesinde SPSS paket programı kullanılmıştır. Soru kâğıtlarından elde edilen veriler kodlanarak bilgisayar ortamına aktarılmıştır. Veri analizleri değişkenlerin karşılaştırılmasını sağlayan çapraz tablolar ile yapılmıştır. Çapraz tabloların birbirlerinden bağımsız olup olmadıklarının saptanmasında ki – kare çözümlemesi kullanılmıştır. Çözümlemede, hata payının (p değeri) 0,05 ve altındaki değerlerde olması, %95 güvenilirlikle tablolar arasında istatiksel olarak anlamlı bir ilişki olduğunu göstermektedir. Çalışmada, tüm verilere ilişkin çapraz tablo sınamaları yapılmış, bunlar arasından istatiksel olarak anlamlı bir ilişkiye sahip olan tablolara tez içerisinde yer verilmiştir.

Tabloların yorumlanmasında istatiksel verilerin kullanılabilmesi amacıyla, birbiriyle ilişkili verilerin arasındaki ilişkinin hangi yön ve değerde olduğunun saptanmasında gamma ilişki testinden faydalanılmıştır. Bu teknikte, gamma ilişki katsayısına dair hata payının (p değeri) 0,05 ve altındaki değerlerde olması, %95 güvenilirlikle tablolar arasındaki ilişkinin yön ve değerinin istatiksel olarak anlamlı bir biçimde saptanabileceğini göstermektedir.

4. BULGULAR

4.1 Kent Kimliği ve Kentsel Tasarım Etkileşimi

Kent kimliği ve kentsel tasarım, kent içinde doğan, kentin hem fiziksel hem de sosyal özellikleri ile tanım bulmaları gereği kentten ve kent süreçlerinden ayrı tutulamayacak, kent ve kentlilerle sıkı bağlantıları olan kavramlardır. Aynı biçimde kentin fiziksel ve sosyal özelliklerini konu alan bu iki kavram, dolaylı ve direkt yöntemlerle birbirleri ile de etkileşim içerisinde bulunmaktadır.

Kent kimliği kentsel tasarımı, kentsel tasarım da kent kimliğini etkilemektedir. Bu etkileşim kimi zaman hiçbir aracı olmaksızın, direkt olarak, kimi zaman da ortak konuları olan sosyal faktörlerin aracılığıyla dolaylı biçimde gözlenmektedir.

- **Kent kimliğinin kentsel tasarım üzerine etkileri**

Kentsel mekân düzenleme aracı olan kentsel tasarımda, tasarımın kendine özgü dünyası ile toplumsal bir gerçeklik olan kent olgusu bir araya gelmiş olmaktadır. Tasarım kavramının başına "kentsel" sözcüğü geldiği zaman, tasarım disiplinlerinin alışık olmadığı yapıda ilişki ve etkileşimlerden oluşan karmaşık bir çevre söz konusu olmaktadır. Bu çevreyi yalnızca tasarım kavramlarıyla yakalayabilmek olanak dışıdır. Belirleyicileri çok defa kentin de ötesindedir ve mekânla ilgili olmayan türden belirleyicilerdir. Bu nedenle kentsel tasarım alanında, tasarım kavramlarının ve öğelerinin tasarım dışı kavram ve öğelerle nasıl eklemleneceği, tasarım olayının içinde geliştiği çevrenin koşullarını kontrol edebilme açısından büyük önem taşımaktadır (Sökmen 1992).

Kent kimliği, tarih içinde, doğal olarak, yavaş yavaş, kendiliğinden oluşur. Toplum kendi dinamikleri içinde gelişirken, toplumsal yapıda yaşanan her türlü değişim, toplumsal yapıda yaşanan süreçten biraz daha yavaş süreç içinde mekâna yansımakta ve

toplumsal yapı ile birlikte mekânsal yapı da evrilmektedir. Tarih içinde gitgide gelişen ve derinleşen kimlik, bu uzun süreç sonunda kentin değişik zamanlardaki mekân karakterlerinin üst üste birikip kabuklaşmasıyla oluşan bir mekânsal dil haline gelmektedir; bu varolan bir şeyin tekrarı değil, sürekli yaşayan, üreyen, yeni öğeler üreten bir oluşumdur (Aydoğan 2001).

Kentsel tasarım üzerine çalışan birçok araştırmacı, kentsel tasarımın, kentin sosyal, ekonomik, politik, yönetimsel ve fiziksel yapısından yola çıkarak, kentsel mekânların fiziksel form ve karakterini yeniden düzenleyen ve değiştiren bir eylem olduğunu belirtmektedir. Kentsel tasarımın asıl konusu kentsel mekânlardır. Bu mekânların tasarımında, tasarımı yönlendiren en önemli faktörlerden biri de kent kimliğidir. Çubuk (1991), kentsel tasarımda kent kimliğinin önem kazandığını belirtmektedir.

Kenti, mekânsal çevre ve içinde barındırdığı yaşam biçimi olarak iki bölüme ayırırsak; kent kimliği de sosyal kimlik ve mekânsal kimlik olarak iki alt başlıkta ele alınabilir. Sürekli değişen sosyal yapı, kimliğin sürekli olarak yeniden yorumlanmasına neden olmaktadır. Sosyal yapıda yaşanan değişimler, kentsel mekânlara da yansımaktadır (Aydoğan 2001). Böylece iki alt bileşen olarak düşündüğümüzde, sosyal kimlikteki her türlü değişiklik, mekânsal kimlik kurgulamasında rol alan mesleklerin mekâna yaklaşımlarına ve mekânsal kimliğe yansımaktadır.

İnsanlar fiziksel çevrelerini oluştururken, doğa şartlarının getirdiği kısıtlamalara rağmen, günün teknolojik, ekonomik, sosyal durumundan toplum beğenileri, akımları, dini görüşlerine varıncaya kadar belli bir birikimi ve durumu da yansıtmaktadır. İnsanın çevresiyle ilişkisinde, sosyal kimlik, iletişim aracı ve mekân belirleyici niteliği ile önemli rol oynamaktadır (Velioğlu ve Tavşan 1992).

Toplumsal geleneklerin fiziksel çevreyi etkilemesinin ve mekân düzenlemesine yansımasının açık delillerine ilkel toplumlarda rastlanmaktadır. Böyle toplumlarda yapılan gözlemler, kişilerin fiziksel çevreleri ile kişisel duyguları arasında ilişki olduğunu açıkça ortaya koymuştur. Atalarımız fiziksel çevreyi, toplumsal gelenekleri

güçlendirmek ve bu çevrede olması beklenen toplumsal etkileşim türlerini biçimlendirmek için kullanmışlardır. Sabit özellikli mekânlar, birçok geleneğin döküldüğü birer kalıp olmuştur. Günümüzde de, fiziksel çevrenin biçimlendirilmesinde bir araç olan kentsel tasarım çalışmaları, kentin sosyal kimliğini baz aldığı ölçüde başarılı olabilmektedir (Çöl 1998).

Oktay'a (2001) göre, kentsel tasarımın en önemli özelliği, mekânda toplumsal ve yöresel değerlerden türeyen bütüncül bir anlamı hedefleyerek nitel bir çerçeve çizmesidir. Bu çerçeve ancak, tasarımcıların kent kimliği ve farklı karakter ve ruha sahip "yer" duygusunu tanımaları ve bunları destekleyen düzenlemeler yapmaları ile sağlanabilir.

Önal'a (2001) göre, kentsel tasarım teorisinin ve uygulamasının temelini oluşturan şartların başında, kentsel dokuya ve kent kimliğine saygı yer almaktadır.

Kentin imgeleri genel görünüm için önemlidir ve bu genel görünüm, herhangi bir kentsel mekânın tasarımında göz önünde tutulmalıdır (Lynch 1960).

Kentsel tasarımla yapılı çevrenin hem analitik anlamda, hem de sanatsal bir girişim olarak ele alınması bir "yer"in oluşturulması yani, bir mekâna, bu mekânla ilgili kimlikli yersel özelliklerin iadesi anlamındadır. Kentsel tasarım sürecindeki önceliklerden biri de, kimlik ve yer bağlamının özenle irdelenmesidir (Kaplan vd. 2003).

- **Kentsel tasarımın kent kimliği üzerine etkileri**

Kent kimliğini oluşturan fiziksel faktörler arasında yer alan kentsel mekânlar, yapıldığı dönemdeki toplumların bilgi, teknoloji ve toplumsal değerlerini yansıtmaktadır. Bu nedenle ortak kültürel mirasın da kaynağı haline gelmektedir. Kentsel mekânların oluşturulmasında bir araç olarak kullanılan kentsel tasarım, hem fiziksel mekân

kurgulamasıyla, hem de mekânsal kurguların kentin ve kentlinin yaşam biçiminde oluşturduğu sosyal değişiklikler aracılığıyla kent kimliğini etkilemektedir.

Kent kimliği, oluşumunu toplum kadar tasarımcının da etkileyebildiği, tamamen yeni öğeleri veya geçmişten öğeleri içeren ya da geçmişteki öğelerin yeniden yorumlandığı bir kültürel olgudur (Tekeli 2001).

Doğal çevreye uyum sağlamak ve onu kontrol etmek temel insan gereksinimleri ve istekleri ile ilintilidir. İnsanın; fizyolojik, korunma, ait olma, ifade etme, başarma gibi temel gereksinimleri doğrultusunda, insan yerleşmeleri evriminde doğal çevre verileri temel etken ve yerleşme faktörü olmuşlar, aynı zamanda yerleşmelerin tarihi gelişme süresinde, kimliklerinin oluşumunda belirleyici rol almışlardır. Kentsel tasarımda, bir kentin kurulmuş olduğu alanın doğal çevre verilerinin iyi analiz edilerek ortaya konulması, korunması, iyileştirilmesi ve vurgulanması o kentin olumlu kimliğinin korunması ve güçlendirilmesi anlamına gelecek, yönlendirme ve algılama daha olumlu yönde sağlanacaktır (Ocakçı 1993).

Bir kentin kimliğine müdahalede bulunmak, onu değiştirmek, ancak onu anlamak, onun bir parçası olmakla mümkün olabilir. Kimlik arayışı adına pek düşünmeden, ya kentin geçmişteki bir simgesini abartarak yapılan düzenlemeler, ya da acele ile yaptırılan bir proje uygulaması, çoğu kez, kentin kimliğinin zenginleşmesi değil tersine yozlaşması, sıradan hale gelmesi sonucunu doğurmaktadır (Tekeli 1991).

Kimliği olan bir yerleşmeye müdahalede bulunan tasarımcı, kent bütününü ve kimliği doğru biçimde kavrayıp özümsemediyse, ürettiği mekân kent kimliğine katkıda bulunmaz; sadece kimlikli bir kentsel doku içinde aykırı bir parça olarak kalır ve kimliği olan kentsel dokunun okunabilirliğini azaltır. Ancak tasarımcı kentin bütününü kavramış, kimliği oluşturan bileşenleri doğru biçimde tespit edebilmiş ise oluşturduğu kentsel mekân kentin kimliğinin bir parçası, hatta kent kimliğini geliştiren yeni bir bileşen olabilir (Aydoğan 2001).

Bayrakçı (1992), kentsel tasarımın, davranış ve yaşam tarzını belirleyici bir faktör olmasını, mekânın ve çevre düzeninin kültürel boyutu olarak nitelendirmektedir.

Böylece kültürel bir boyuta sahip olan kentsel tasarım ve tasarımcı, yalnızca fiziksel çevreyi değil, toplumsal kültür, beğeni düzeyi, bilinç düzeyi gibi kent kimliğini de etkileyen toplumsal görüngüleri de yönlendirme misyonuna sahiptir. Bu görüşe koşut olarak, Toker (1992), toplumun özlem ve hedeflerini belirlemeyen bir kentsel tasarımın, gerçek anlamda kentsel tasarım sayılamayacağını belirtmektedir.

Bir tasarımcı, bir kentin kimliğinin oluşmasına yardımcı olacak bir tasarımı gerçekleştirirken, genellikle o çevrede yaşayacakların gereksinimlerini, düşüncelerini bir zihinsel deneyimle, kendini onların yerine koyarak kavramaya çalışır. Tasarımcının düşüncesinde çevreye egemen olması, enerji kazanması ve duygusal olarak onu kuşatması için gereklidir. Tasarımcı, insanların birbirlerinden farklılıklarına karşın, ötekilerle ilişki kurarak sosyalleşecekleri kentsel mekânları tasarlamaktadır. Bu empati, uygar farklılıkların kentini yaratmanın aracı haline gelecektir. Uygar farklılıklar da kentin kimliğinin öğelerinden biri olmak durumundadır (Tekeli 1991).

Farklı sosyal gurupların, birlikte kullandıkları kent mekânını farklı biçimde algılamaları ve değerlendirmeleri kaçınılmazdır. Bu bağlamda, tasarımcının kentsel mekânlara yaklaşımı, toplum kimliğini olumlu olarak etkilemek adına, kentsel mekân tasarımının toplumun bilinçlenmesindeki olumlu katkıları yönünde olmalıdır (Bilsel vd. 1992).

Bir kentte yaşayan insanlar için, içinde yaşanılan çevre, sadece içinde bazı etkinliklerin yapıldığı, yaşamları için gerekli kazancın sağlandığı alanlar ise, orada yaşayanlar için bu tür araçsal niteliklerin dışında bir anlamı yoksa, oranın kimliğinden değil ancak kimliksizliğinden söz edilebilir. İnsanlar yaşadıkları mekânlara değerler yükledikleri, oraya bağlandıkları, bu değerler için bazı fedakarlıklarda bulunmaya başladıklarında oranın anlamlı bir kimliği bulunur. Kuşkusuz bu bağlılıkların oluşmasında güzel tasarlanmış bir mimari çevre, doğayla kurulan başarılı bir ilişki biçimi, kısacası nitelikli bir kentsel tasarım yaklaşımı yardımcı olabilmektedir (Tekeli 1991).

Mekânsal dokunun bir bütün olarak algılanması, yani kentsel mekânların görsel bir uyumunun olması, kentlilerin kenti bir bütün olarak algılayıp mekânı sahiplenebilmeleri açısından önemlidir. Sahiplenme ve aidiyet duyguları, kent kimliği için önemli birer kavramdır. Kentsel tasarımla yaratılan kentsel mekânların, kent kimliğiyle uyumlu ve imge yaratabilen nitelikte olması, kentlilerin bu kentsel mekânlardan ve kentlerinden gurur duymalarını sağlayarak aidiyet hislerini güçlendirmektedir.

Bir yere ait olma, oraya sevgiyle bağlılık duyma hissini geliştirmiş olan kentsel mekânlar, kentlilik gibi toplumsal bilinçleri oluşturan temel olgudur. Kentlilik bilincinin oluşumundaki en büyük katkı, görsel, üç boyutlu ve belirli bir imgeye ulaşan kentsel tasarım çalışmaları ile sağlanabilecektir (Eşkinat 1992).

Kent imgesi, kentsel görünüm, kentsel çevre değerlerinin korunması, kent kültürü ve kentlilik bilinci oluşumunda kentsel mekân tasarımı ilke ve politikaları önemli rol oynamaktadır (Bilsel vd. 1992).

Standart tüketim toplumu kimliği ile kentlerin yerel – kültürel yaşam biçimlerinin anonimleşmesi, yaşam çevrelerinin kötü nitelik göstermesi yönünde etkiler yaratmaktadır. Bunun sonucu ise kentlilerin kente yabancılaşması, yaşadıkları çevreye duyarsızlaşmasıdır. Bu sorunların çözümünde, kentsel tasarım yaklaşımı kolaylık oluşturan bir araç olarak belirmektedir. Tarihsel ve kültürel değerlerin yoğun olduğu eski yerleşim alanlarındaki kentsel mekânların korunması, yaşatılması ve geliştirilerek gelecek kuşaklara iletilmesinde; kentsel mekânlarda kent kimliğinin yorumlanması ve değerlendirilmesinde, kentsel tasarım, ağırlıklı bir yaklaşım olarak önem kazanmaktadır (Şerefhanoğlu ve Yenen 1992).

İnsanların yaşadıkları mekâna sahip çıkmaları için iyi tasarlanmış bir çevre ve kent bütünü ile uyumlu bir ilişki biçimi kurmaları gerekmektedir. Kimlik kurmaya katkı sağlayan fiziksel öğelerin yanı sıra, kentsel mekânlarda kentsel tasarımla kurgulanan etkinlikler ve bu yöntemle kişiler arasında kurulan ilişkilerin niteliği de o yere kimlik kazandıran etmenlerdir.

4.2 Örnek Çalışma Alanının Genel Özellikleri

Keçiören İlçesi doğu ve güneydoğudan Altındağ, güney ve batıdan Yenimahalle, Kuzeybatıdan Kazan, kuzeyden ise Çubuk ilçeleri ile çevrilidir. 190 km² olan yüzölçümü ile Ankara'nın ikinci büyük ilçesidir. Keçören İlçesi'nin nüfusu 625167'dir (Anonim 2004).

Çalışma kapsamında, Keçiören İlçesi'nin merkezinde yer alan Belediye Sarayı yakın çevresindeki kentsel mekanlar konu edinilmektedir. Bu mekanlar Keçiören İlçesi'nin Ankara ile bağlantısını sağlayan en önemli arter üzerinde bulunmakta ve karşılama mekanı olarak işlev kazanmaktadır.

Son yıllarda oluşturulmaları ile Keçiören İlçesi'nin görünümünü ve kimliğini önemli ölçüde değiştiren kentsel mekanların başında belediye binasının önünde yer alan Tören Alanı, içinde Orhun Anıtları, 75. Yıl Cumhuriyet Anıtı ve Şehitler Anıtı'nın bulunduğu Açık Hava Müzesi, Şelale ve Estergon Türk Kültür Merkezi gelmektedir (Aydın vd. 2003).

Tören Alanı'nda, 16 Türk devletinin bayrakları ve hakanlarının büstleri ile Atatürk heykeli yer almaktadır (Şekil 4.1).

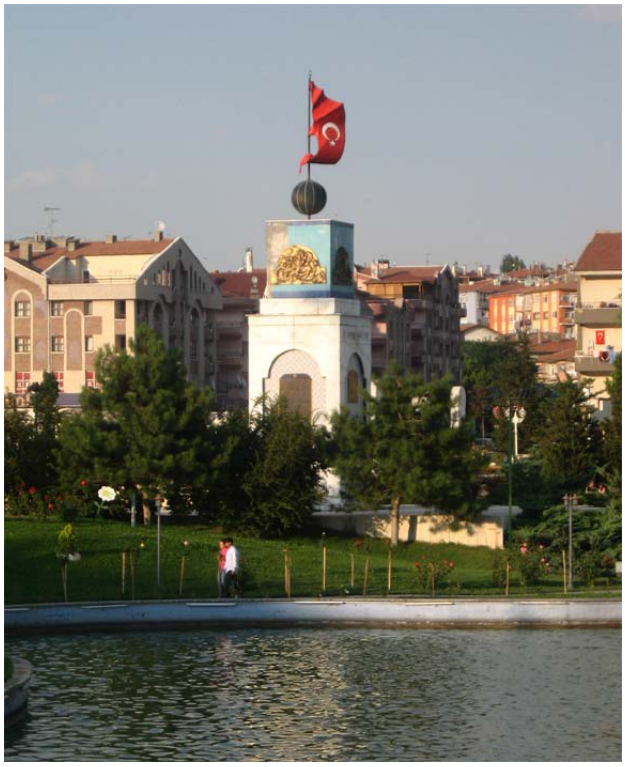

Şekil 4.1 Keçiören Belediyesi Tören Alanı

Belediye binasının karşısında, Orhun Anıtları ve Şehitler Anıtı'ndan oluşan Açık Hava Müzesi bulunmaktadır. Orhun Anıtları, Türklüğe ait ilk yazılı belgeler olan Moğolistan'daki asıllarına uygun olarak kopyalanmıştır (Şekil 4.2). Türkiye'nin ikinci büyük anıtı olan Şehitler Anıtı ise dört bölümden oluşmaktadır (Şekil 4.3). Birinci bölümde bronz döküm tekniğiyle yapılan Türk bayrağı; ikinci bölümde çeşitli rölyefler; üçüncü bölümde Güneydoğu Anadolu bölgesinde şehit olan asker ve polislerin isimlerinin kazındığı levhalar ile Selçuklu ve Osmanlı tarzı bitkisel ve seramik unsurlar; dördüncü bölümde ise Kuran'ı Kerim'den bir ayet bulunmaktadır (Anonim 2004).

Şekil 4.2 Orhun Anıtları

Şekil 4.3 Şehitler Anıtı

Keçiören Belediyesi tarafından, cumhuriyetin 75. kuruluş yılında Şehitler Anıtı'nın yanına yaptırılan 75. Yıl Cumhuriyet Anıtı (Şekil 4.4), üzerinde Kurtuluş Savaşı'nı tasvir eden rölyefler ve Mehmet Akif Ersoy'un dizelerinin yer aldığı bir plastik öğedir (Anonim 2004).

Şekil 4.4 Şehitler Anıtı ve Cumhuriyet Anıtı

Kentsel mekanların bir öğesi olarak ve bu mekanların yakın çevresinde çok sayıda Osmanlı Çeşmesi yer almaktadır (Şekil 4.5).

Belediye binasının yan tarafında bulunan kayalıklarda, Keçiören Belediyesi tarafından Türkiye'nin ve dünyanın en büyük yapay şelale uygulaması gerçekleştirilmiştir (Şekil 4.6). Şelale düzenlemesinin içinde Türk dünyasının zaferlerini anlatan bir düzenleme de bulunmaktadır. Şelale aynı zamanda üst kotta yer alan ve Açık Hava Müzesi'ni kapsayan bir vistaya sahip olan kullanım mekanlarına da sahiptir (Aydın vd. 2003).

Şekil 4.5 Osmanlı Çeşmesi

Şekil 4.6 Şelale

Belediye binasının arkasındaki tepede ise Estergon Türk Kültür Merkezi yer almaktadır (Şekil 4.7). Yapımında geleneksel Türk sanatlarına özellikle de Selçuklu mimarisine ağırlık verilen yapıt, kale formunda tasarlanmıştır (Anonim 2004).

Şekil 4.7 Estergon Türk Kültür Merkezi

4.3 Anket Bulguları

Anketin örneklemi rastlantısal olmakla birlikte, kadın – erkek dağılımının olabildiğince eşit olmasına özen gösterilmiştir. Çizelge 4.1'de görüldüğü gibi ankete katılanların % 42,4'ü kadın, % 57,6'sı erkektir.

Çizelge 4.1 Katılımcıların cinsiyet dağılımı

		Sayı	**Yüzde**
Cinsiyetiniz	**Kadın**	122	%42,4
	Erkek	166	%57,6
	Toplam	**288**	**%100,0**

Ankete katılanların yaş aralıkları, Çizelge 4.2'de görüldüğü gibi, dört ayrı grupta yaklaşık olarak eşit bir dağılım göstermektedir.

Çizelge 4.2 Katılımcıların yaş dağılımı

		Sayı	Yüzde
Yaşınız	**44 yaş ve üzeri**	72	%25,0
	34 - 43 yaş	68	%23,6
	24 - 33 yaş	74	%25,7
	23 yaş ve altı	74	%25,7
	Toplam	**288**	**%100,0**

Anket verileri, katılımcıların büyük çoğunluğunun lise (%38,9) ve üniversite (%35,4) mezunu olduğunu göstermektedir (Çizelge 4.3).

Çizelge 4.3 Katılımcıların eğitim durumu dağılımı

		Sayı	Yüzde
Eğitim Durumunuz	**İlkokul**	40	%13,9
	Ortaokul	34	%11,8
	Lise	112	%38,9
	Üniversite	102	%35,4
	Toplam	**288**	**%100,0**

Katılımcılar geniş yelpazede meslek gruplarında yer almaktadır. Bununla birlikte, ankete katılanlar arasında ev hanımı (%20,8), öğrenci (%19,4) ve memur (%16,7) meslek gruplarına mensup insanların yoğun olduğu görülmektedir (Çizelge 4.4).

Çizelge 4.4 Katılımcıların meslek dağılımları

		Sayı	Yüzde
Mesleğiniz	Öğrenci	56	%19,4
	Öğretmen	20	%6,9
	Memur	48	%16,7
	Mühendis	16	%5,6
	İşçi	14	%4,9
	İşsiz	14	%4,9
	Ev Hanımı	60	%20,8
	Esnaf	24	%8,3
	Asker	6	%2,1
	Diğer	30	%10,4
	Toplam	**288**	**%100,0**

Ankete katılanlar arasında, 31 yıl ve daha fazla süredir Ankara'da yaşayanların en büyük yüzdeyi (%31,9), 10 yıl ve daha az süredir Ankara'da yaşayanların ise en küçük yüzdeyi (%13,9) oluşturduğu görülmektedir (Çizelge 4.5)

Çizelge 4.5 Katılımcıların Ankara'da yaşama süreleri

		Sayı	Yüzde
Kaç yıldır Ankara'da yaşıyorsunuz	31 yıl ve daha fazla	92	%31,9
	21 - 30 yıl arası	82	%28,5
	11 - 20 yıl arası	74	%25,7
	10 yıl ve daha az	40	%13,9
	Toplam	**288**	**%100,0**

Çizelge 4.6'da görüldüğü gibi, ankete katıların %70,8'i sektörel etkinliklerine göre Ankara'nın hizmet kenti, %70,8'i ulaşım kenti ve %51,4'ü üniversite kenti olduğu fikrine katılım göstermektedir.

Çizelge 4.6 Katılımcıların Ankara'nın işlevlerine göre ortaya çıkan kimliğine ilişkin düşünceleri

			Sayı	Yüzde
Sizce Ankara'yı sıralanan özelliklerden en çok hangileri tanımlamaktadır	**Sanayi kenti**	**Evet**	26	%9,0
		Hayır	262	%91,0
		Toplam	**288**	**%100,0**
	Tarım kenti	**Evet**	4	%1,4
		Hayır	284	%98,6
		Toplam	**288**	**%100,0**
	Ticaret kenti	**Evet**	76	%26,4
		Hayır	212	%73,6
		Toplam	**288**	**%100,0**
	Hizmet kenti	**Evet**	178	%70,8
		Hayır	110	%38,2
		Toplam	**288**	**%100,0**
	Üniversite kenti	**Evet**	148	%51,4
		Hayır	140	%48,6
		Toplam	**288**	**%100,0**
	Tarihi nitelikli turizm kenti	**Evet**	28	%9,7
		Hayır	260	%90,3
		Toplam	**288**	**%100,0**
	Eğlence ağırlıklı turizm kenti	**Evet**	6	%2,1
		Hayır	282	%97,9
		Toplam	**288**	**%100,0**
	Ulaşım kenti	**Evet**	204	%70,8
		Hayır	190	%66,0
		Toplam	**288**	**%100,0**
	Diğer (Memur kenti)	**Evet**	60	%20,8
		Hayır	228	%79,2
		Toplam	**288**	**%100,0**

Ankara'nın kent kimliğini oluşturan öğelere ilişkin olarak sorulan soruda çok çeşitli sayıda yanıta erişilmiştir. Katılımcılar tarafından verilen 53 farklı ve toplam 966 yanıtın %17,8'ini Anıtkabir, %5,59'unu Ankara Kalesi, %5,38'ini Kızılay, %5,18'ini bürokrasi, %4,97'sini Atakule, %3.73'ünü Altınpark, %3.73'ünü Meclis, %3,31'ini Armada, %3,31'ini başkent olma özelliği, %2,70'ini Güvenpark, %2,69'unu Keçiören'deki şelale, %2,69'unu müzeler, %2,68'ini Gençlik Parkı, %2,28'ini Eski Meclis, %2,28'ini Ankara keçisi oluşturmaktadır (Çizelge 4.7).

Bu soruya verilen diğer yanıtlar Atatürk Orman Çiftliği (%2,07), Tunalı Hilmi Caddesi (%1,97), Kuğulupark (%1,86), Ulus Heykeli (%1,66), Estergon Türk Kültür Merkezi (%1,66), Hacıbayram Camii (%1,45), Ulus (%1,45), sinema ve tiyatro etkinlikleri (%1,45), seğmenler (%1,24), Roma Hamamı (%1,24), Ankara armudu (%1,24), Göksu Parkı (%1,24), Sakarya Caddesi (%1,04), Mogan Gölü (%1,04), Samanpazarı (%1,04),

Gar Binası (%0,93), Dikmen Vadisi (%0,93), Sıhhiye Heykeli (%0,73), Harikalar Diyarı (%0,72), Yüksel Caddesi (%0,62), Bakanlıklar (%0,62), Botanik Parkı (%0,62), Keçiören parkları (%0,62), Kocatepe Camii (%0,41), Ankara evleri (%0,41), Jullianus Sütunu (%0,41), Papazın Bağı (%0,41), Karum (%0,41), yapılaşma (%0,41), ODTÜ (%0,41), Ankara balı (%0,41), Elçilikler (%0,31), Kurtuluş Parkı (%0,31), Migros (%0,31), Seğmenler Parkı (%0,21), yoğun trafik (%0,21), düzenli trafik (%0,21) olmuştur (Çizelge 4.7).

Çizelge 4.7 Katılımcıların Ankara'nın kent kimliğini oluşturan öğelere ilişkin düşünceleri

		Sayı	Yüzde
Ankara'yı hiç bilmeyen bir arkadaşınıza bu kenti hangi öğelerle tanımlarsınız	**Anıtkabir**	166	%17,8
	Ankara Kalesi	54	%5,59
	Kızılay	52	%5,38
	Bürokrasi	50	%5,28
	Atakule	48	%4,97
	Altınpark	36	%3,73
	Meclis	36	%3,73
	Armada	32	%3,31
	Başkent	32	%3,31
	Güvenpark	27	%2,70
	Şelale	26	%2,69
	Müzeler	26	%2,69
	Gençlik Parkı	25	%2,68
	Eski Meclis	22	%2,28
	Ankara keçisi	22	%2,28
	Diğer	312	%47,60
	Toplam	**966**	**%100,0**

Ankete katılanlardan %90,3'ü son yıllarda görünümü ve imajı en çok değişime uğrayan semtin Keçiören olduğunu düşünmektedir (Çizelge 4.8).

Çizelge 4.8 Katılımcıların imaj değişimine uğrayan semtlere ilişkin düşünceleri

		Sayı	Yüzde
Sizce son yıllarda, Ankara' nın semtlerinden, görünümü ve imajı en çok değişime uğrayan hangisidir	**Çankaya**	4	%1,4
	Balgat	4	%1,4
	Keçiören	260	%90,3
	Yenimahalle	2	%0,7
	Sincan	4	%1,4
	Altındağ	6	%2,1
	Mamak	4	%1,4
	Etimesgut	4	%1,4
	Toplam	**288**	**%100,0**

Çizelge 4.9'da görüldüğü gibi, ankete katılanların %83,3'ü görünüm ve imaj anlamında en çok değişime uğrayan semtin bağlı olduğu yerel yönetimin çevre düzenleme ile ilgili çalışmalarının bu değişimde önemli bir rol oynadığını düşünmektedir.

Çizelge 4.9 Katılımcıların imaj değimine neden olan belediye çalışmalarına ilişkin düşünceleri

			Sayı	Yüzde
Bu değişimde belirttiğiniz semtin bağlı olduğu yerel yönetimin hangi çalışmaları rol oynamaktadır	**Ulaşım ile ilgili çalışmaları**	**Evet**	25	%8,9
		Hayır	263	%91,1
		Toplam	**288**	**%100,0**
	Altyapı ile ilgili çalışmaları	**Evet**	32	%11,1
		Hayır	256	%88,9
		Toplam	**288**	**%100,0**
	Çevre düzenlemesi ile ilgili çalışmaları	**Evet**	240	%83,3
		Hayır	48	%16,7
		Toplam	**288**	**%100,0**
	Kültürel aktiviteler ile ilgili çalışmaları	**Evet**	40	%13,9
		Hayır	248	%86,1
		Toplam	**288**	**%100,0**
	Yeşil alanların artırılması ile ilgili çalışmaları	**Evet**	148	%51,4
		Hayır	140	%48,6
		Toplam	**288**	**%100,0**

Anket verileri, katılımcıların büyük çoğunluğunun 12 yıl ve daha altında bir süredir (%41,0) ve 13 ile 22 yıl arasında bir süredir (%35,4) Keçiören'de yaşadığını göstermektedir (Çizelge 4.10).

Çizelge 4.10 Katılımcıların Keçiören'de yaşama süreleri

		Sayı	Yüzde
Kaç yıldır Keçiören' de yaşıyorsunuz	**33 yıl ve üzeri**	30	%10,4
	23 - 32 yıl	38	%13,2
	13 - 22 yıl	102	%35,4
	12 yıl ve altı	118	%41,0
	Toplam	**288**	**%100,0**

Ankete göre, katılımcıların %70,8 katılımı ile yeşil alanların fazlalığı ve %56,9 katılım ile kentsel mekânların ideolojik mesajlar içermesi Keçiören'in dikkat çeken özellikleri arasında yer almaktadır (Çizelge 4.11).

Çizelge 4.11 Katılımcıların Keçiören'i anlatan özelliklere ilişkin düşünceleri

			Sayı	Yüzde
Size göre bu özelliklerden hangileri Keçiören'i anlatmaktadır	**Yeşil alanların fazlalığı**	**Evet**	204	%70,8
		Hayır	84	%29,2
		Toplam	**288**	**%100,0**
	Yeşil alanların azlığı	**Evet**	14	%4,9
		Hayır	274	%95,1
		Toplam	**288**	**%100,0**
	Kamusal alanların iyi düzenlenmesi	**Evet**	78	%27,1
		Hayır	210	%72,9
		Toplam	**288**	**%100,0**
	Kamusal alanların kötü düzenlenmesi	**Evet**	34	%11,8
		Hayır	254	%88,2
		Toplam	**288**	**%100,0**
	Ankara' ya gelen yerli / yabancı turistlerin görmesi gereken mekânlara sahip bir yer olması	**Evet**	58	%20,1
		Hayır	230	%79,9
		Toplam	**288**	**%100,0**
	Kendine özgü sembolik öğelerinin bulunması	**Evet**	116	%40,3
		Hayır	172	%59,7
		Toplam	**288**	**%100,0**
	Belediye tarafından yapılan çevre düzenleme çalışmalarında kullanılan öğelerin ideolojik (politik) mesajlar içermesi	**Evet**	164	%56,9
		Hayır	124	%43,1
		Toplam	**288**	**%100,0**

Çizelge 4.12'de görüldüğü gibi, katılımcılar arasından şelalelerin Keçiören için sembolik bir öğe olduğunu düşünenler en büyük yüzdeyi (%80,6) oluşturmaktadır.

Çizelge 4.12 Katılımcıların Keçiören'in sembollerine ilişkin düşünceleri

			Sayı	Yüzde
Sizce Keçiören'in sembolleri nelerdir	**Parklar**	**Evet**	142	%49,3
		Hayır	146	%50,7
		Toplam	**288**	**%100,0**
	Bağ evleri	**Evet**	22	%7,6
		Hayır	266	%92,4
		Toplam	**288**	**%100,0**
	Şelaleler	**Evet**	232	%80,6
		Hayır	56	%19,4
		Toplam	**288**	**%100,0**
	Osmanlı Çeşmeleri	**Evet**	30	%10,4
		Hayır	258	%89,6
		Toplam	**288**	**%100,0**
	Belediye Sarayı ve çevresi (Türk büyükleri Büst ve Anıtları, Şehitler Anıtı, Orhun Anıtları)	**Evet**	150	%52,1
		Hayır	138	%47,9
		Toplam	**288**	**%100,0**
	Estergon Türk Kültür Merkezi	**Evet**	172	%59,7
		Hayır	116	%40,3
		Toplam	**288**	**%100,0**
	Diğer (İdeolojik yapı)	**Evet**	6	%2,1

Ankete katılanlardan, Keçiören'de yapılan çevre düzenleme çalışmaları ve çalışmalarda kullanılan öğelerin Keçiören'in imajını değiştirmediğini düşünen olmamıştır. %75,7'lik büyük çoğunluk ise, büyük ölçüde değiştirdiğini düşünmektedir (Çizelge 4.13).

Çizelge 4.13 Katılımcıların Keçiören'deki imajın ne ölçüde değiştiğine ilişkin düşünceleri

		Sayı	Yüzde
Sizce, son yıllarda Keçiören' de yapılan çevre düzenleme çalışmaları ve bu çalışmalarda kullanılan öğeler (şelaleler, Estergon Türk Kültür Merkezi, parklar, Belediye Binası çevresindeki düzenlemeler, vb.), Keçiören' in imajını ne ölçüde değiştirmiştir	**Az da olsa değiştirmiştir**	32	%11,1
	Büyük ölçüde değiştirmiştir	218	%75,7
	Tamamen değiştirmiştir	38	%13,2
	Toplam	**288**	**%100,0**

Çizelge 4.14'te görüldüğü gibi, katılımcıların büyük çoğunluğu (%68,1) Keçiören'deki kimlik değişimini olumlu bulmaktadır.

Çizelge 4.14 Katılımcıların Keçiören'deki imaj değişimine ilişkin değerlendirmeleri

		Sayı	Yüzde
Bu değişimi nasıl değerlendiriyorsunuz	**Tamamen Olumlu**	196	%68,1
	Tamamen Olumsuz	40	%13,9
	Ne Olumlu Ne Olumsuz	52	%18,1
	Toplam	**288**	**%100,0**

4.3.1 Yaş grupları ile bazı anket soruları arasındaki ilişkiler

Araştırmaya katılanlardan 44 yaş ve üzerinde olanların %38,9'u, 43 ile 34 yaş arasında olanların %70,6'sı, 33 ile 24 yaş arasında olanların %37,8 i, 23 yaş ve altında olanların ise %24,3 ü kadındır (Çizelge 4.15).

Çizelge 4.15 Katılımcıların yaş grupları ile cinsiyet ilişkisinin karşılaştırması

			Cinsiyetiniz		Toplam
			Kadın	Erkek	
Yaşınız	44 yaş ve üzeri	Sayı	28	44	**72**
		Satır %	%38,9	%61,1	**%100,0**
		Kolon %	%23,0	%26,5	**%25,0**
		Toplam	**%9,7**	**%15,3**	**%25,0**
	34 - 43 yaş	Sayı	48	20	**68**
		Satır %	%70,6	%29,4	**%100,0**
		Kolon %	%39,3	%12,0	**%23,6**
		Toplam	**%16,7**	**%6,9**	**%23,6**
	24 - 33 yaş	Sayı	28	46	**74**
		Satır %	%37,8	%62,2	**%100,0**
		Kolon %	%23,0	%27,7	**%25,7**
		Toplam	**%9,7**	**%16,0**	**%25,7**
	23 yaş ve altı	Sayı	18	56	**74**
		Satır %	%24,3	%75,7	**%100,0**
		Kolon %	%14,8	%33,7	**%25,7**
		Toplam	**%6,3**	**%19,4**	**%25,7**
Toplam		Sayı	**122**	**166**	**288**
		Satır %	**%42,4**	**%57,6**	**%100,0**
		Kolon %	**%100,0**	**%100,0**	**%100,0**
		Toplam	**%42,4**	**%57,6**	**%100,0**

Katılımcıların yaş aralıkları ile cinsiyetleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmaktadır (Çizelge 4.16).

Çizelge 4.16 Yaş – cinsiyet ilişkisi ki – kare testi

Ki – kare testi			
	Değer	**sd**	**p**
Ki - kare	30,025	3	0,000
N	288		

Araştırmaya katılanlardan 44 yaş ve üzerinde olanların %27,8'i, 43 ile 34 yaş arasında olanların %32,4'ü, 33 ile 24 yaş arasında olanların %27,0'si, 23 yaş ve altında olanların ise %48,6'sı Ankara'nın diğer illere erişim için odak noktası olan bir ulaşım kenti olduğunu düşünmektedir (Çizelge 4.17).

Ankara'nın diğer illere erişim için odak noktası olan bir ulaşım kenti olduğunu düşünmeyenlerin %27,4'ü 44 yaş ve üzerinde, %24,2'si 43 ile 34 yaş arasında, %28,4'ü 33 ile 24 yaş arasında, %20,0'si 23 yaş ve altındadır (Çizelge 4.17).

Çizelge 4.17 Katılımcıların yaş grupları ile Ankara'nın ulaşım kenti olmasına ilişkin düşüncelerinin karşılaştırılması

			Ankara diğer illere erişim için odak noktası olan bir ulaşım kentidir.		Toplam
			Evet	Hayır	
Yaşınız	44 yaş ve üzeri	Sayı	20	52	**72**
		Satır %	%27,8	%72,2	**%100,0**
		Kolon %	%20,4	%27,4	**%25,0**
		Toplam	**%6,9**	**%18,1**	**%25,0**
	34 - 43 yaş	Sayı	22	46	**68**
		Satır %	%32,4	%67,6	**%100,0**
		Kolon %	%22,4	%24,2	**%23,6**
		Toplam	**%7,6**	**%16,0**	**%23,6**
	24 - 33 yaş	Sayı	20	54	**74**
		Satır %	%27,0	%73,0	**%100,0**
		Kolon %	%20,4	%28,4	**%25,7**
		Toplam	**%6,9**	**%18,8**	**%25,7**
	23 yaş ve altı	Sayı	36	38	**74**
		Satır %	%48,6	%51,4	**%100,0**
		Kolon %	%36,7	%20,0	**%25,7**
		Toplam	**%12,5**	**%13,2**	**%25,7**
Toplam		Sayı	**98**	**190**	**288**
		Satır %	**%34,0**	**%66,0**	**%100,0**
		Kolon %	**%100,0**	**%100,0**	**%100,0**
		Toplam	**%34,0**	**%66,0**	**%100,0**

Katılımcıların yaş aralıkları ile Ankara'nın diğer illere erişim için odak noktası olan bir ulaşım kenti olup olmadığına ilişkin düşünceleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmaktadır (Çizelge 4.18).

Çizelge 4.18 Yaş – Ankara'nın ulaşım kenti olması ilişkisi ki – kare testi

Ki – kare testi			
	Değer	**sd**	**p**
Ki - kare	10,000	3	0,019
N	288		

Aşağıdaki ilişki katsayısı tablosuna göre, katılımcının yaş aralığı ile Ankara'nın diğer illere erişim için odak noktası olan bir ulaşım kenti olup olmadığına ilişkin düşünceleri arasında ters yönlü, anlamlı (P<0,05) ve %21,5'lik bir ilişkinin olduğu %5 yanılma ile söylenebilir. Buna göre katılımcının yaşı küçüldükçe, Ankara'nın diğer illere erişim için odak noktası olan bir ulaşım kenti olduğuna ilişkin düşünceye katılım artmaktadır (Çizelge 4.19).

Çizelge 4.19 Yaş – Ankara'nın ulaşım kenti olması ilişkisi gamma testi

	Değer	**p**
Gamma ilişki katsayısı	-0,215	0,021
N	288	

4.3.2 Eğitim durumu ile bazı anket soruları arasındaki ilişkiler

Araştırmaya katılanlardan eğitim durumu ilkokul olanların %40'ı, ortaokul olanların %35,3'ü, lise olanların %48,2'si, üniversite olanların ise %64,7'si Ankara'nın bir üniversite kenti olduğunu düşünmektedir (Çizelge 4.20).

Araştırmaya katılanlardan Ankara'nın bir üniversite kenti olduğunu düşünenlerin %10,8'i ilkokul, %8,1'i ortaokul, %36, 5'i lise ve %44,6'sı üniversite mezunudur (Çizelge 4.20).

Çizelge 4.20 Katılımcıların eğitim durumları ile Ankara'nın üniversite kenti olmasına ilişkin düşüncelerinin karşılaştırılması

			Ankara bir üniversite kentidir.		Toplam
			Evet	Hayır	
Eğitim Durumunuz	İlkokul	Sayı	16	24	**40**
		Satır %	%40,0	%60,0	**%100,0**
		Kolon %	%10,8	%17,1	**%13,9**
		Toplam	**%5,6**	**%8,3**	**%13,9**
	Ortaokul	Sayı	12	22	**34**
		Satır %	%35,3	%64,7	**%100,0**
		Kolon %	%8,1	%15,7	**%11,8**
		Toplam	**%4,2**	**%7,6**	**%11,8**
	Lise	Sayı	54	58	**112**
		Satır %	%48,2	%51,8	**%100,0**
		Kolon %	%36,5	%41,4	**%38,9**
		Toplam	**%18,8**	**%20,1**	**%38,9**
	Üniversite	Sayı	66	36	**102**
		Satır %	%64,7	%35,3	**%100,0**
		Kolon %	%44,6	%25,7	**%35,4**
		Toplam	**%22,9**	**%12,5**	**%35,4**
Toplam		Sayı	**148**	**140**	**288**
		Satır %	**%51,4**	**%48,6**	**%100,0**
		Kolon %	**%100,0**	**%100,0**	**%100,0**
		Toplam	**%51,4**	**%48,6**	**%100,0**

Katılımcıların eğitim durumu ile Ankara'nın bir üniversite kenti olup olmadığına ilişkin düşünceleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmaktadır (Çizelge 4.21).

Çizelge 4.21 Eğitim durumu – Ankara'nın ulaşım kenti olması ilişkisi ki – kare testi

Ki – kare testi			
	Değer	**sd**	**p**
Ki-kare	13,296	3	0,004
N	288		

Katılımcının eğitim durumu ile Ankara'nın bir üniversite kenti olup olmadığına ilişkin düşünceler arasında ters yönlü, anlamlı ve %32,3'lük bir ilişki bulunmaktadır. Buna göre katılımcının eğitim seviyesi arttıkça, Ankara'nın bir üniversite kenti olduğuna ilişkin düşünceye katılım artmaktadır (Çizelge 4.22)

Çizelge 4.22 Eğitim durumu – Ankara'nın ulaşım kenti olması ilişkisi gamma testi

	Değer	**p**
Gamma ilişki katsayısı	-0,323	0,000
N	288	

Araştırmaya katılanlardan eğitim durumu ilkokul olanların %85,0'i, ortaokul olanların %88,2'si, lise olanların %73,2'si, üniversite olanların ise %92,2'si en çok değişime uğradığını düşündükleri semtte belediyenin çevre düzenlemesi ile ilgili çalışmalarının bu değişimde önemli rol oynadığını düşünmektedir (Çizelge 4.23).

Araştırmaya katılanlardan bu fikre sahip olanların %14,2'si ilkokul, %12,5'i ortaokul, %34,2'si lise ve %39,2'sı üniversite mezunudur (Çizelge 4.23).

Çizelge 4.23 Katılımcıların eğitim durumları ile belediyenin çevre düzenleme çalışmalarının imaj değişimini etkilemesine ilişkin düşüncelerinin karşılaştırılması

			Belediyenin çevre düzenlemesi ile ilgili çalışmaları		Toplam
			Evet	Hayır	
Eğitim Durumunuz	İlkokul	Sayı	34	6	**40**
		Satır %	%85,0	%15,0	**%100,0**
		Kolon %	%14,2	%12,5	**%13,9**
		Toplam	**%11,8**	**%2,1**	**%13,9**
	Ortaokul	Sayı	30	4	**34**
		Satır %	%88,2	%11,8	**%100,0**
		Kolon %	12,5%	%8,3	**%11,8**
		Toplam	**%10,4**	**%1,4**	**%11,8**
	Lise	Sayı	82	30	**112**
		Satır %	%73,2	%26,8	**%100,0**
		Kolon %	%34,2	%62,5	**%38,9**
		Toplam	**%28,5**	**%10,4**	**%38,9**
	Üniversite	Sayı	94	8	**102**
		Satır %	%92,2	%7,8	**%100,0**
		Kolon %	%39,2	%16,7	**%35,4**
		Toplam	**%32,6**	**%2,8**	**%35,4**
Toplam		Sayı	**240**	**48**	**288**
		Satır %	**%83,3**	**%16,7**	**%100,0**
		Kolon %	**%100,0**	**%100,0**	**%100,0**
		Toplam	**%83,3**	**%16,7**	**%100,0**

Katılımcıların eğitim durumu ile değişime uğradığını düşündükleri semtin bağlı olduğu yerel yönetimin çevre düzenleme ile ilgili çalışmalarının bu değişimde önemli rol oynayıp oynamadığına ilişkin düşünceleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmaktadır (Çizelge 4.24).

Çizelge 4.24 Eğitim durumu – belediyenin çevre düzenleme çalışmalarının imaj değişimini etkilemesi ilişkisi ki – kare testi

Ki – kare testi			
	Değer	**sd**	**p**
Ki - kare	14,643	3	0,002
N	288		

Araştırmaya katılanlardan eğitim durumu ilkokul olanların %35,0'i, ortaokul olanların %11,8'i, lise olanların %14,3'ü, üniversite olanların ise %23,5 i Keçiören'in Ankara'ya gelen turistler tarafından görülmesi gereken mekânlara sahip bir yer olduğunu düşünmektedir (Çizelge 4.25).

Araştırmaya katılanlardan bu fikre sahip olanların %24,1'i ilkokul, %6,9'u ortaokul, %27,6'si lise ve %41,4'ü üniversite mezunudur (Çizelge 4.25).

Çizelge 4.25 Katılımcıların eğitim durumları ile Keçiören'in Ankara'ya gelen yerli / yabancı turistlerin görmesi gereken mekânlara sahip bir yer olmasına ilişkin düşüncelerinin karşılaştırılması

			Ankara' ya gelen yerli / yabancı turistlerin görmesi gereken mekânlara sahip bir yer olması		Toplam
			Evet	Hayır	
Eğitim Durumunuz	İlkokul	Sayı	14	26	**40**
		Satır %	%35,0	%65,0	**%100,0**
		Kolon %	%24,1	%11,3	**%13,9**
		Toplam	**%4,9**	**%9,0**	**%13,9**
	Ortaokul	Sayı	4	30	**34**
		Satır %	%11,8	%88,2	**%100,0**
		Kolon %	%6,9	%13,0	**%11,8**
		Toplam	**%1,4**	**%10,4**	**%11,8**
	Lise	Sayı	16	96	**112**
		Satır %	%14,3	%85,7	**%100,0**
		Kolon %	%27,6	%41,7	**%38,9**
		Toplam	**%5,6**	**%33,3**	**%38,9**
	Üniversite	Sayı	24	78	**102**
		Satır %	%23,5	%76,5	**%100,0**
		Kolon %	%41,4	%33,9	**%35,4**
		Toplam	**%8,3**	**%27,1**	**%35,4**
Toplam		Sayı	**58**	**230**	**288**
		Satır %	**%20,1**	**%79,9**	**%100,0**
		Kolon %	**%100,0**	**%100,0**	**%100,0**
		Toplam	**%20,1**	**%79,9**	**%100,0**

Katılımcıların eğitim durumu ile Keçiören'in Ankara'ya gelen turistler tarafından görülmesi gereken mekânlara sahip bir yer olup olmadığına ilişkin düşünceleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmaktadır (Çizelge 4.26).

Çizelge 4.26 Eğitim durumu – turistler tarafından görülmesi gereken mekânlara sahip olma ilişkisi ki – kare testi

Ki – kare testi			
	Değer	**sd**	**p**
Ki - kare	10,090	3	0,018
N	288		

Araştırmaya katılanlardan eğitim durumu ilkokul olanların %50,0'si, ortaokul olanların %41,2'si, lise olanların %53,6'sı, üniversite olanların ise %68,6'sı Keçiören'de belediye tarafından yapılan çevre düzenleme çalışmalarının ideolojik mesajlar içerdiğini düşünmektedir (Çizelge 4.27).

Araştırmaya katılanlardan bu fikre sahip olanların %12,2'si ilkokul, %8,5'i ortaokul, %36,6'sı lise ve %42,7'si üniversite mezunudur (Çizelge 4.27).

Çizelge 4.27 Katılımcıların eğitim durumları ile belediye tarafından yapılan çevre düzenleme çalışmalarının ideolojik mesajlar içermesine ilişkin düşüncelerinin karşılaştırılması

			Belediye tarafından yapılan çevre düzenleme çalışmalarında kullanılan öğelerin ideolojik (politik) mesajlar içermesi		Toplam
			Evet	Hayır	
Eğitim Durumunuz	İlkokul	Sayı	20	20	**40**
		Satır %	%50,0	%50,0	**%100,0**
		Kolon %	%12,2	%16,1	**%13,9**
		Toplam	**%6,9**	**%6,9**	**%13,9**
	Ortaokul	Sayı	14	20	**34**
		Satır %	%41,2	%58,8	**%100,0**
		Kolon %	%8,5	%16,1	**%11,8**
		Toplam	**%4,9**	**%6,9**	**%11,8**
	Lise	Sayı	60	52	**112**
		Satır %	%53,6	%46,4	**%100,0**
		Kolon %	%36,6	%41,9	**%38,9**
		Toplam	**%20,8**	**%18,1**	**%38,9**
	Üniversite	Sayı	70	32	**102**
		Satır %	%68,6	%31,4	**%100,0**
		Kolon %	%42,7	%25,8	**%35,4**
		Toplam	**%24,3**	**%11,1**	**35,4%**
Toplam		Sayı	**164**	**124**	**288**
		Satır %	**%56,9**	**%43,1**	**%100,0**
		Kolon %	**%100,0**	**%100,0**	**%100,0**
		Toplam	**%56,9**	**%43,1**	**%100,0**

Katılımcıların eğitim durumu ile Keçiören'de gerçekleştirilen çevre düzenleme çalışmalarının yerel yönetimin ideolojisini yansıtıp yansıtmadığına ilişkin düşünceleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmaktadır (Çizelge 4.28).

Çizelge 4.28 Eğitim durumu – çevre düzenleme çalışmalarının ideolojik mesajlar içermesi ilişkisi ki – kare testi

Ki – kare testi			
	Değer	**sd**	**p**
Ki - kare	10,433	3	0,015
N	288		

Katılımcının eğitim durumu ile Keçiören'de belediye tarafından yapılan çevre düzenleme çalışmalarının ideolojik mesajlar içerip içermediğine ilişkin düşünceleri arasında ters yönlü, anlamlı ve %27,6'lık bir ilişki bulunmaktadır. Buna göre katılımcının eğitim seviyesi arttıkça, belediye tarafından yapılan çevre düzenleme çalışmalarının ideolojik mesajlar içerdiğine ilişkin düşünceye katılım artmaktadır (Çizelge 4.29).

Çizelge 4.29 Eğitim durumu – çevre düzenleme çalışmalarının ideolojik mesajlar içermesi ilişkisi gamma testi

	Değer	**p**
Gamma ilişki katsayısı	-0,276	0,002
N	288	

Araştırmaya katılanlardan eğitim durumu ilkokul olanların %95,0'i, ortaokul olanların %64,7'si, lise olanların %76,8'i, üniversite olanların ise %84,6'ü şelalelerin Keçiören'in sembolü olduğunu düşünmektedir (Çizelge 4.30).

Araştırmaya katılanlardan bu fikre sahip olanların %16,4'ü ilkokul, %9,5'i ortaokul, %37,1'i lise ve %37,1'i üniversite mezunudur (Çizelge 4.30).

Çizelge 4.30 Katılımcıların eğitim durumları ile şelalelerin Keçiören'in sembolleri arasında yer almasına ilişkin düşüncelerinin karşılaştırılması

			Şelaleler		Toplam
			Evet	Hayır	
Eğitim Durumunuz	İlkokul	Sayı	38	2	**40**
		Satır %	%95,0	%5,0	**%100,0**
		Kolon %	%16,4	%3,6	**%13,9**
		Toplam	**%13,2**	**%0,7**	**%13,9**
	Ortaokul	Sayı	22	12	**34**
		Satır %	%64,7	%35,3	**%100,0**
		Kolon %	%9,5	%21,4	**%11,8**
		Toplam	**%7,6**	**%4,2**	**%11,8**
	Lise	Sayı	86	26	**112**
		Satır %	%76,8	%23,2	**%100,0**
		Kolon %	%37,1	%46,4	**%38,9**
		Toplam	**%29,9**	**%9,0**	**%38,9**
	Üniversite	Sayı	86	16	**102**
		Satır %	%84,3	%15,7	**%100,0**
		Kolon %	%37,1	%28,6	**%35,4**
		Toplam	**%29,9**	**%5,6**	**%35,4**
Toplam		Sayı	**232**	**56**	**288**
		Satır %	**%80,6**	**%19,4**	**%100,0**
		Kolon %	**%100,0**	**%100,0**	**%100,0**
		Toplam	**%80,6**	**%19,4**	**%100,0**

Katılımcıların eğitim durumu ile şelalelerin Keçiören'in sembolü olup olmadığına ilişkin düşünceleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmaktadır (Çizelge 4.31).

Çizelge 4.31 Eğitim durumu – şelalelerin Keçiören'in sembolleri arasında yer alması ilişkisi ki – kare testi

Ki – kare testi			
	Değer	**sd**	**p**
Ki - kare	12,717	3	0,005
N	288		

Katılımcının eğitim durumu ile şelalelerin Keçiören'in sembolü olup olmadığına ilişkin düşünceleri arasında ters yönlü, anlamlı ve %27'lık bir ilişki bulunmaktadır. Buna göre katılımcının eğitim seviyesi arttıkça, şelalelerin Keçiören'in sembolü olduğuna ilişkin düşünceye katılım artmaktadır (Çizelge 4.32).

Çizelge 4.32 Eğitim durumu – şelalelerin Keçiören'in sembolleri arasında yer alması ilişkisi gamma testi

	Değer	**p**
Gamma ilişki katsayısı	-0,037	0,728
N	288	

Araştırmaya katılanlardan eğitim durumu ilkokul olanların %70,0'i, ortaokul olanların %58,8'i, lise olanların %50,0'si, üniversite olanların ise %66,7'si Estergon Türk Kültür Merkezi'nin Keçiören'in sembolü olduğunu düşünmektedir (Çizelge 4.33).

Araştırmaya katılanlardan bu fikre sahip olanların %16,3'ü ilkokul, %11,6'sı ortaokul, %32,6'sı lise ve %39,5'i üniversite mezunudur (Çizelge 4.33).

Çizelge 4.33 Katılımcıların eğitim durumları ile Estergon Türk Kültür Merkezi'nin Keçiören'in sembolleri arasında yer almasına ilişkin düşüncelerinin karşılaştırılması

			Estergon Türk Kültür Merkezi		Toplam
			Evet	Hayır	
Eğitim Durumunuz	İlkokul	Sayı	28	12	**40**
		Satır %	%70,0	%30,0	**%100,0**
		Kolon %	%16,3	%10,3	**%13,9**
		Toplam	**%9,7**	**%4,2**	**%13,9**
	Ortaokul	Sayı	20	14	**34**
		Satır %	%58,8	%41,2	**%100,0**
		Kolon %	%11,6	%12,1	**%11,8**
		Toplam	**%6,9**	**%4,9**	**%11,8**
	Lise	Sayı	56	56	**112**
		Satır %	%50,0	%50,0	**%100,0**
		Kolon %	%32,6	%48,3	**%38,9**
		Toplam	**%19,4**	**%19,4**	**%38,9**
	Üniversite	Sayı	68	34	**102**
		Satır %	%66,7	%33,3	**%100,0**
		Kolon %	%39,5	%29,3	**%35,4**
		Toplam	**%23,6**	**%11,8**	**%35,4**
Toplam		Sayı	**172**	**116**	**288**
		Satır %	**%59,7**	**%40,3**	**%100,0**
		Kolon %	**%100,0**	**%100,0**	**%100,0**
		Toplam	**%59,7**	**%40,3**	**%100,0**

Katılımcıların eğitim durumu ile Estergon Türk Kültür Merkezi'nin Keçiören'in sembolü olup olmadığına ilişkin düşünceleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmaktadır (Çizelge 4.34).

Çizelge 4.34 Eğitim durumu – Estergon Türk Kültür Merkezi'nin Keçiören'in sembolleri arasında yer alması ilişkisi ki – kare testi

Ki – kare testi			
	Değer	**sd**	**p**
Ki - kare	8,214	3	0,042
N	288		

Araştırmaya katılanlardan eğitim durumu ilkokul ve ortaokul olanların %8,1'i belediyenin çevre düzenleme çalışmalarının Keçiören'in imajını az da olsa değiştirdiğini, %64,9'u büyük ölçüde değiştirdiğini, %27,0'si tamamen değiştirdiğini; lise olanların %14,3'ü az da olsa değiştirdiğini, %80,4'ü büyük ölçüde değiştirdiğini, %5,4'ü tamamen değiştirdiğini; üniversite olanların %9,8'i az da olsa değiştirdiğini, %78,4'ü büyük ölçüde değiştirdiğini, %11,8'i tamamen değiştirdiğini düşünmektedir (Çizelge 4.35).

Çizelge 4.35 Katılımcıların eğitim durumları ile yapılan çevre düzenleme çalışmalarının Keçiören'in imajını değiştirmesine ilişkin düşüncelerinin karşılaştırılması

			Sizce, son yıllarda Keçiören' de yapılan çevre düzenleme çalışmaları ve bu çalışmalarda kullanılan öğeler (şelaleler, Estergon Türk Kültür Merkezi, parklar, Belediye Binası çevresindeki düzenlemeler, vb.), Keçiören' in imajını ne ölçüde değiştirmiştir			Toplam
			Az da olsa değiştirmiştir	Büyük ölçüde değiştirmiştir	Tamamen değiştirmiştir	
Eğitim Durumunuz	İlkokul ve ortaokul	Sayı	6	48	20	**74**
		Satır %	%8,1	%64,9	%27,0	**%100,0**
		Kolon %	%18,8	%22,0	%52,6	**%25,7**
		Toplam	**%2,1**	**%16,7**	**%6,9**	**%25,7**
	Lise	Sayı	16	90	6	**112**
		Satır %	%14,3	%80,4	%5,4	**%100,0**
		Kolon %	%50,0	%41,3	%15,8	**%38,9**
		Toplam	**%5,6**	**%31,3**	**%2,1**	**38,9%**
	Üniversite	Sayı	10	80	12	**102**
		Satır %	%9,8	%78,4	%11,8	**%100,0**
		Kolon %	31,3%	%36,7	%31,6	**%35,4**
		Toplam	**%3,5**	**%27,8**	**%4,2**	**%35,4**
Toplam		Sayı	**32**	**218**	**38**	**288**
		Satır %	**%11,1**	**%75,7**	**%13,2**	**%100,0**
		Kolon %	**%100,0**	**%100,0**	**%100,0**	**%100,0**
		Toplam	**%11,1**	**%75,7**	**%13,2**	**%100,0**

Katılımcıların eğitim durumu ile yerel yönetimin çevre düzenleme çalışmalarının Keçiören'in imajını ne yönde değiştirdiğine ilişkin düşünceleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmaktadır (Çizelge 4.36).

Çizelge 4.36 Eğitim durumu – çevre düzenleme çalışmalarının imaja etkileri ilişkisi ki – kare testi

Ki – kare testi			
	Değer	**sd**	**p**
Ki - kare	19,446	4	0,001
N	288		

4.3.3 Ankara'da yaşama süresi ile bazı anket soruları arasındaki ilişkiler

Araştırmaya katılanlardan 31 yıl ve daha fazladır Ankara'da yaşayanların %45,7'si, 30 ile 21 yıl aralığında Ankara'da yaşayanların %46,3'ü, 20 ile 11 yıl aralığında Ankara'da yaşayanların %48,6'sı, 10 yıl ve daha az süredir Ankara'da yaşayanların ise %80,0'i Ankara'nın bir üniversite kenti olduğunu düşünmektedir (Çizelge 4.37).

Araştırmaya katılanlardan bu fikre sahip olanların %28,4'ü 31 yıl ve daha fazladır, %25,7'si 30 ile 21 yıl aralığından beri, %24,3 ü 20 ile 11 aralığından beri ve %21,6'sı 10 yıl ve daha az süreden beri Ankara'da yaşamaktadır (Çizelge 4.37).

Çizelge 4.37 Katılımcıların Ankara'da yaşama süreleri ile Ankara'nın üniversite kenti olmasına ilişkin düşüncelerinin karşılaştırılması

			Ankara bir üniversite kentidir.		Toplam
			Evet	Hayır	
Kaç yıldır Ankara'da yaşıyorsunuz	31 yıl ve daha fazla	Sayı	42	50	**92**
		Satır %	%45,7	%54,3	**%100,0**
		Kolon %	%28,4	%35,7	**%31,9**
		Toplam	**%14,6**	**%17,4**	**%31,9**
	21 - 30 yıl arası	Sayı	38	44	**82**
		Satır %	%46,3	%53,7	**%100,0**
		Kolon %	%25,7	%31,4	**%28,5**
		Toplam	**%13,2**	**%15,3**	**%28,5**
	11 - 20 yıl arası	Sayı	36	38	**74**
		Satır %	%48,6	%51,4	**%100,0**
		Kolon %	%24,3	%27,1	**%25,7**
		Toplam	**%12,5**	**%13,2**	**%25,7**
	10 yıl ve daha az	Sayı	32	8	**40**
		Satır %	%80,0	%20,0	**%100,0**
		Kolon %	%21,6	%5,7	**%13,9**
		Toplam	**%11,1**	**%2,8**	**%13,9**
Toplam		Sayı	**148**	**140**	**288**
		Satır %	**%51,4**	**%48,6**	**%100,0**
		Kolon %	**%100,0**	**%100,0**	**%100,0**
		Toplam	**%51,4**	**%48,6**	**%100,0**

Katılımcıların kaç yıldır Ankara'da yaşadıkları ile Ankara'nın bir üniversite kenti olup olmadığına ilişkin düşünceleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmaktadır (Çizelge 4.38).

Çizelge 4.38 Ankara'da yaşama süresi – Ankara'nın üniversite kenti olması ilişkisi ki – kare testi

Ki – kare testi			
	Değer	**sd**	**p**
Ki - kare	15,378	3	0,002
N	288		

Katılımcıların kaç yıldır Ankara'da yaşadıkları ile Ankara'nın bir üniversite kenti olup olmadığına ilişkin düşünceleri arasında ters yönlü, anlamlı ve %24,1'lik bir ilişki bulunmaktadır. Buna göre katılımcının, Ankara'da yaşama süresi azaldıkça Ankara'nın bir üniversite kenti olduğuna ilişkin düşünceye katılım artmaktadır (Çizelge 4.39).

Çizelge 4.39 Ankara'da yaşama süresi – Ankara'nın üniversite kenti olması ilişkisi gamma testi

	Değer	**p**
Gamma ilişki katsayısı	-0,241	0,005
N	288	

Araştırmaya katılanlardan 31 yıl ve daha fazladır Ankara'da yaşayanların %21,7'si, 30 ile 21 yıl aralığında Ankara'da yaşayanların %36,6'sı, 20 ile 11 yıl aralığında Ankara'da yaşayanların %40,5'i, 10 yıl ve daha az süredir Ankara'da yaşayanların ise %45,0'i Ankara'nın diğer illere erişim için odak noktası olan bir ulaşım kenti olduğunu düşünmektedir (Çizelge 4.40).

Araştırmaya katılanlardan bu fikre sahip olanların %20,4'ü 31 yıl ve daha fazladır, %30,6'sı 30 ile 21 yıl aralığından beri, %30,6'sı 20 ile 11 aralığından beri ve %18,4'ü 10 yıl ve daha az süreden beri Ankara'da yaşamaktadır (Çizelge 4.40).

Çizelge 4.40 Katılımcıların Ankara'da yaşama süreleri ile Ankara'nın ulaşım kenti olmasına ilişkin düşüncelerinin karşılaştırılması

			Ankara diğer illere erişim için odak noktası olan bir ulaşım kentidir.		Toplam
			Evet	Hayır	
Kaç yıldır Ankara'da yaşıyorsunuz	31 yıl ve daha fazla	Sayı	20	72	**92**
		Satır %	%21,7	%78,3	**%100,0**
		Kolon %	%20,4	%37,9	**%31,9**
		Toplam	**%6,9**	**%25,0**	**%31,9**
	21 - 30 yıl arası	Sayı	30	52	**82**
		Satır %	%36,6	%63,4	**%100,0**
		Kolon %	%30,6	%27,4	**%28,5**
		Toplam	**%10,4**	**%18,1**	**%28,5**
	11 - 20 yıl arası	Sayı	30	44	**74**
		Satır %	%40,5	%59,5	**%100,0**
		Kolon %	%30,6	%23,2	**%25,7**
		Toplam	**%10,4**	**%15,3**	**%25,7**
	10 yıl ve daha az	Sayı	18	22	**40**
		Satır %	%45,0	%55,0	**%100,0**
		Kolon %	%18,4	%11,6	**%13,9**
		Toplam	**%6,3**	**%7,6**	**%13,9**
Toplam		Sayı	**98**	**190**	**288**
		Satır %	**%34,0**	**%66,0**	**%100,0**
		Kolon %	**%100,0**	**%100,0**	**%100,0**
		Toplam	**%34,0**	**%66,0**	**%100,0**

Katılımcıların kaç yıldır Ankara'da yaşadıkları ile Ankara'nın diğer illere erişim için odak noktası olan bir ulaşım kenti olup olmadığına ilişkin düşünceleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmaktadır (Çizelge 4.41).

Çizelge 4.41 Ankara'da yaşama süresi – Ankara'nın ulaşım kenti olması ilişkisi ki – kare testi

Ki – kare testi			
	Değer	**sd**	**p**
Ki - kare	9,971	3	0,019
N	288		

Katılımcıların kaç yıldır Ankara' da yaşadıkları ile Ankara'nın diğer illere erişim için odak noktası olan bir ulaşım kenti olup olmadığına ilişkin düşünceleri arasında ters yönlü, anlamlı ve %28,1'lik bir ilişki bulunmaktadır. Buna göre katılımcının, Ankara'da yaşama süresi azaldıkça Ankara'nın diğer illere erişim için odak noktası olan bir ulaşım kenti olduğuna ilişkin düşünceye katılım artmaktadır (Çizelge 4.42).

Çizelge 4.42 Ankara'da yaşama süresi – Ankara'nın ulaşım kenti olması ilişkisi gamma testi

	Değer	**p**
Gamma ilişki katsayısı	-0,281	0,002
N	288	

Araştırmaya katılanlardan 31 yıl ve daha fazladır Ankara'da yaşayanların %21,7'si, 30 ile 21 yıl aralığında Ankara 'da yaşayanların %31,7'si, 20 ile 11 yıl aralığında Ankara'da yaşayanların %13,5'i, 10 yıl ve daha az süredir Ankara'da yaşayanların ise %10,0'u Ankara'nın bir memur kenti olduğunu düşünmektedir (Çizelge 4.43).

Araştırmaya katılanlardan bu fikre sahip olanların %33,3'ü 31 yıl ve daha fazladır, %43,3'ü 30 ile 21 yıl aralığından beri, %16,7'si 20 ile 11 aralığından beri ve %6,7'si 10 yıl ve daha az süreden beri Ankara'da yaşamaktadır (Çizelge 4.43).

Çizelge 4.43 Katılımcıların Ankara'da yaşama süreleri ile Ankara'nın memur kenti olmasına ilişkin düşüncelerinin karşılaştırılması

			Ankara bir memur kentidir.		Toplam
			Evet	Hayır	
Kaç yıldır Ankara'da yaşıyorsunuz	31 yıl ve daha fazla	Sayı	20	72	**92**
		Satır %	%21,7	%78,3	**%100,0**
		Kolon %	%33,3	%31,6	**%31,9**
		Toplam	**%6,9**	**%25,0**	**%31,9**
	21 - 30 yıl arası	Sayı	26	56	**82**
		Satır %	%31,7	%68,3	**%100,0**
		Kolon %	%43,3	%24,6	**%28,5**
		Toplam	**%9,0**	**%19,4**	**%28,5**
	11 - 20 yıl arası	Sayı	10	64	**74**
		Satır %	%13,5	%86,5	**%100,0**
		Kolon %	%16,7	%28,1	**%25,7**
		Toplam	**%3,5**	**%22,2**	**%25,7**
	10 yıl ve daha az	Sayı	4	36	**40**
		Satır %	%10,0	%90,0	**%100,0**
		Kolon %	%6,7	%15,8	**%13,9**
		Toplam	**%1,4**	**%12,5**	**%13,9**
Toplam		Sayı	**60**	**228**	**288**
		Satır %	**%20,8**	**%79,2**	**%100,0**
		Kolon %	**%100,0**	**%100,0**	**%100,0**
		Toplam	**%20,8**	**%79,2**	**%100,0**

Katılımcıların kaç yıldır Ankara'da yaşadıkları ile Ankara'nın bir memur kenti olup olmadığına ilişkin düşünceleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmaktadır (Çizelge 4.44).

Çizelge 4.44 Ankara'da yaşama süresi – Ankara'nın memur kenti olması ilişkisi ki – kare testi

Ki – kare testi			
	Değer	**sd**	**p**
Ki - kare	11,175	3	0,011
N	288		

Katılımcıların kaç yıldır Ankara'da yaşadıkları ile Ankara'nın bir memur kenti olup olmadığına ilişkin düşünceleri arasında aynı yönlü, anlamlı ve %21,6'lık bir ilişki bulunmaktadır. Buna göre katılımcının, Ankara' da yaşama süresi azaldıkça Ankara'nın bir memur kenti olduğuna ilişkin düşünceye katılım azalmaktadır (Çizelge 4.45).

Çizelge 4.45 Ankara'da yaşama süresi – Ankara'nın memur kenti olması ilişkisi gamma testi

	Değer	**p**
Gamma ilişki katsayısı	0,216	0,032
N	288	

4.3.4 Keçiören'de yaşama süresi ile bazı anket soruları arasındaki ilişkiler

Araştırmaya katılanlardan 24 yıl ve daha fazladır Keçiören'de yaşayanların %59,4'ü, 23 ile 16 yıl aralığında Keçiören'de yaşayanların %65,1'i, 15 ile 8 yıl aralığında Keçiören'de yaşayanların %78,1'i, 7 yıl ve daha az süredir Keçiören'de yaşayanların ise %81,1'i yeşil alanlarının fazlalığının Keçiören'i anlatan bir özellik olduğunu düşünmektedir (Çizelge 4.46).

Çizelge 4.46 Katılımcıların Keçiören'de yaşama süreleri ile yeşil alanların fazlalığının Keçiören'i anlatan bir özellik olmasına ilişkin düşüncelerinin karşılaştırılması

			Yeşil alanların fazlalığı		Toplam
			Evet	Hayır	
Kaç yıldır Keçiören'de yaşıyorsunuz	24 yıl ve daha fazla	Sayı	38	26	**64**
		Satır %	%59,4	%40,6	**%100,0**
		Kolon %	%18,6	%31,0	**%22,2**
		Toplam	**%13,2**	**%9,0**	**%22,2**
	16 - 23 yıl	Sayı	56	30	**86**
		Satır %	%65,1	%34,9	**%100,0**
		Kolon %	%27,5	%35,7	**%29,9**
		Toplam	**%19,4**	**%10,4**	**%29,9**
	8 - 15 yıl	Sayı	50	14	**64**
		Satır %	%78,1	%21,9	**%100,0**
		Kolon %	%24,5	%16,7	**%22,2**
		Toplam	**%17,4**	**%4,9**	**%22,2**
	7 yıl ve daha az	Sayı	60	14	**74**
		Satır %	%81,1	%18,9	**%100,0**
		Kolon %	%29,4	%16,7	**25,7%**
		Toplam	**%20,8**	**%4,9**	**%25,7**
Toplam		Sayı	**204**	**84**	**288**
		Satır %	**%70,8**	**%29,2**	**%100,0**
		Kolon %	**%100,0**	**%100,0**	**%100,0**
		Toplam	**%70,8**	**%29,2**	**%100,0**

Katılımcıların kaç yıldır Keçiören'de yaşadıkları ile yeşil alanlarının fazlalığının Keçiören'i anlatan bir özellik olup olmadığına ilişkin düşünceleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmaktadır (Çizelge 4.47).

Çizelge 4.47 Keçiören'de yaşama süresi – yeşil alanların Keçiören'i anlatan bir özellik olması ilişkisi ki – kare testi

Ki – kare testi			
	Değer	**sd**	**p**
Ki - kare	10,836	3	0,013
N	288		

Katılımcıların kaç yıldır Keçiören'de yaşadıkları ile yeşil alanlarının fazlalığının Keçiören'i anlatan bir özellik olup olmadığına ilişkin düşünceleri arasında ters yönlü, anlamlı ve %30,8'lik bir ilişki bulunmaktadır. Buna göre katılımcının, Keçiören'de yaşama süresi azaldıkça yeşil alanlarının fazlalığının Keçiören'i anlatan bir özellik olduğuna ilişkin düşünceye katılım artmaktadır (Çizelge 4.48).

Çizelge 4.48 Keçiören'de yaşama süresi – yeşil alanların Keçiören'i anlatan bir özellik olması ilişkisi gamma testi

	Değer	**p**
Gamma ilişki katsayısı	-0,308	0,001
N	288	

Araştırmaya katılanlardan 24 yıl ve daha fazladır Keçiören'de yaşayanların %37,5'i, 23 ile 16 yıl aralığında Keçiören'de yaşayanların %30,2'si, 15 ile 8 yıl aralığında Keçiören'de yaşayanların %65,6'sı, 7 yıl ve daha az süredir Keçiören'de yaşayanların ise %32,4'ü Keçiören'in kendine özgü sembolik öğeleri bulunduğunu düşünmektedir (Çizelge 4.49).

Çizelge 4.49 Katılımcıların Keçiören'de yaşama süreleri ile kendine özgü sembolik öğelerinin bulunmasının Keçiören'i anlatan bir özellik olmasına ilişkin düşüncelerinin karşılaştırılması

			Kendine özgü sembolik öğelerinin bulunması		Toplam
			Evet	Hayır	
Kaç yıldır Keçiören'de yaşıyorsunuz	24 yıl ve daha fazla	Sayı	24	40	**64**
		Satır %	%37,5	%62,5	**%100,0**
		Kolon %	%20,7	%23,3	**%22,2**
		Toplam	**%8,3**	**%13,9**	**%22,2**
	16 - 23 yıl	Sayı	26	60	**86**
		Satır %	%30,2	%69,8	**%100,0**
		Kolon %	%22,4	%34,9	**%29,9**
		Toplam	**%9,0**	**%20,8**	**%29,9**
	8 - 15 yıl	Sayı	42	22	**64**
		Satır %	%65,6	%34,4	**%100,0**
		Kolon %	%36,2	%12,8	**%22,2**
		Toplam	**%14,6**	**%7,6**	**%22,2**
	7 yıl ve daha az	Sayı	24	50	**74**
		Satır %	%32,4	%67,6	**%100,0**
		Kolon %	%20,7	%29,1	**%25,7**
		Toplam	**%8,3**	**%17,4**	**%25,7**
Toplam		Sayı	**116**	**172**	**288**
		Satır %	**%40,3**	**%59,7**	**%100,0**
		Kolon %	**%100,0**	**%100,0**	**%100,0**
		Toplam	**%40,3**	**%59,7**	**%100,0**

Katılımcıların kaç yıldır Keçiören'de yaşadıkları ile Keçiören'in kendine özgü sembolik öğeleri bulunup bulunmadığına ilişkin düşünceleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmaktadır (Çizelge 4.50).

Çizelge 4.50 Keçiören'de yaşama süresi – Keçiören'in kendine özgü sembolik öğelerinin bulunması ilişkisi ki – kare testi

Ki – kare testi			
	Değer	**sd**	**p**
Ki - kare	22,800	3	0,000
N	288		

Araştırmaya katılanlardan 24 yıl ve daha fazladır Keçiören'de yaşayanların %56,3'ü, 23 ile 16 yıl aralığında Keçiören'de yaşayanların %53,5'i, 15 ile 8 yıl aralığında Keçiören'de yaşayanların %71,9'u, 7 yıl ve daha az süredir Keçiören'de yaşayanların ise %48,6'sı belediye tarafından yapılan çevre düzenleme çalışmalarında kullanılan öğelerin ideolojik mesajlar içerdiğini düşünmektedir (Çizelge 4.51).

Çizelge 4.51 Katılımcıların Keçiören'de yaşama süreleri ile belediye tarafından yapılan kentsel mekânların ideolojik mesajlar içermesine ilişkin düşüncelerinin karşılaştırılması

			Belediye tarafından yapılan çevre düzenleme çalışmalarında kullanılan öğelerin ideolojik mesajlar içermesi		Toplam
			Evet	Hayır	
Kaç yıldır Keçiören'de yaşıyorsunuz	24 yıl ve daha fazla	Sayı	36	28	**64**
		Satır %	%56,3	%43,8	**%100,0**
		Kolon %	%22,0	%22,6	**%22,2**
		Toplam	**%12,5**	**%9,7**	**%22,2**
	16 - 23 yıl	Sayı	46	40	**86**
		Satır %	%53,5	%46,5	**%100,0**
		Kolon %	%28,0	%32,3	**%29,9**
		Toplam	**%16,0**	**%13,9**	**%29,9**
	8 - 15 yıl	Sayı	46	18	**64**
		Satır %	%71,9	%28,1	**%100,0**
		Kolon %	%28,0	%14,5	**%22,2**
		Toplam	**%16,0**	**%6,3**	**%22,2**
	7 yıl ve daha az	Sayı	36	38	**74**
		Satır %	%48,6	%51,4	**%100,0**
		Kolon %	%22,0	%30,6	**%25,7**
		Toplam	**%12,5**	**%13,2**	**%25,7**
Toplam		Sayı	**164**	**124**	**288**
		Satır %	**%56,9**	**%43,1**	**%100,0**
		Kolon %	**%100,0**	**%100,0**	**%100,0**
		Toplam	**%56,9**	**%43,1**	**%100,0**

Katılımcıların kaç yıldır Keçiören'de yaşadıkları ile yapılan çevre düzenleme çalışmalarında kullanılan öğelerin yerel yönetimin ideolojisini yansıtıp yansıtmadığına ilişkin düşünceleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmaktadır (Çizelge 4.52).

Çizelge 4.52 Keçiören'de yaşama süresi – kentsel mekânların ideolojik mesajlar içermesi ilişkisi ki – kare testi

Ki – kare testi			
	Değer	**sd**	**p**
Ki - kare	8,328	3	0,040
N	288		

Araştırmaya katılanlardan 24 yıl ve daha fazladır Keçiören'de yaşayanların %21,9'u, 23 ile 16 yıl aralığında Keçiören'de yaşayanların %4,7'si, 15 ile 8 yıl aralığında Keçiören'de yaşayanların %3,1'i, 7 yıl ve daha az süredir Keçiören'de yaşayanların ise %2,7'si bağ evlerinin Keçiören'in sembolleri arasında yer aldığını düşünmektedir (Çizelge 4.53).

Çizelge 4.53 Katılımcıların Keçiören'de yaşama süreleri ile bağ evlerinin Keçiören'in sembolleri arasında yer almasına ilişkin düşüncelerinin karşılaştırılması

			Bağ evleri		Toplam
			Evet	Hayır	
Kaç yıldır Keçiören'de yaşıyorsunuz	24 yıl ve daha fazla	Sayı	14	50	**64**
		Satır %	%21,9	%78,1	**%100,0**
		Kolon %	%63,6	%18,8	**%22,2**
		Toplam	**%4,9**	**%17,4**	**%22,2**
	16 - 23 yıl	Sayı	4	82	**86**
		Satır %	%4,7	%95,3	**%100,0**
		Kolon %	18,2%	30,8%	**%29,9**
		Toplam	**%1,4**	**%28,5**	**%29,9**
	8 - 15 yıl	Sayı	2	62	**64**
		Satır %	%3,1	%96,9	**%100,0**
		Kolon %	%9,1	%23,3	**%22,2**
		Toplam	**%0,7**	**%21,5**	**%22,2**
	7 yıl ve daha az	Sayı	2	72	**74**
		Satır %	%2,7	%97,3	**%100,0**
		Kolon %	%9,1	%27,1	**%25,7**
		Toplam	**%0,7**	**%25,0**	**%25,7**
Toplam		Sayı	**22**	**266**	**288**
		Satır %	**%7,6**	**%92,4**	**%100,0**
		Kolon %	**%100,0**	**%100,0**	**%100,0**
		Toplam	**%7,6**	**%92,4**	**%100,0**

Katılımcıların kaç yıldır Keçiören'de yaşadıkları ile bağ evlerinin Keçiören'in sembolleri arasında yer alıp almadığına ilişkin düşünceleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmaktadır (Çizelge 4.54).

Çizelge 4.54 Keçiören'de yaşam süresi – bağ evlerinin Keçiören'in sembolleri arasında yer alması ilişkisi ki – kare testi

Ki - kare testi			
	Değer	**sd**	**p**
Ki - kare	23,876	3	0,000
N	288		

Katılımcıların kaç yıldır Keçiören'de yaşadıkları ile bağ evlerinin Keçiören'in sembolleri arasında yer alıp almadığına ilişkin düşünceleri arasında aynı yönlü, anlamlı ve %62,6'lık bir ilişki bulunmaktadır. Buna göre katılımcının, Keçiören'de yaşama süresi azaldıkça bağ evlerinin Keçiören'in sembolleri arasında yer aldığına ilişkin düşünceye katılım azalmaktadır (Çizelge 4.55).

Çizelge 4.55 Keçiören'de yaşam süresi – bağ evlerinin Keçiören'in sembolleri arasında yer alması ilişkisi gamma testi

	Değer	**p**
Gamma ilişki katsayısı	0,626	0,001
N	288	

Araştırmaya katılanlardan 24 yıl ve daha fazladır Keçiören'de yaşayanların %6,3'ü son yıllarda yapılan çevre düzenleme çalışmalarında kullanılan öğelerin imajı az da olsa, %65,6'sı büyük ölçüde, %28,1'i tamamen; 23 ile 16 yıl aralığında Keçiören'de yaşayanların %16,3'ü az da olsa, %79,1'i büyük ölçüde, %4,7'si tamamen; 15 ile 8 yıl aralığında Keçiören'de yaşayanların %3,1'i az da olsa, %84,4'ü büyük ölçüde, %12,5'i tamamen; 7 yıl ve daha az süredir Keçiören'de yaşayanların ise %16,2'si az da olsa, %73,0'ü büyük ölçüde, %10,8'i tamamen değiştirdiğini düşünmektedir (Çizelge 4.56).

Çizelge 4.56 Katılımcıların Keçiören'de yaşama süreleri ile yapılan çevre düzenleme çalışmalarının Keçiören'in imajını değiştirmesine ilişkin düşüncelerinin karşılaştırılması

			Sizce, son yıllarda Keçiören' de yapılan çevre düzenleme çalışmaları ve bu çalışmalarda kullanılan öğeler (şelaleler, Estergon Türk Kültür Merkezi, parklar, Belediye Binası çevresindeki düzenlemeler, vb.), Keçiören' in imajını ne ölçüde değiştirmiştir			Toplam
			Az da olsa değiştirmiştir	Büyük ölçüde değiştirmiştir	Tamamen değiştirmiştir	
Kaç yıldır Keçiören'de yaşıyorsunuz	24 yıl ve daha fazla	Sayı	4	42	18	**64**
		Satır %	%6,3	%65,6	%28,1	**%100,0**
		Kolon %	%12,5	%19,3	%47,4	**%22,2**
		Toplam	**%1,4**	**%14,6**	**%6,3**	**%22,2**
	16 - 23 yıl	Sayı	14	68	4	**86**
		Satır %	%16,3	%79,1	%4,7	**%100,0**
		Kolon %	%43,8	%31,2	%10,5	**%29,9**
		Toplam	**%4,9**	**%23,6**	**%1,4**	**%29,9**
	8 - 15 yıl	Sayı	2	54	8	**64**
		Satır %	%3,1	%84,4	%12,5	**%100,0**
		Kolon %	%6,3	%24,8	%21,1	**%22,2**
		Toplam	%0,7	%18,8	%2,8	**%22,2**
	7 yıl ve daha az	Sayı	12	54	8	**74**
		Satır %	%16,2	%73,0	%10,8	**%100,0**
		Kolon %	%37,5	%24,8	%21,1	**%25,7**
		Toplam	**%4,2**	**%18,8**	**%2,8**	**%25,7**
Toplam		Sayı	**32**	**218**	**38**	**288**
		Satır %	**%11,1**	**%75,7**	**%13,2**	**%100,0**
		Kolon %	**%100,0**	**%100,0**	**%100,0**	**%100,0**
		Toplam	**%11,1**	**%75,7**	**%13,2**	**%100,0**

Katılımcıların kaç yıldır Keçiören'de yaşadıkları ile son zamanlarda Keçiören'de yapılan çevre düzenleme çalışmaları ve çalışmalarda kullanılan öğelerin Keçiören'in imajını değiştirip değiştirmediğine ilişkin düşünceleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmaktadır (Çizelge 4.57).

Çizelge 4.57 Keçiören'de yaşam süresi – çevre düzenleme çalışmalarının imaja etkileri ilişkisi ki – kare testi

Ki – kare testi			
	Değer	**sd**	**p**
Ki - kare	26,446	6	0,000
N	288		

Katılımcıların kaç yıldır Keçiören'de yaşadıkları ile son zamanlarda Keçiören'de yapılan çevre düzenleme çalışmaları ve çalışmalarda kullanılan öğelerin Keçiören'in imajını değiştirip değiştirmediğine ilişkin düşünceleri arasında ters yönlü, anlamlı ve %19,7'lik bir ilişki bulunmaktadır. Buna göre katılımcının Keçiören'de yaşama süresi azaldıkça son zamanlarda Keçiören'de yapılan çevre düzenleme çalışmaları ve çalışmalarda kullanılan öğelerin Keçiören'in imajını tamamen değiştirdiğine ilişkin düşünceye katılım azalmaktadır (Çizelge 4.58).

Çizelge 4.58 Keçiören'de yaşam süresi – çevre düzenleme çalışmalarının imaja etkileri ilişkisi gamma testi

	Değer	**p**
Gamma ilişki katsayısı	-0,197	0,058
N	288	

4.3.5 Katılımcıların Keçiören'deki değişime ilişkin değerlendirmeleri ile bazı anket soruları arasındaki ilişkiler

Araştırmaya katılanlardan Keçiören'deki değişimi tamamen olumlu bulanların %77,6'sı, ne olumlu ne de olumsuz bulanların %57,7'si, tamamen olumsuz bulanların ise %55,0'i yeşil alanların fazlalığının Keçiören'i anlatan bir özellik olduğunu düşünmektedir (Çizelge 4.59).

Çizelge 4.59 Katılımcıların Keçiören'in imaj değişimi ile ilgili değerlendirmeleri ile yeşil alanların fazlalığının Keçiören'i anlatan bir özellik olmasına ilişkin düşüncelerinin karşılaştırılması

			Yeşil alanların fazlalığı		Toplam
			Evet	Hayır	
Bu değişimi nasıl değerlendiriyorsunuz	Tamamen Olumlu	Sayı	152	44	**196**
		Satır %	%77,6	%22,4	**%100,0**
		Kolon %	%74,5	%52,4	**%68,1**
		Toplam	**%52,8**	**%15,3**	**%68,1**
	Ne Olumlu Ne Olumsuz	Sayı	30	22	**52**
		Satır %	%57,7	%42,3	**%100,0**
		Kolon %	%14,7	%26,2	**%18,1**
		Toplam	**%10,4**	**%7,6**	**%18,1**
	Tamamen Olumsuz	Sayı	22	18	**40**
		Satır %	%55,0	%45,0	**%100,0**
		Kolon %	%10,8	%21,4	**%13,9**
		Toplam	**%7,6**	**%6,3**	**%13,9**
Toplam		Sayı	**204**	**84**	**288**
		Satır %	**%70,8**	**%29,2**	**%100,0**
		Kolon %	**%100,0**	**%100,0**	**%100,0**
		Toplam	**%70,8**	**%29,2**	**%100,0**

Katılımcıların Keçiören'deki imaj değişimini nasıl değerlendirdikleri ile yeşil alanların fazlalığının Keçiören'i anlatan bir özellik olup olmadığına ilişkin düşünceleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmaktadır (Çizelge 4.60).

Çizelge 4.60 Değişimi değerlendirme – yeşil alanların Keçiören'i anlatan bir özellik olması ilişkisi ki – kare testi

Ki – kare testi			
	Değer	**sd**	**p**
Ki - kare	13,482	2	0,001
N	288		

Katılımcıların Keçiören'deki imaj değişimini nasıl değerlendirdikleri ile yeşil alanların fazlalığının Keçiören'i anlatan bir özellik olup olmadığına ilişkin düşünceleri arasında aynı yönlü, anlamlı ve %41,0'lik bir ilişki bulunmaktadır. Buna göre katılımcının, Keçiören'deki imaj değişimini değerlendirmesi olumluya doğru gittikçe, yeşil alanların fazlalığının Keçiören'i anlatan bir özellik olduğuna ilişkin düşünceye katılım artmaktadır (Çizelge 4.61).

Çizelge 4.61 Değişimi değerlendirme – yeşil alanların Keçiören'i anlatan bir özellik olması ilişkisi gamma testi

	Değer	**p**
Gamma ilişki katsayısı	0,410	0,001
N	288	

Araştırmaya katılanlardan Keçiören'deki değişimi tamamen olumlu bulanların %34,7'si, ne olumlu ne de olumsuz bulanların %11,5'i, tamamen olumsuz bulanların ise %5,1'i kamusal alanların iyi düzenlenmesinin Keçiören'i anlatan bir özellik olduğunu düşünmektedir (Çizelge 4.62).

Çizelge 4.62 Katılımcıların Keçiören'in imaj değişimi ile ilgili değerlendirmeleri ile kamusal alanların iyi düzenlenmesinin Keçiören'i anlatan bir özellik olmasına ilişkin düşüncelerinin karşılaştırılması

			Kamusal alanların iyi düzenlenmesi		Toplam
			Evet	Hayır	
Bu değişimi nasıl değerlendiriyorsunuz	Tamamen Olumlu	Sayı	68	128	**196**
		Satır %	%34,7	%65,3	**%100,0**
		Kolon %	%87,2	%61,0	**%68,1**
		Toplam	**%23,6**	**%44,4**	**%68,1**
	Ne Olumlu Ne Olumsuz	Sayı	6	46	**52**
		Satır %	%11,5	%88,5	**%100,0**
		Kolon %	%7,7	%21,9	**%18,1**
		Toplam	**%2,1**	**%16,0**	**%18,1**
	Tamamen Olumsuz	Sayı	4	36	**40**
		Satır %	%10,0	%90,0	**%100,0**
		Kolon %	%5,1	%17,1	**%13,9**
		Toplam	**%1,4**	**%12,5**	**%13,9**
Toplam		Sayı	**78**	**210**	**288**
		Satır %	**%27,1**	**%72,9**	**%100,0**
		Kolon %	**%100,0**	**%100,0**	**%100,0**
		Toplam	**%27,1**	**%72,9**	**%100,0**

Katılımcıların Keçiören'deki imaj değişimini nasıl değerlendirdikleri ile kamusal alanların iyi düzenlenmesinin Keçiören'i anlatan bir özellik olup olmadığına ilişkin düşünceleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmaktadır (Çizelge 4.63).

Çizelge 4.63 Değişimi değerlendirme – kamusal alanların iyi düzenlenmesinin Keçiören'i anlatan bir özellik olması ilişkisi ki – kare testi

Ki – kare teti			
	Değer	**sd**	**p**
Ki - kare	18,023	2	0,000
N	288		

Katılımcıların Keçiören'deki imaj değişimini nasıl değerlendirdikleri ile kamusal alanların iyi düzenlenmesinin Keçiören'i anlatan bir özellik olup olmadığına ilişkin düşünceleri arasında aynı yönlü, anlamlı ve %59,6'lık bir ilişki bulunmaktadır. Buna göre katılımcının, Keçiören'deki imaj değişimini değerlendirmesi tamamen olumsuza doğru gittikçe, kamusal alanların iyi düzenlenmesinin Keçiören'i anlatan bir özellik olduğuna ilişkin düşünceye katılım azalmaktadır (Çizelge 4.64).

Çizelge 4.64 Değişimi değerlendirme – kamusal alanların iyi düzenlenmesinin Keçiören'i anlatan bir özellik olması ilişkisi gamma testi

	Değer	**p**
Gamma ilişki katsayısı	0,596	0,000
N	288	

Araştırmaya katılanlardan Keçiören'deki değişimi tamamen olumlu bulanların %49,0'u, ne olumlu ne de olumsuz bulanların %23,1'i, tamamen olumsuz bulanların ise %20,0'si Keçiören'in kendine özgü sembolik öğelerinin bulunduğunu düşünmektedir (Çizelge 4.65).

Çizelge 4.65 Katılımcıların Keçiören'in imaj değişimi ile ilgili değerlendirmeleri ile kendine özgü sembolik öğelerinin bulunmasının Keçiören'i anlatan bir özellik olmasına ilişkin düşüncelerinin karşılaştırılması

			Kendine özgü sembolik öğelerinin bulunması		Toplam
			Evet	Hayır	
Bu değişimi nasıl değerlendiriyorsunuz	Tamamen Olumlu	Sayı	96	100	**196**
		Satır %	%49,0	%51,0	**%100,0**
		Kolon %	%82,8	%58,1	**%68,1**
		Toplam	**%33,3**	**%34,7**	**%68,1**
	Ne Olumlu Ne Olumsuz	Sayı	12	40	**52**
		Satır %	%23,1	%76,9	**%100,0**
		Kolon %	%10,3	%23,3	**%18,1**
		Toplam	**%4,2**	**%13,9**	**%18,1**
	Tamamen Olumsuz	Sayı	8	32	**40**
		Satır %	%20,0	%80,0	**%100,0**
		Kolon %	%6,9	%18,6	**%13,9**
		Toplam	**%2,8**	**%11,1**	**%13,9**
Toplam		Sayı	**116**	**172**	**288**
		Satır %	**%40,3**	**%59,7**	**%100,0**
		Kolon %	**%100,0**	**%100,0**	**%100,0**
		Toplam	**%40,3**	**%59,7**	**%100,0**

Katılımcıların Keçiören'deki imaj değişimini nasıl değerlendirdikleri ile Keçiören'in kendine özgü sembolik öğelerinin olup olmadığına ilişkin düşünceleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmaktadır (Çizelge 4.66).

Çizelge 4.66 Değişimi değerlendirme – Keçiören'in kendine özgü sembolik öğelerinin bulunması ilişkisi ki – kare testi

Ki – kare testi			
	Değer	**sd**	**p**
Ki - kare	19,403	2	0,000
N	288		

Katılımcıların Keçiören'deki imaj değişimini nasıl değerlendirdikleri ile Keçiören'in kendine özgü sembolik öğelerinin olup olmadığına ilişkin düşünceleri arasında aynı yönlü, anlamlı ve %51,7'lik bir ilişki bulunmaktadır. Buna göre katılımcının, Keçiören'deki imaj değişimini değerlendirmesi tamamen olumsuza doğru gittikçe, Keçiören'in kendine özgü sembolik öğelerinin bulunduğuna ilişkin düşünceye katılım azalmaktadır (Çizelge 4.67).

Çizelge 4.67 Değişimi değerlendirme – Keçiören'in kendine özgü sembolik öğelerinin bulunması ilişkisi gamma testi

	Değer	**p**
Gamma ilişki katsayısı	0,517	0,000
N	288	

Araştırmaya katılanlardan Keçiören'deki değişimi tamamen olumlu bulanların %40,8'i, ne olumlu ne de olumsuz bulanların %84,6'sı, tamamen olumsuz bulanların ise %100,0'ü belediye tarafından yapılan çevre düzenleme çalışmalarının politik mesajlar içerdiğini düşünmektedir (Çizelge 4.68).

Çizelge 4.68 Katılımcıların Keçiören'in imaj değişimi ile ilgili değerlendirmeleri ile belediye tarafından yapılan kentsel mekânların ideolojik mesajlar içermesinin Keçiören'i anlatan bir özellik olmasına ilişkin düşüncelerinin karşılaştırılması

			Belediye tarafından yapılan çevre düzenleme çalışmalarında kullanılan öğelerin ideolojik mesajlar içermesi		Toplam
			Evet	Hayır	
Bu değişimi nasıl değerlendiriyorsunuz	Tamamen Olumlu	Sayı	80	116	**196**
		Satır %	%40,8	%59,2	**%100,0**
		Kolon %	%48,8	%93,5	**%68,1**
		Toplam	**%27,8**	**%40,3**	**%68,1**
	Ne Olumlu Ne Olumsuz	Sayı	44	8	**52**
		Satır %	%84,6	%15,4	**%100,0**
		Kolon %	%26,8	%6,5	**%18,1**
		Toplam	**%15,3**	**%2,8**	**%18,1**
	Tamamen Olumsuz	Sayı	40	0	**40**
		Satır %	%100,0		**%100,0**
		Kolon %	%24,4		**%13,9**
		Toplam	**%13,9**		**%13,9**
Toplam		Sayı	**164**	**124**	**288**
		Satır %	**%56,9**	**%43,1**	**%100,0**
		Kolon %	**%100,0**	**%100,0**	**%100,0**
		Toplam	**%56,9**	**%43,1**	**%100,0**

Katılımcıların Keçiören'deki imaj değişimini nasıl değerlendirdikleri ile yapılan çevre düzenleme çalışmalarının yerel yönetimin ideolojisini yansıtıp yansıtmadığına ilişkin düşünceleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmaktadır (Çizelge 4.69).

Çizelge 4.69 Değişimi değerlendirme – kentsel mekânların ideolojik mesajlar içermesi ilişkisi ki – kare testi

Ki – kare testi			
	Değer	**sd**	**p**
Ki - kare	67,278	2	0,000
N	288		

Katılımcıların Keçiören'deki imaj değişimini nasıl değerlendirdikleri ile yapılan çevre düzenleme çalışmalarının yerel yönetimin ideolojisini yansıtıp yansıtmadığına ilişkin düşünceleri arasında ters yönlü, anlamlı ve %88,0'lik bir ilişki bulunmaktadır. Buna göre katılımcının, Keçiören'deki imaj değişimini değerlendirmesi tamamen olumsuza doğru gittikçe, belediye tarafından yapılan çevre düzenleme çalışmalarının ideolojik mesajlar içerdiğine ilişkin düşünceye katılım artmaktadır (Çizelge 4.70).

Çizelge 4.70 Değişimi değerlendirme – kentsel mekânların ideolojik mesajlar içermesi ilişkisi gamma testi

	Değer	**p**
Gamma ilişki katsayısı	-0,880	0,000
N	288	

4.4 Bulguların Değerlendirilmesi

- Bazı kentler işlevlerine ya da sektörel özelliklerine göre kimlik kazanmaktadır. Araştırmada, bu konuya ilişkin olarak elde edilen bulgular, ağırlıklı olarak, Ankara'nın işlevlerine bağlı olarak "hizmet kenti", "ulaşım kenti" ve "üniversite kenti" kimliklerini taşıdığını göstermektedir (Çizelge 4.6).

- Ankara'nın kent kimliğini oluşturan öğelere ilişkin olarak elde edilen bulgular, bu konuda en fazla yinelenen cevabın "Anıtkabir" olduğunu göstermektedir (Çizelge 4.7).

Verilen yanıtlar arasında hem kent kimliğine etki eden fiziksel öğeler, hem de sosyal öğeler bulunmaktadır. Bu durum kentlilerin kenti ve kent kimliğini salt fiziksel öğelerle değil, aynı zamanda sosyal öğelerle de tanımladıklarını ortaya koymaktadır.

Araştırma bulgularında, Keçiören'de yaşayanların kent kimliğini oluşturan öğeler kapsamında kendi yaşam alanlarından da örnekler verdiği görülmektedir. Bu noktadan hareketle, katılımcıların semte ilişkin imgeleri ile kente ilişkin imgeleri arasında bir ilişki olduğu ortaya çıkmaktadır. İnsanlar yaşadıkları kenti, öncelikle yaşadıkları semtten yola çıkarak algılamaktadırlar. Buna rağmen, yapılan araştırma, katılımcıların kentin bütününü temsil eden kentsel imgelerin farkında olduklarını göstermektedir.

- Anket bulguları, %90,3'lük katılımla, son yıllarda görünümü ve kimliği en çok değişime uğrayan semtin Keçiören olduğunu göstermektedir (Çizelge 4.8). Bu durum, katılımcıların Keçiören'de meydana gelen kimlik değişiminin farkında olduklarını ortaya çıkarmaktadır. Katılımcılar bu değişimi en çok belediye eliyle yapılan / yaptırılan kentsel tasarım uygulamalarına bağlamaktadır (Çizelge 4.9).

Kentsel mekânlar ve bu mekânların yaratılmasında bir araç olan kentsel tasarım, kent kimliğine etki eden önemli faktörler arasında yer almaktadır.

- Anket sonuçları, katılımcıların büyük bir çoğunluğunun, son dönemde yapılan kentsel tasarım çalışmalarının Keçiören'in kimliğini büyük oranda etkilediğini ve etkilenimin olumlu yönde olduğunu düşündüklerini göstermektedir (Çizelge 4.13 ve Çizelge 4.14).

Kentsel tasarım ve kentsel mekânlar, tasarımcı, işveren ya da tasarım sürecine müdahil olan kurum, kuruluş ya da kişilerin kültür, beğeni, değer yargıları gibi özellikleri yansıtırlar. Kentsel mekânlar, gerek bu mekânlarda kullanılan çeşitli öğeler, gerekse yüklenmiş oldukları işlevlerle çeşitli mesajlarla donatılmış birer

iletişim aracıdır. Bu mesajlar, kimi toplum kesimlerince beğenilip onaylanırken, kimi insanlar tarafından eleştirilere maruz kalmaktadır. Araştırmada, Keçiören'deki kentsel mekânlar ve bu mekânların yüklendikleri anlamlar ile burada meydana gelen kimlik değişiminin kullanıcıların büyük çoğunluğu tarafından olumlu bulunduğu görülmektedir.

Ancak, aldıkları mesleki eğitim gereği, konuya daha derinlikli bir boyutta yaklaşabilen, kentsel tasarımın müdahili olan peyzaj mimarlığı, mimarlık ve şehir plancılığı mesleklerinden insanlar, Keçiören'in başkent Ankara'nın kimliğine paralellik göstermeyen bir değişim içerisinde olduğunu belirtmektedir (Tanık 2005, Kaplan 2006, Oruçkaptan 2006).

Keçiören İlçesi'nde gerçekleştirilen mekansal düzenlemelere ilişkin tartışma öncelikle, kültürel özü inkar edilmeyen, ancak içinde barındırdığı "dünyayı fethetme ülküsü" ile Cumhuriyetin barışçıl yaklaşımlarının tam da karşısında yer alan bir ideolojinin Cumhuriyetin başkentinde bu denli açıktan aktarılmasına yöneliktir. İmaj toplumunun göstergelere verdiği önem yerel yönetim tarafından kullanılan temel araç olmuştur. Önemli olan anlatımdır ve göstergeler Türk-İslam ideolojisinin Cumhuriyet ideolojisine rağmen kendini var ettiğini anlatmak için kullanılmıştır. Böylece Keçiören İlçesi kimlik anlamında Cumhuriyet başkentinde aykırı bir ilçe olarak tanım bulmaktadır (Aydın vd. 2003).

Bu durum Keçiören'in kimliğine ilişkin olarak halkın düşünceleri ile konuya doğrudan müdahil olan meslek insanları ve akademik çevrelerin düşüncelerinin farklı yönde olduğunu göstermektedir.

- Araştırmada, katılımcıların eğitim seviyesi ilkokuldan üniversiteye doğru giderken, Ankara'nın sektörel anlamda kazandığı kimliğin "üniversite kenti" kimliği olduğu fikrine katılımın arttığı ve bu fikre katılanların en büyük yüzdesini üniversite öğrencisi ve mezunlarının oluşturduğu görülmektedir (Çizelge 4.20). Benzeri türde bir ilişki, katılımcıların Ankara'da yaşama süresi

ile Ankara'nın "üniversite kenti" kimliği karşılaştırmasında da görülmektedir (Çizelge 4.37). Bu karşılaştırmaya göre, Ankara'da yaşama süresi azaldıkça kentin "üniversite kenti" kimliğine sahip olduğu fikri yaygınlık kazanmaktadır. Ayrıca araştırma sırasında yapılan gözlemler, kentte 10 yıl ve daha az süredir yaşayanların ağırlıklı olarak üniversitede okumak üzere Ankara'ya gelenlerden oluştuğu gözlenmiştir.

Tüm bu bulgu ve gözlemler, kentte yaşayan insanların, kenti algılamalarını ve kent kimliğine ilişkin düşüncelerini ağırlıklı olarak kendi kültürel deneyimlerine ve yaş, cinsiyet, eğitim durumu vb. öznel koşullarına göre değerlendirdiklerini göstermektedir.

- Anket bulguları, Keçiören'de yaşama süresinin azalmasına koşut olarak, bağ evlerinin Keçiören'in sembolleri arasında yer aldığına ilişkin düşüncenin azaldığını göstermektedir. Katılımcıların yalnızca %7,6'sı bağ evlerinin günümüzdeki Keçiören'in sembolleri arasında bulunduğunu düşünmektedir. Bu fikre katılanların büyük bir çoğunluğunun ise 24 yıl ve daha fazla süredir Keçiören'de yaşadığı görülmektedir (Çizelge 4.53). Bu katılımcılar ile yapılan görüşmeler sırasında, daha önceki yıllarda, Keçiören deyince ilk akla gelenler arasında bağ evlerinin de bulunduğu ve o dönemde bağ evlerinin Keçiören için bir kimlik öğesi olduğu fikrine sahip oldukları gözlenmiştir.

  Bir yerde uzun süredir yaşayanlar, oraya dair daha detaylı bilgiye ve farklı kentsel imge algılamalarına sahiptirler. Bir yerde yaşama süresi, o yeri farklı öğelerden hareketle algılama yeteneğini belirleyen en önemli etkenlerden biridir. Anket sonucunda elde edilen tüm bulgu ve gözlemler, günümüzde bağ evlerinin Keçiören için genel kabul gören bir sembolik öğe olmadığını göstermekte ve bu anlamda bir değişime işaret etmektedir.

- Araştırmada, katılımcılardan Keçiören'deki kentsel tasarım uygulamalarının sebep olduğu kimlik değişimini olumlu bulanların aynı zamanda kentsel

mekânları beğendiği, olumsuz bulanların ise kentsel mekânların iyi tasarlanmış olduğunu düşünmedikleri görülmektedir. Katılımcıların değişime dair değerlendirmeleri ile kentsel mekanların iyi ya da kötü tasarlanmış olmasıyla ilgili değerlendirmeleri paralellik göstermektedir (Çizelge 4.62).

Bu durum, insanların yaşadıkları çevrelerde bulunan kentsel mekânlara dair geliştirdikleri olumlu ya da olumsuz değerlendirmelerinin, oradaki kentsel kimliğe ilişkin değerlendirmeleri ile örtüşüyor olduğunu ve kent kimliğini algılamada önemli bir parametre olarak karşımıza çıktığını göstermektedir.

- Araştırmada, katılımcılardan Keçiören'deki kimlik değişimini olumlu bulanların aynı zamanda Keçiören'in kendine özgü sembolik öğelerinin bulunduğunu düşündükleri; olumsuz bulanların ise bu fikre katılmadıkları görülmektedir (Çizelge 4.65).

  Bu bulgudan hareketle, katılımcıların kimliğe ilişkin değerlendirmelerinin olumluluk içermesi durumunda bu kimlik kapsamındaki öğeleri yaşadıkları yerler için sembolik öğeler olarak kabul ederek benimsedikleri sonucuna varılabilir. Kimlik olumlu özellikler atfedilen, bu özellikler ile örtüştüğü oranda benimsenen ve aidiyet hissi yaratan bir kavramdır.

- Anket bulguları, katılımcılardan Keçiören'deki kimlik değişimini olumsuz bulanların tamamının, yerel yönetim eliyle yapılan / yaptırılan kentsel tasarım çalışmalarında kullanılan öğelerin yerel yönetimin ideolojisini yansıttığını düşündüklerini göstermektedir. Ayrıca, katılımcılar arasında, hem kimlik değişimini olumlu bulan hem de kentsel mekanların yerel yönetimin ideolojisini yansıttığını düşünenler de bulunmaktadır (Çizelge 4.68). Bu katılımcılarla yapılan görüşmelerde, yerel yönetimin kentsel mekanlarda yansı bulan politik yapısından ve dolayısıyla bu ideoloji ekseninde gelişen kimlik değişiminden hoşnut oldukları gözlenmiştir.

İnsanlar ile kentsel mekânlar arasında bir iletişim ve etkileşim bulunmaktadır. Bu iletişim ortamında, mekânsal pratikler hiçbir zaman tarafsız değil, her zaman belirli bir ideolojinin taşıyıcısıdır. Kentsel mekânların taşıdığı bu örtülü politik yapı, kentsel tasarım ile biçimlendirilmektedir. Kentsel mekânların kullanıcısı olan insanların, bir yerin imajı ya da kimliği ile ilgili oluşturdukları düşünceler, o mekânın ilettiği mesajları olumlayıp olumlamamaları ile yakından ilişkilidir. Buna koşut olarak, Keçiören örneğinde, kentsel mekanların yerel yönetimin ideolojsini yansıttığını düşünenlerin bu ideolojiye yaklaşımlarına paralel olarak kimlik değişimini olumlu ya da olumsuz biçimde değerlendirdikleri görülmektedir.

5. TARTIŞMA VE SONUÇ

Kent, coğrafi, demografik, ekonomik, sosyal, kültürel, politik birçok parametrenin birbiri içine geçerek buluştuğu bir alan olma özelliği ile bir çelişkiler yumağı, çözüm bekleyen bir sorun alanı olarak varlığını sürdürmektedir.

Ülkemiz gibi gelişmekte olan ülkelerde, kentlerle ilgili olarak ortaya çıkan sorunların en önemlilerinden biri hızlı ve düzensiz kentleşmedir. Kentlerin doğal nüfus artışının yanı sıra kırsal kesimden kentlere doğru gerçekleştirilen yoğun göç dalgası, kentte kontrolsüz alansal büyümelere ve kültürel değişimlere neden olmaktadır. Yalnızca varlıklı kentlerin çıkarına işleyen küresel bütünleşme, aynı ülke içerisinde büyük kentlere doğru bir göç akımını koşullamakta ve buna koşut olarak, kentlerde, kendini o kentin kentlisi hissedemeyen insanlardan oluşan bir nüfus birikimi yaşanmaktadır. Kentlilik olgusu, kentte yaşıyor olmaktan öte kenti kavrama ve kente dair aidiyet duygusu geliştirme kavramlarıyla ilintilidir. Bunun yanı sıra göç eden insanların, hem kültürel hem de kültürlerin mekâna yansıması anlamındaki çeşitli özelliklerini göç ettikleri yerlere taşımalarıyla, o kentlerde kaotik bir yapının ortaya çıkmasına sıkça rastlanabilmektedir.

Kentlere ilişkin diğer önemli ve çok boyutlu sorun ise küreselleşmenin kentler üzerindeki etkileridir. Küreselleşme, her ne kadar ilk bakışta yalnızca ekonomik bir olgu olarak görünse de, kentler üzerinde en çok değişim / dönüşüm baskısı yaratan araçlardan biridir. Piyasa işi yoğun meta üretimini destekleyen küreselleşme ve kapitalizm, her ürün ve kavram gibi kentleri de bir tüketim ürünü çerçevesinde ele almaktadır.

Kentler üzerinde etkinliğini artıran kapitalizm ve küreselleşme olguları, kentlerdeki asıl değişim ve dönüşümleri, kentlilerin yaşamı, kültürleri ve kentin sosyo – ekonomik yapısında meydana getirdikleri etkilerle oluşturmaktadır. Sürekli tüketimi pompalayan bu olgular, büyük alış – veriş merkezleri ve bu yerleri doldurup taşıran insanları yaratmaktadır. Dahası, bu yerler, mimari yapısının özgünlüğü, kent kültürü ve kentlilik bilincine katkı sağlaması ya da estetik özelliklerinden ziyade, küreselleşme ve yarattığı

yeni eğlence ve rekreasyon biçimleri dolayısıyla, kentleri tanımlayan birer simgesel öğe haline gelmektedir.

Ekonomide tekelleşme ve sermayenin uluslararasılaştırılmasıyla ilerleyen küreselleşmenin artan etkileri, kentler arası rekabetin yoğunlaşmasına neden olmaktadır. Kentlerin dünya pazarındaki ekonomik değerinin artması ve bir kente gelişimi için yatırım yapılabilmesi için aranan öncelikli koşul, o kentin yerel özellik ve kimliğe sahip olmasıdır. Bu durum, birçok kentte, dünya pazarına bir an önce eklemlenebilme telaşı ile sosyal ve kültürel yanı eksik bırakılarak geçmişten ya da bir başka kentten kopyalanmak suretiyle kent kimliği oluşturma çabaları olarak karşımıza çıkmaktadır.

Kentlerin yalnızca ekonomik ve siyasal değerlendirmelerle biçimlendirilmesi sonucunda ortaya çıkan olumsuz gelişmeler, yalnızca kentsel güzelduyu açısından değil, aynı zamanda sağlıklı bir ekolojik ve toplumsal denge açısından da çeşitli sorunlar doğurmaktadır.

Tüm bu sorunlar çerçevesinde, ülkemizde, 1950'li yıllardan başlayarak ivme kazanan hızlı kentleşme ve ona paralel olarak gelişen bozuk, çarpık ve estetik özelliklerden uzak yapılaşma süreci; bunun yanı sıra yaşanan sosyo – ekonomik ve politik değişiklikler sonucunda, kentlerimizin genelinde kent kültürü, kentlilik bilinci ve kent kimliği bozunmaya ve yitirilmeye başlanmıştır.

Kent kimliği, kentin doğal ve yapay fiziksel öğeleri ve bu öğelere yön veren sosyal faktörlerin etkisiyle oluşan ve yine bu bileşenlerin etkisiyle değişen dinamik bir olgudur. Bir kentin kimliği, en çok, kentin doğal ve sosyal özelliklerinin yansı bulduğu kentsel mekânlarda okunurluk kazanmaktadır. Kentsel mekânlar ve bunların oluşturulmasında bir araç olan kentsel tasarım, kent kimliğinin oluşum, değişim ve yeniden üretim sürecinde belirleyici ve yönlendirici bir faktördür.

Kentsel tasarım, öncelikli olarak, kentsel mekânların fiziksel özelliklerine ilişkin hizmet vermektedir. Ancak, kentsel mekânların fiziki yapısı, kentin ve toplumun sosyo –

kültürel özellikleri, politik süreçleri ve ekonomik yapısından ayrı düşünülemez. Bu bağlamda kentsel tasarımın kent kimliği üzerine etkileri iki temel etken üzerinde yoğunlaşmaktadır.

Bunlardan birincisi, kentsel tasarım ile oluşturulan kentsel mekânların fiziksel yapısının kent kimliği üzerine etkileridir. Kentin doğal fiziksel unsurlarına ve imajına uyum sağlayabilen, kent ile bütünleşen, kentin kimliğinin sürdürülebilirliğini sağlayan kentsel mekânlar üretmek, kent kimliğini olumlu yönde etkileyen bir unsur iken; bütün bu kaygıları taşımayan bir kentsel tasarım eylemi, kent kimliğine bir katkı sunamamakta ya da olumsuz yönde etkileyebilmektedir.

Bunun yanı sıra, kentsel tasarımla, kent içinde bir sokak, bir bölge ya da kentin bütününe yeni bir kimlik kazandırmak olasıdır. Ancak, bunun sağlanması için belli bir süreç gerekmektedir. Bu süreç içerisinde, kentsel mekânların fiziksel ve estetik özellikleri kent, kentli ve kent kültürü ile bütünleşebilirse, ancak o zaman yeni bir kimlik oluşturmaktan söz edilebilir.

Kentsel tasarımın kent kimliğine etkimesini sağlayan diğer önemli etmen ise kentsel tasarımın sosyal yanı ile ilintilidir. Kentsel tasarım, mekânsal kurguların kent ve kentlinin yaşam biçiminde oluşturduğu sosyal değişiklikler aracılığıyla kent kimliğini etkilemektedir.

Kentliler için bir değer ve anlam ifade etmeyen bir kentte, kimlikten söz etmek mümkün değildir. Kent kimliği, kentlilerin kentsel mekânlara ve kente dair bağlılık, sahiplenme ve aidiyet duygularına sahip olmaları durumunda anlam kazanmaktadır. İyi tasarlanmış kentsel mekânlar ve bu mekânların üretilmesiyle ilgili yaklaşımı ifade eden kentsel tasarım, kentlilerle kent arasında kurulacak bu anlamlı etkileşimin yaratılmasında oldukça önemli bir rol üstlenmektedir.

Kentsel tasarım ve tasarımcı, yalnızca fiziksel çevreyi değil, toplumsal kültür, beğeni düzeyi, bilinç düzeyi gibi kent kimliğini de etkileyen toplumsal görüngüleri de

yönlendirme misyonuna sahip olmalıdır. Bu anlamda, kentsel tasarıma müdahil olan en önemli üç meslek olan mimarlık, şehir planlama ve peyzaj mimarlığı mesleğine sahip olan insanların, ürettikleri yapılı çevre öğeleri yoluyla toplumun özlem ve hedeflerini belirlemeye yardımcı olmak, toplumsal kültür ve düzeyi bir adım ileriye taşımak gibi görevleri olduğu bilinciyle hareket etmeleri gerekmektedir.

Ülkemizde kentsel tasarım çalışmaları genel olarak yerel yönetimler tarafından yapılmakta ya da yaptırılmaktadır. Böylece, tüm kentlinin kullanımına sunulan kentsel mekânların tasarlanması ve o mekânlarda kullanılan malzeme, donatı elemanları ve plastik öğelerin seçimi, çoğu zaman bu anlamda eğitim almamış kişilerce yönlendirilmektedir. Bu durum zaman zaman, kentsel tasarım ürünlerinin, yerel yönetimlerde bulunan insanların kişisel beğenileri ya da ideolojik yaklaşımları çerçevesinde şekillenmesine ve kentin kimliği ile örtüşmeyen ve hatta kent kimliğini olumsuz yönde etkileyen kentsel mekânların ortaya çıkmasına neden olabilmektedir.

Günümüz Türkiye'sinde neredeyse tüm kentlerde kent kimliği ve kent kimliği ile ilintili birçok kavram güncel olarak tartışılırlığını korumaktadır. Her kentte o kentin kendi iç dinamikleri ekseninde biçimlenen tartışmalar, Ankara'da özellikle Keçiören İlçesi üzerinde odaklanmaktadır.

Keçiören İlçesi Ankara içerisinde son yıllarda görünümü en çok değişen yerleşim alanlarından biridir. Bu değişimin örgütlenmesinde ilçenin yerel yönetimi en önemli etken olarak görülmektedir. Özellikle kentsel mekanlarda ve kentsel mekanların tasarımı yoluyla yaratılan fiziksel ve sosyal değişim, ilçenin mekansal kimliğini de tamamen değiştirmiştir.

Keçiören İlçesi'nde son dönemde oluşturulan kentsel mekanların genel karakteristiği, mekanlarda kullanılan tasarım dili ve tasarım objeleri yoluyla Cumhuriyet öncesi Türk devletlerine atıfta bulunmasıdır. Çalışmanın örnek alanını teşkil eden kentsel mekanlar genel olarak Türk – İslam dünyasından gelen ikonik göstergelerle eklektik bir biçimde oluşturulmuştur. Tüm bu özellikleri ile Keçiören İlçesi, yapılan kentsel tasarım

çalışmaları ile Ankara'nın sahip olduğu Cumhuriyet başkenti kimliğinden ayrı bir kimlik kazanmış durumdadır.

Kamusal bir hizmet olan kentsel tasarım çalışmaları, üzerinde uzlaşılmış bir kentsel strateji çerçevesinde, toplumsal sorumluluk bilinci ve bu konuya katkı sunabilecek tüm meslek disiplinlerinin ortak çalışmaları ile oluşturulmalıdır. Bu yaklaşım, kenti, kentlileri, kent kültürünü ve kent kimliğini olumlu yönde etkileyecek kentsel tasarım çalışmalarının ortaya çıkmasına önemli katkılar sunacaktır.

KAYNAKLAR

Anonim. 2004. Ankara'nın parlayan yıldızı, Keçiören Belediyesi yayını, Ankara.

Aktüre, S. 1991. I. Kentsel tasarım ve uygulamalar sempozyumu üzerine görüşler. Şehir ve Bölge Planlama Bölümü Sonbahar Yarıyılı Seminer Programı, Mimarlık Fak. Yayını ODTÜ, Ankara.

Appleyard, D. 1976. Planning a pluralist city: conflicting realities in Ciudad Guayana. MIT Press, Cambridge.

Asiliskender, B., Balcı, H. ve Yılmaz, N. 2005. Anıt kavramı, kimliğin sürekliliği ve değişim. Mimarlık Dergisi, 322; 77-83.

Aslanoğlu, R. A. 2000. Kent, kimlik ve küreselleşme. Asa Kitabevi, Bursa.

Aydın, Ö., Bayraktar, N. ve Tekkaya, E. 2003. Cumhuriyet başkentinde aykırı bir ilçe: Keçiören. Mimarlık Dergisi, 309; 61-66.

Aydıngün, İ. 2000. Kentsel imgeler ve kent kimliği: Bursa'da üç yaşam çevresi üzerine bir araştırma. Doktora tezi (basılmış). Ankara Üniversitesi, Ankara.

Aydınlı, S. 1993. Mimarlıkta estetik değerler. İTÜ Mimarlık Fakültesi Baskı Atölyesi, İstanbul.

Aydoğan, M. 2001. Kent kimliğinin ortaya çıkartılması amacıyla kentsel tasarım rehberlerinin kullanımı Kemeraltı örneği. Yüksek lisans tezi (basılmış). Dokuz Eylül Üniversitesi, İzmir.

Ayten, M. 1997. Kent kimliği yapı belirleyicilerinin Ankara kentindeki durumunun tarihsel gelişmişlik süreci içinde değerlendirilmesi. Ankara Sempozyumu Bildiriler Kitabı, TMMOB Mimarlar Odası Ankara Şubesi, s. 18-28, Ankara.

Bakan, K. ve Konuk, G. 1987. Türkiye'de kentsel dış mekânların düzenlenmesi. TÜBİTAK Yapı Araştırma Enstitüsü Yayını, Ankara.

Banerjee, T. and Southworth M. 1991. City sense and city design: writings and projects of Kevin Lynch. MIT Press, London.

Bartholomew, R. 1980. Urban design: some basic questions. Urban Design International, 1 (2); 50-55.

Başakman, M. 1982. Çevre'ye bakma, çevre'yi görme, çevre'yi yorumlamak ve çevre imgesi. Gazi Üniversitesi Şehir Bölge Planlama Bölümü, Kentsel Çevre Psikolojisi dersi basılmamış ders notu, Ankara.

Bayrakçı, O. 1992. Kent mobilyaları tasarımında kimlik sorunu ve kent kimliği içindeki yeri. Kentsel Tasarım ve Uygulamalar Sempozyumu. s. 75-76. Mimar Sinan Üniversitesi Yayınları, İstanbul.

Bayraktar, N., Kaplan, H. ve Tekel A. 2006. Mimari proje yarışma süreçleri ve uygulama örnekleri üzerinden kentsel tasarım tartışmaları. Mimarlık Dergisi, 329; 14-19.

Bilsel, A. A., Bilsel, S. ve Bilsel, C. F. 1991. Kentsel kamu alanlarının düzenlenmesinde kentsel tasarım tekniğinin kullanımına planlama bütününde kuramsal yaklaşım. Kamu Mekânları Tasarımı ve Kent Mobilyaları Sempozyumu. Mimar Sinan Üniversitesi Şehir ve Bölge Planlama Bölümü, s. 48-51, İstanbul.

Bilsel, A. A., Bilsel, G., Türkoğlu, K., Erkal, N., Erciyas, E. ve Kaplan, H. 1992. Kent planlamada değişen öncelikler ve kentsel tasarım. II. Kentsel Tasarım ve Uygulamalar Sempozyumu. Mimar Sinan Üniversitesi, s. 39-44, İstanbul.

Can, N. 1999. Kent kimliği. Yüksek lisans tezi (basılmış). Gazi Üniversitesi, Ankara.

Cömertler, S. 2003. Kentsel dönüşümde bir araç olarak kullanılan kentsel tasarım yarışmaları üzerine bir tartışma. TMMOB Şehir Plancıları Odası Kentsel Dönüşüm Sempozyumu Bildiriler Kitabı. Yıldız Teknik Üniversitesi Basım-Yayın Merkezi, s. 216-227, İstanbul.

Çakmaklı, D. 1992. Kent olgusu ve kavramsal değerlendirmeler. II. Kentsel Tasarım ve Uygulamalar Sempozyumu. Mimar Sinan Üniversitesi, s. 109-112, İstanbul.

Çetiz, M. 2000. Kentsel tasarım, uygulama araçları, sorunlar ve öneriler. Yüksek lisans tezi (basılmış). Mimar Sinan Üniversitesi, İstanbul.

Çöl, Ş. 1998. Kentlerimizde kimlik sorunu ve günümüz kentlerinin kimlik derecesini ölçmek için bir yöntem denemesi. Yüksek lisans tezi (basılmış). Mimar Sinan Üniversitesi, İstanbul.

Çubuk, M. 1991. Kentsel tasarım. Tasarım Dergisi, 16; 100-104.

Dagenhart, R. and Sawicki, D. 1994. If (urban) design is everything, maybe it's nothing. Journal of Planning Education and Research, 13 (2); 146-148.

Duyguluer, F. 1992. Post modern düşünce ortamında planlama. II. Kentsel Tasarım ve Uygulamalar Sempozyumu. Mimar Sinan Üniversitesi, s. 17-20, İstanbul.

Eşkinat, Y. 1992. Kent planlama ve tasarım arasında gerekli ara ölçek: kentsel tasarım. II. Kentsel Tasarım ve Uygulamalar Sempozyumu. Mimar Sinan Üniversitesi, s. 45-50, İstanbul.

Evans, G., Smith, C. and Pezdek, K. 1982. Cognitive maps and urban form. Journal of the American Planning Association, 48; 232-244.

Gallion, A. B. and Eisner, S. 1986. The urban pattern. Van Nostrand Reinhold, 643 p., New York.

Gencer, A. 2002. Kentsel tasarım ve peyzaj mimarlığı: Hacı Bayram Camii çevresi örneği. Yüksek lisans tezi (basılmış). Ankara Üniversitesi, Ankara.

Greene, S. 1992. Cityshape, communicating and evaluating community design. Journal of the American Planning Assoc., 58 (2).

Güley, K. 2001. Kent kimliği değişim sürecinin Gazimağusa örneğinde incelenmesi. Yüksek lisans tezi (basılmış). Mimar Sinan Üniversitesi, İstanbul.

Günay, B. 1999. Urban design is a public policy. ODTÜ Mimarlık Fakültesi Yayınları, Ankara.

Hacıhasanoğlu, I. O. 1995. Mimari ve kentsel kimlik Venedik örneği. Yapı Dergisi, 158; 46-50.

İnankul, Ş. ve Eryoldaş, A. 1992. Post–urbanizm ve kentsel tasarımda mülkiyetin sorgulanması. II. Kentsel Tasarım ve Uygulamalar Sempozyumu. Mimar Sinan Üniversitesi, s. 31-34, İstanbul.

Kancıoğlu, M. 2001. Çevresel imaj–kimlik–anlam bağlamında Akdeniz Bölgesi'ndeki turizm binalarının incelenmesi. Doktora tezi (basılmış). İstanbul Teknik Üniversitesi, İstanbul.

Kaplan, H. 2006. Sözlü görüşme. Gazi Üniversitesi Şehir Bölge Planlama Bölümü, Ankara.

Kaplan, H. 2006. Gazi Üniversitesi Şehir Bölge Planlama Bölümü, Konut alanlarında mekânsal imge ve kimlik dersi basılmamış ders notu. Ankara.

Kaplan, H., Bayraktar, N., Tekel, A., Çalgüner, T. ve Yalçıner, Ö. 2003. Kentsel tasarım süreci ve yönetimine ilişkin bir alan çalışması; Çeşme-Dalyan yerleşiminde yeni bir yöntem denemesi. Gazi Üniversitesi Mühendislik Mimarlık Fakültesi Dergisi, 18 (2); 1-15.

Kara, B. 1997. Kentsel mekânların algılanması ve mekânsal imaj ile Bornova kent meydanı örneğinde bir bilişsel haritalama çalışması. Yüksek lisans tezi (basılmış). Ege Üniversitesi, İzmir.

Karaman, A. 1999. Bir disiplin olarak kentsel tasarımın yeni konumu ve içeriği. I. Ulusal Kentsel Tasarım ve Kongresi Bildiriler Kitabı. Türkiye'de 10. kentsel tasarım ve uygulamalar sempozyumu çerçevesinde bir değerlendirme. Mimar Sinan Üniversitesi Mimarlık Fakültesi Şehir ve Bölge Planlama Bölümü, s. 234-239, İstanbul.

Kortan, E. 1996. Mimarlıkta kimlik sorunu. Türkiye Mimarlığı Sempozyumu-II. Kimlik, Meşruiyet, Etik, s. 96-97.

Köşger, H. 2006. Şehrin kökeni, http://www.istanbul.edu.tr/4.boyut/ilksayi/hkosger-sehrinkokeni.htm. Erişim Tarihi: 07.05.2006.

Krier, R. 1979. Urban space. Rizzoli International Publications Inc.

Lynch, K. and Rodwin, L, 1958. A theory of urban form. Journal of the American Institute of Planners, November.

Lynch, K. 1960. The image of the city. The MIT Press, Cambridge.

Lynch, K. 1979. Teaching city design. Five Papers on Urban Design, ed. Goodey B., Oxford Polytechnic, s. 54-68.

Madanipour, A. 1996. Design of urban space. John Wiley and Sons, 241 p., Chichester.

Michelson, W. 1976. Man and the urban environment. Addison-Wesley, Boston.

Nasar, J. L. 1997. The evaluative image of the city. SAGE Publications, 8 p., Thousand Oaks.

Ocakçı, M. 1993. Şehir kimliği ve çevre ilişkileri. Kent ve çevre planlamaya Ekolojik Yaklaşım, XVII. Dünya Şehircilik Günü Sempozyumu, Mimar Sinan Üniversitesi Şehir Bölge Planlama Bölümü, s. 165-166, İstanbul.

Oktay, D. 2001. Kentsel tasarımın kuramsal çerçevesine güncel bir bakış: kentlerimiz, yaşam kalitesi ve sürdürülebilirlik. Mimarlık Dergisi, 302; 45-49.

Oruçkaptan, A. 2006. Sözlü görüşme. Peyzaj Mimarları Odası Genel Merkezi, Ankara.

Önal, Ş. 2001. Kentsel tasarım kuramında ve uygulamasında şartlar. Mimarlık Dergisi, 302; 50-53.

Özer, G. 2001. Gazimağusa kent kimliğinin korunması ve geliştirilmesi için önerilebilecek stratejiler. 1999 Gazimağusa Sempozyumu Bildiri Kitapçığı. Gazimağusa Üniversitesi. 182 s., Gazimağusa Basımevi, KKTC.

Özer, M. N. 1998. Planlı ve tasarlı yaşam alanlarının kent kimliği üzerindeki etkileri, Antalya örneği. Yüksek lisans tezi (basılmış). Gazi Üniversitesi, Ankara.

Powell, K. 1992. Finding common ground. Landscape Architecture July 1992, pp. 34-41.

Proshansky, H. M., Fabian, A. K. and Kaminoff R. 1983. Place identity: Physical world socialization of the self. Journal of Environmental Psychology, 3; 57-83.

Rapoport, A. 1977. Human aspects of urban form: towards a man-environment approach to urban form and design. Pergamon Press, 20-35, New York.

Rapoport, A. 1990. The meaning of the built environment: A non-verbal communication approach (updated ed.). University of Arizona Press, Tucson.

Relph, E. 1987. The modern urban landscape. John Hopkins University Press, Baltimore.

Schurch, T. 1999. Reconsidering urban design: thoughts about its definition and status as a field or profession. Journal of Urban Design, 4(1); pp. 5-28.

Sert, J. L. 1956. Urban Design. Progressive Architecture, 8; 98 p.

Sökmen, P. 1992. Post urbanizm, kentsel tasarım ve ekonomik politika. II. Kentsel Tasarım ve Uygulamalar Sempozyumu. Mimar Sinan Üniversitesi, s. 27-30, İstanbul.

Şerefhanoğlu, M. ve Yenen, Z. 1992. Kent kimliği–reklâm öğeleri. II. Kentsel Tasarım ve Uygulamalar Sempozyumu. Mimar Sinan Üniversitesi, s. 139-144, İstanbul.

Tanık, B. 2005. Sözlü görüşme. Şehir Plancıları Odası Ankara Şubesi, Ankara.

Tekeli, İ. 1991. Bir kentin kimliği üzerine düşünceler. Kent planlaması konuşmaları. TMMOB Mimarlar Odası, s. 79-88, Ankara.

Tekeli, İ. 2001. Modernite aşılırken kent planlaması. İmge Kitabevi, Ankara.

Toker, B. 1992. Yanlış bilgilendirme çağının tüketim ürünü konumunda kentsel tasarım ve Hıristiyan toplumlarının çelişki atığı post modernizm ile post urbanizm. II. Kentsel Tasarım ve Uygulamalar Sempozyumu. Mimar Sinan Üniversitesi, s. 21-24, İstanbul.

Tunalı, İ. 2004. Tasarım felsefesine giriş. Yapı-Endüstri Merkezi Yayınları, İstanbul.

Tunçer, M. 2003. Plan-kentsel tasarım hazırlama süreçlerinde karşılaşılan sorunlar ve öneriler. Mimarlar Odası Bülteni, 15; 17-19.

Tunçer, M. 2005. Ankara kent kimliği ve Ankara amblemi, http://www.yapiworld.com/cevre/tuncer_ankara_kimlik.htm. Erişim Tarihi: 05.02.2005.

Turan, Ş. 1990. Türk kültür tarihi. Bilgi Yayınevi, Ankara.

Uçkaç, L. 2005. Kent kimliği ve kentsel yenileme ilişkisi. Yüksek lisans semineri (basılmış). Ankara Üniversitesi, Ankara.

Ulusoy, A. ve Vural, T. 2006. Kentleşmenin sosyo ekonomik etkileri, http://www.geocities.com/ceteris_tr/ulusoy_vural3.doc. Erişim Tarihi: 06.08.2006.

Ulusoy, Z. ve Tokol, A. 2001. "Arada" bir tasarım alanı: kentsel tasarımda farklı duruşlar. Mimarlık Dergisi, 302; 42-44.

Velioğlu, A. ve Tavşan C. 1992. Değişen kültürel çevre ve mimarı mekânlara yansıması. II. Kentsel Tasarım ve Uygulamalar Sempozyumu. Mimar Sinan Üniversitesi, s. 113-118, İstanbul.

Yanar, H. 1996. Kimlik ve ritim. Türkiye Mimarlığı Sempozyumu-II. Kimlik, Meşruiyet, Etik, s. 33-37.

Yiğitcanlar, T. 2001. Kentsel yenileme olgusu ve gelişim süreci. Planlama Dergisi, 4; 55-58.

Yürekli, F. 1977. Çevre görsel değerlendirmesine ilişkin bir yöntem araştırması. İTÜ Mimarlık Fakültesi, İstanbul.

EK 1. Anket Soru Kâğıdı

Bu anket, Ankara Üniversitesi Ziraat Fakültesi Peyzaj Mimarlığı Bölümü'nde Leyla UÇKAÇ tarafından hazırlanan yüksek lisans tezi için Doç. Dr. M. Emin BARIŞ başkanlığında yürütülmektedir.

1. Cinsiyetiniz?
- ☐ Kadın
- ☐ Erkek

2. Doğum yılınız?

3. Eğitim durumunuz?
- ☐ İlkokul
- ☐ Ortaokul
- ☐ Lise
- ☐ Üniversite
- ☐ Diğer (Belirtiniz)……

4. Mesleğiniz?

5. Hangi yıldan beri Ankara'da yaşıyorsunuz?

6. Sizce, günümüzdeki Ankara'yı, aşağıda sıralanan özelliklerden en çok hangileri tanımlamaktadır? (En fazla 3 şık işaretlenebilir)
- ☐ Ankara bir sanayi kentidir.
- ☐ Ankara bir tarım kentidir.
- ☐ Ankara bir ticaret kentidir.
- ☐ Ankara bir hizmet kentidir.
- ☐ Ankara bir üniversite kentidir.
- ☐ Ankara tarihi nitelikli bir turizm kentidir.
- ☐ Ankara eğlence ağırlıklı bir turizm kentidir.
- ☐ Ankara diğer illere erişim için odak noktası olan bir ulaşım kentidir.
- ☐ Diğer (Belirtiniz)……

7. Ankara'yı hiç bilmeyen bir arkadaşınıza bu kenti hangi öğelerle (doğal güzellikler, yapılar, açık alanlar, kültürel özellikler, vb.) tanımlarsınız?

8. Sizce son yıllarda, Ankara'nın semtlerinden, görünümü ve imajı en çok değişime uğrayan hangisidir?
- ☐ Çankaya
- ☐ Balgat
- ☐ Keçiören
- ☐ Yenimahalle
- ☐ Sincan
- ☐ Altındağ
- ☐ Mamak
- ☐ Etimesgut
- ☐ Diğer (Belirtiniz)……

9. Bu değişimde, belirttiğiniz semtin bağlı olduğu yerel yönetimin hangi çalışmaları en önemli rolü oynamaktadır?
- ☐ Belediyenin ulaşım ile ilgili çalışmaları
- ☐ Belediyenin altyapı (temiz ve atık su, elektrik, telefon bağlantıları vb.) ile ilgili çalışmaları
- ☐ Belediyenin çevre düzenlemesi ile ilgili çalışmaları
- ☐ Belediyenin kültürel aktiviteler ile ilgili çalışmaları
- ☐ Belediyenin yeşil alanların arttırılması ile ilgili çalışmaları
- ☐ Diğer (Belirtiniz)……...

10. Hangi yıldan beri Keçiören'de yaşıyorsunuz?

11. Size göre aşağıdaki özelliklerden hangileri Keçiören'i anlatmaktadır? (Birden fazla şık işaretlenebilir)
- ☐ Yeşil alanların fazlalığı
- ☐ Yeşil alanların azlığı
- ☐ Kamusal alanların iyi düzenlenmesi
- ☐ Kamusal alanların kötü düzenlenmesi
- ☐ Ankara'ya gelen yerli / yabancı turistlerin görmesi gereken mekânlara sahip bir yer olması
- ☐ Kendine özgü sembolik öğelerinin bulunması
- ☐ Belediye tarafından yapılan çevre düzenleme çalışmalarında kullanılan öğelerin ideolojik mesajlar içermesi

12. Sizce Keçiören'in sembolleri nelerdir? (Birden fazla şık işaretlenebilir)
- ☐ Parklar
- ☐ Bağ evleri
- ☐ Şelaleler
- ☐ Osmanlı Çeşmeleri
- ☐ Belediye Sarayı ve çevresi (Türk büyükleri büst ve anıtları, Şehitler Anıtı, Orhun Anıtları)
- ☐ Estergon Türk Kültür Merkezi
- ☐ Diğer (Belirtiniz)……...

13. Sizce, son yıllarda Keçiören'de yapılan çevre düzenleme çalışmaları ve bu çalışmalarda kullanılan öğeler (şelaleler, Estergon Türk Kültür Merkezi, parklar, Belediye Binası çevresindeki düzenlemeler, vd.), Keçiören'in imajını ne ölçüde değiştirmiştir?
- ☐ Değiştirmemiştir
- ☐ Az da olsa değiştirmiştir
- ☐ Büyük ölçüde değiştirmiştir
- ☐ Tamamen değiştirmiştir

14. Bu değişimi nasıl değerlendiriyorsunuz?
- ☐ Tamamen olumlu
- ☐ Ne olumsuz ne de olumsuz
- ☐ Tamamen olumsuz

ÖZGEÇMİŞ

Adı Soyadı: **Leyla Uçkaç**
Doğum Yeri: **Eskişehir**
Doğum Tarihi: **14.07.1981**
Medeni Hali: **Bekar**
Yabancı Dili: **İngilizce**

Eğitim Durumu (Kurum ve Yıl)

Lise : **Eskişehir Yunusemre Süper Lisesi (1995-1999)**
Lisans : **Ankara Üniversitesi Ziraat Fakültesi Peyzaj Mimarlığı Bölümü (1999-2003)**
Yüksek Lisans : **Ankara Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Peyzaj Mimarlığı Anabilim Dalı (2003-2006)**

Çalıştığı Kurum/Kurumlar ve Yıl

Kök Yayıncılık (2003)
TMMOB Peyzaj Mimarları Odası (2004)
Kırsal Çevre ve Ormancılık Sorunları Araştırma Derneği (2005)
Uray Haber Reklam Yayımcılık-Planlama A.Ş. (2005-2006)
PMP (2006-…)

Yayınları (SCI ve diğer)

Cumhuriyet Döneminden Günümüze Ankara'nın Planlama Deneyimleri
Yerli Ö., Uçkaç L., Kaymakoğlu M., 2003, İksir, Ekolojik Politika Dergisi, sayı:3
2. Ulusal Peyzaj Mimarlığı Öğrenci Sempozyumu Üzerine
Yerli Ö., Uçkaç L., 2003, Portfolyo, sayı:2
Ankara Örneğinde Kentleşme Olgusu Temelinde Açık ve Yeşil Alan Sistemlerinin İrdelenmesi ve Yeşil Kuşak Önerisi
Yerli Ö., Uçkaç L., Kaymakoğlu M., 27-28 Mart 2003. Ankara 2. Ulusal Peyzaj Mimarlığı Öğrenci Sempozyumu, Sözlü Sunum (basılmadı).

İdeoloji ve Çevre Sorunsalı

Ayoğlu B.O., Yerli Ö., Uçkaç L., Üsküp C., 1-3 Mayıs 2003. Mersin.

6. Çevre Sorunlarına Öğrenci Yaklaşımları Sempozyumu, Sözlü Sunum (basıldı).

Küreselleşme ve Çevre

Yerli Ö., Ayoğlu B.O., Uçkaç L., Üsküp C., 1-3 Mayıs 2003. Mersin.

6. Çevre Sorunlarına Öğrenci Yaklaşımları Sempozyumu, Sözlü Sunum (basıldı).

Çevresel Etki Değerlendirmesi Ne Kadar Etkin?

Uçkaç L., Ayoğlu B.O., Yerli Ö., Yücesan G., 1-3 Mayıs 2003. Mersin.

6. Çevre Sorunlarına Öğrenci Yaklaşımları Sempozyumu, Sözlü Sunum (basıldı).